

Fifteenth Biannual AIFREF Network International Conference
XVème Congrès International de l'AIFREF
15ο Διεθνές Συνέδριο AIFREF

**Family, School, and Local Societies:
Policies and Practices for Children**

may 22-26th 2013 University of Patras Greece

Famille, Ecole, Sociétés locales:

Politiques et Pratiques pour l'Enfance

22-26 mai 2013 Université de Patras Grèce

Οικογένεια, σχολείο, τοπικές κοινωνίες:

Πολιτικές και πρακτικές για το παιδί

22-26 Μαΐου 2013 Πανεπιστήμιο Πατρών

Διεθνής Ένωση Κατάρτισης και Έρευνας στην Οικογενειακή Εκπαίδευση
International Association of Training and Research on Family Education
Association Internationale de Formation et de Recherche en Education Familiale

<http://www.aifref2013.upatras.gr/en/index.php>

Επιμέλεια προγράμματος: Γεωργία Σπηλιοπούλου
Διονύσης Παπαδόπουλος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ / CONTENTS / TABLE DES MATIÈRES

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟΙ ΟΜΙΛΗΤΕΣ / KEYNOTE SPEAKERS / GRANDS INTERVENANTS

Barnes Jacqueline, <i>University of London</i> Promoting community connections: the relevance of intervening with local communities for enhancing child well-being	20
Chalmel Loïc, <i>Université de Nancy 2, France</i> L'autre ment ? Vérités et mensonges du pédagogique	20
Garreta-Bochaca Jordi, <i>Université de Lleida, Espagne</i> Les politiques éducatives en Espagne: évolution et défis	21
Μαλικιώση-Λοΐζου Μαρία, <i>Πανεπιστήμιο Αθηνών</i> Τα παιδιά στηρίζουν τα παιδιά: Μια απάντηση στην επιθετικότητα και τον σχολικό εκφοβισμό	22
Pramling - Samuelsson Ingrid, <i>University of Göteborg, UNESCO Chair in ECE and SD, World President of OMEP (World Organization for Early Childhood Education)</i> Childhoods in Sweden and the role of Early Childhood Education & Care	22
Σιδέρης Νίκος, <i>Ψυχίατρος, Ψοχαναλωτής</i> Κρίση: Γονεϊκή απορία και ψυχολογική επαναρρύθμιση	23
Terrisse Bernard, <i>Université du Québec à Montréal, Canada</i> Bientraitance et multiculturalité Quelles sont les limites du soutien à la parentalité?	23

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ / ORAL PRESENTATIONS / COMMUNICATIONS

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ / LECTURES IN GREEK / COMMUNICATIONS EN GREC

Αποστόλου Ζωή, Βελλοπούλου Αγγελική, Καμπεζά Μαρία, Μισιρλή Αναστασία, Παπαάνου Ιωάννα, Τζαβάρα Αγγελική, <i>Πανεπιστήμιο Πατρών</i> Στάσεις και αντιλήψεις μελλοντικών νηπιαγωγών για τη συνεργασία ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια και για τις επικοινωνιακές τους ικανότητες	25
Αρβανιτάκη Σουλτάνα, <i>Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης</i> Αλληλεπίδραση γονιών και εκπαιδευτικών (Εκπαιδευτικοί μαθαίνουν στους γονείς και γονείς μαθαίνουν στους εκπαιδευτικούς)	26

- Βελλοπούλου Αγγελική, Γκολφινόπουλου Γεωργία, Καμπεζά Μαρία, Πανεπιστήμιο Πατρών**
Διευκολύνοντας τη συνεργασία εκπαιδευτικών και γονέων στη μαθησιακή διαδικασία: μια εφαρμογή στο νηπιαγωγείο 27
- Βέρρα Μαριλίνα, Νηπιαγωγός**
Τρέχουσα κρίση και συνέπειες στην οικογένεια και στο παιδί 27
- Βουδούρη Αγγελική, Μπούρας Αντώνιος, Τριανταφύλλου Ευπραξία, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών**
Αντιλήψεις εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τη συνεργασία τους με την οικογένεια των μαθητών/-τριών τους 28
- Γαλάνης Γεώργιος, Γαλάνη Ζαφειρία, Στελλάκης Νεκτάριος, Πανεπιστήμιο Πατρών**
Κατασκευή εργαλείου για την αποτύπωση των εμπειριών των παιδιών για τις πρακτικές γραμματισμού στο οικογενειακό τους περιβάλλον 29
- Γούγα Γεωργία, Καμαριανός Ιωάννης, Πανεπιστήμιο Πατρών**
Ελληνικές Γονεϊκές Στρατηγικές και Κρίση Χρέους: η μεταλλαγή της θεσμικής αφήγησης 30
- Δήμου Πασχάλης, Καραφύλλης Αθανάσιος, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης**
Η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική και οι πρακτικές για τον Ελληνισμό της Διασποράς 31
- Διαμαντοπούλου Αλεξάνδρα, Κυπριανός Παντελής, Πανεπιστήμιο Πατρών**
Η παιδονομία στο Ν. Αχαΐοηλίδας όπως παρουσιάζεται στον τοπικό τύπο 32
- Δροσινού – Κορέα Μαρία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου**
Ανάγνωση πράξεων παραβατικής συμπεριφοράς και οικογενειακή παιδαγωγική. Η περίπτωση Asperger από το Κονέκτικατ των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής 33
- Ζαφειροπούλου Ελένη, Φραγκουλίδου Παναγιώτα, Εκπαιδευτικοί**
Συνεργασία ανάμεσα στην οικογένεια και το διαπολιτισμικό σχολείο 34
- Καινούργιου Ελένη, ΤΕΙ Ηπείρου**
Σχέσεις γονέων και βρεφονηπιοκόμων. Ερευνητική προσέγγιση 34
- Καλέμης Κωνσταντίνος, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών**
Ισότιμη αντιμετώπιση των μαθητών στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο: Μύθος ή πραγματικότητα; 35
- Καλεράντε Ευαγγελία, Κοντοπούλου Άννα, Κολτσάκη Νίκη, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας**

Αναπαράσταση της οικονομικής κρίσης στο οικογενειακό περιβάλλον, όπως παρουσιάζεται στην εικαστική απεικόνιση των παιδιών του νηπιαγωγείου **36**

Καλεράντε Ευαγγελία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Επανεγράφοντας το θεσμό της οικογένειας, στην Ελλάδα, την περίοδο της οικονομικής κρίσης **36**

Καπετανίδου Μαριάννα, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

Διαγενεακά σχολεία **37**

Καπραβέλου Αλεξία, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Πολιτικές της εκπαίδευσης μέσα από μυθιστορήματα και διηγήματα της Έλλης Αλεξίου **38**

Καραβίδα Βασιλική, ΤΕΙ Ηπείρου

Βρεφονηπιακός σταθμός και οικογένεια: δημιουργώντας γέφυρες συνεργασίας **40**

Καρούντζου Γεωργία, Υποψήφια Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Διδάσκοντας ανθρώπινα δικαιώματα στο δημοτικό σχολείο **40**

Κοντοπούλου Μελανθία, Μπιρμπίλη Μαρία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τι λένε τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας για την οικονομική κρίση **41**

Κοντοπούλου Μελανθία, Σοφianoπούλου Ιωάννα, Χριστοδούλου Ιφιγένεια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Συνεργασία εκπαιδευτικών-γονιών με στόχο την προώθηση της συναισθηματικής αυτορρύθμισης των παιδιών **41**

Κουστουράκης Γεράσιμος, Ασημάκη Άννυ, Πανεπιστήμιο Πατρών

Οικογενειακό κεφάλαιο και σχολείο. Μια μελέτη σε Αλβανούς μετανάστες στην Ελλάδα **42**

Κουστουράκης Γεράσιμος, Σπηλιοπούλου Γεωργία, Ασημάκη Άννυ, Πανεπιστήμιο Πατρών

Η οικογένεια στην επιστημονική αρθρογραφία του περιοδικού British Journal of Sociology of Education: Τάσεις και προοπτικές για το πεδίο της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης κατά την 1η δεκαετία του 21ου αιώνα **43**

Κουτίβα Αναστασία, Λαμπροπούλου Νίκη, Πίτσου Χαρίκλεια, Παναγιωτόπουλος Γεώργιος, Πανεπιστήμιο Πατρών

Υιοθέτηση ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών μεθοδολογικών προσεγγίσεων και εφαρμογή καλών πρακτικών για την ενίσχυση του δημιουργικού κλίματος στις σχολικές μονάδες της Δυτικής Ελλάδας-Ο αντίκτυπός τους στο παιδί-μαθητή **44**

Κωνσταντίνου Ειρήνη, Πούμπρου Μαρία, Βασαλάκη Στέλλα, Βρεφονηπιοκόμοι

Ας ακούσουμε τα μικρά παιδιά...γνωρίζουν καλύτερα το δρόμο προς την ευτυχία τους **45**

- Νικολακοπούλου Κατερίνα, Λαμπροπούλου Αθηνά, Εκπαιδευτικοί**
Πολυπολιτισμικό σχέδιο στα πλαίσια της Αγωγής Υγείας-Μια μελέτη περίπτωσης
στο δημοτικό σχολείο Καρυάς 47
- Μίχα Παρασκευή, Εκπαιδευτικός, Διδάκτωρ Μουσικολογίας**
Προτάσεις για την αποδοχή της διαφορετικότητας των μαθητών πρωτοβάθμιας
εκπαίδευσης μέσα από τη μουσική, σε μια μικρή πολυπολιτισμική μαθητική
κοινότητα 48
- Μίχαλου Αιμιλία, Μάνεσης Νίκος, Πανεπιστήμιο Πατρών**
Η τεχνική της ενεργούς ακρόασης: συμβουλευτική παρέμβαση σε ομάδα γονέων 49
- Μουσένα Ελένη, Σιδηροπούλου Τρυφαίνη, Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής -
ΤΕΙ Αθήνας**
Πολιτικές για την ποιότητα στην προσχολική εκπαίδευση και αγωγή στην Ευρώπη
και στην Ελλάδα 49
- Μπάλιας Στάθης, Πανεπιστήμιο Πατρών**
Ο ρόλος της σύγχρονης οικογένειας στην ενίσχυση της
δημοκρατικής πολιτειότητας 51
- Ντεροπούλου – Ντέρου Ευδοξία, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών**
Διερευνώντας ζητήματα συνεργασίας οικογενειών παιδιών με αναπηρία
και σχολείου 51
- Ντόκα Αντιγόνη, Πανεπιστήμιο Πατρών**
Νοητικές αναπαραστάσεις παιδιών προσχολικής ηλικίας για το σχολείο, που
διαμορφώνονται στο πλαίσιο της οικογένειας 52
- Παπαγεωργάκης Παναγιώτης, Διευθυντής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Κορινθίας –Υποψήφιος Διδάκτωρ**
Η συνεργασία του Διευθυντή του Δημοτικού σχολείου με το σύλλογο Γονέων και
Κηδεμόνων ως παράγοντας αποτελεσματικής λειτουργίας του 53
- Παπακωνσταντίνου Παναγιώτης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**
Ασύνδετοι Κρίκοι Ασυνάρτητων Πολιτικών: το παράδειγμα των τσιγγάνων 53
- Παπανδρέου Μαρία, Καλογιαννίδου Αναστασία, Καραγιώργου Ιωάννα,
Σοφianoπούλου Ιωάννα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης**
Μαθηματικός γραμματισμός και συνεργασία σχολείου – οικογένειας: ένα πρόγραμμα
εμπλοκής των γονέων στη μάθηση των παιδιών τους 54
- Παπαχριστόπουλος Νίκος, Πάντειο Πανεπιστήμιο**
Γονεϊκότητα και ψυχανάλυση 55

- Παρπαρούση Γεωργία, Τσιλήρας Ανδρέας, Πανεπιστήμιο Πατρών**
 Η μουσική εκπαίδευση των παιδιών στην πόλη της Πάτρας: μια αποτύπωση των δομών και των φορέων τυπικής και άτυπης μουσικής εκπαίδευσης **55**
- Πασσάς Ευάγγελος, Σαλαγιάννη Διαμάντω, Εκπαιδευτικοί**
 Η σχέση τοπικής αυτοδιοίκησης, οικογένειας και παιδιού: Η περίπτωση του Δήμου Πατρέων **56**
- Πέττα Ηλιάννα, Φιλολόγος**
 Πολιτικές ένταξης των Ρομά μαθητών στην εκπαίδευση: δυνατότητες, εμπόδια και προοπτικές **57**
- Πίλουρης Παναγιώτης, Παπαγεωργίου Γεώργιος, Σχολικοί Σύμβουλοι**
 Πώς οι δάσκαλοι βιώνουν τις σχέσεις τους με τους γονείς των ρομά μαθητών τους **58**
- Ρήγα Βασιλική, Λαβίδας Κωνσταντίνος, Βούλγαρη Ηρώ, Πανεπιστήμιο Πατρών**
 Τα χαρακτηριστικά του παιχνιδιού στη μέση παιδική ηλικία και την εφηβεία για την αναδόμηση και τη διαπραγμάτευση της σημερινής τοπικής κοινωνίας **59**
- Σακελλαρίου Μαρία, Ρέντζου Κωνσταντίνα, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**
 Αποτίμηση των Τύπων Γονεϊκής Εμπλοκής σε Προσχολικά Περιβάλλοντα Μάθησης μέσα από την Οπτική των Παιδαγωγών **60**
- Σαμαρτζή Κυριακή, Κλινικός ψυχολόγος**
 Οικογένεια, κρίση, απώλεια: ένας δύσκολος επαναπροσδιορισμός ρόλων και θέσεων **61**
- Σταυροπούλου Αφροδίτη, Χριστοδούλου Μιχάλης, Κυπριανός Παντελής, Πανεπιστήμιο Πατρών**
 Μπορούμε με διαφορετικές λέξεις να εννοούμε το ίδιο πράγμα; Μορφές συνεργασίας γονέων και εκπαιδευτικών στην προσχολική ηλικία **61**
- Στεργίου Βιργινία, Διδάκτωρ Μαθηματικός**
 Εκπαιδευτική κοινωνική πολιτική για το παιδί από τους διεθνείς οργανισμούς, προκλήσεις και επιτεύγματα **62**
- Στεργίου Λήδα, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**
 Από την πυρηνική οικογένεια στην οικογένεια της ανθρωπότητας: Το σχολείο ως ενδιάμεσος χώρος και λόγος δημοκρατίας **63**
- Συμεού Λοΐζος, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου**
 Οι εμπειρίες των παιδιών Ρομά, μιας γηγενούς πολιτισμικής ομάδας της Κύπρου **63**
- Τζιώρα Αικατερίνη, Νηπιαγωγός**
 Η συμμετοχή της οικογένειας στην αξιολόγηση του μαθητή **64**
- Τσιμπούκης Χρήστος, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών**
 Το θεσμικό πλαίσιο της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού **65**
- Τσοκάνα Νίκη, Σιακαμπένη Αργυρώ, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου**

- Το παιδί στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες:
προκλήσεις και προβλήματα 66
- Φακίδου Αναστασία, Σχολική Σύμβουλος**
Συνεργασία σχολείου και οικογένειας: οι αντιλήψεις των γονέων για τη γονεϊκή
ανάμειξη στην εκπαιδευτική διαδικασία 68
- Φάκου Αιμιλία, Ασκούνη Νέλλη, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών**
Οικογενειακές πρακτικές οργάνωσης της κοινωνικότητας των παιδιών: ταξικές
διαφοροποιήσεις και κοινωνικό κεφάλαιο 68
- Φάκου Αιμιλία, Βουβουσίρα Στεφανία, Ασκούνη Νέλλη, Εθνικό Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών**
Ταξικές διαφορές στο ελληνικό δημόσιο νηπιαγωγείο: πολιτισμικό κεφάλαιο και
σχέση των παιδιών με το σχολείο 69
- Χαλκιαδάκη Άβα, Πολίτης Δημήτρης, Πανεπιστήμιο Πατρών**
Το δικαίωμα στην ανάγνωση: Ευρωπαϊκές πολιτικές για την προώθησή της στα
παιδιά και στους εφήβους 70
- Χριστοπούλου Σοφία, Προϊσταμένη επιστημονικής και παιδαγωγικής
καθοδήγησης Δ.Ε. Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Δυτικής Ελλάδας**
"Παιδί: Σημείο τομής ή ένωσης μεταξύ οικογένειας και σχολείου;" 71
- ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ / LECTURES IN ENGLISH /
COMMUNICATIONS EN ANGLAIS**
- Aida Urrea Monclús, Balsells Bailon M. Angels, Alsinet Mora Carles, Coiduras
Rodríguez Jordi L., Universidad de Lleida, Spain**
Children right's in terms of its players 71
- Apostolou Zoe, Stellakis Nektarios, University of Patras, Greece**
Discussing the parameters of current crisis in Greece
with preschool aged children 71
- Arvanitis Eugenia, University of Patras, Greece**
Developing learning synergies between schools and family in diverse contexts:
The Learning by Design approach 73
- Bouchard Camil, University du Québec à Montréal, Canada**
Quebec (Canada) early intervention national policy: successes and pitfalls 73
- Engels-Kritidis Rozalina, University of Sofia, Bulgaria**
The similarity between Greek and Bulgarian proverbs and sayings as a tool for
intercultural education 74

- Fourlemadi Dimitra, *University of Athens, Greece***
The effects of pull-out programmes for gifted children - a case study 74
- Iliadou-Tachou Sofia, Mpetsas Ioannis, *University of Western Macedonia, Greece***
Children in the maelstrom of the Greek civil war. Educational and social practices at the beginning of the cold war 75
- Kilinc F. Elif, *Baysal University, Turkey***
A case of effective Mother - Child Interaction Program 75
- Konidari Victoria, *University of Patras, Greece***
Coping with school context and economic strain: the adolescent perspective of educational contracts 76
- Lafantaisie Vicky, *PhD student, Université du Québec à TroisRivières, Canada***
Promoting empowerment - Based practice in child neglect intervention 76
- Lehrer S. Joanne, Bigras Nathalie, Lemay Lise, *University of Quebec in Montreal, Canada***
Childcare quality, parent perceptions and educator employment satisfaction 77
- Lehrer S. Joanne, Gilles Cantin, Morache Carole, *University of Quebec in Montreal, Canada***
Working with families: diverse conceptual frameworks in the field of early childhood education 78
- Morgado Alice Murteira, Vale Dias Maria da Luz, *University of Coimbra, Portugal***
Antisocial behaviours in adolescence: the role of family environment 78
- Nadeau Danielle, Girard Isabelle, *Université de Montréal, Canada***
Co-operation between Families, School, Health & Social Services Networks for Students with Serious Behavior Problems: A Local Implementation of National Policy Guidelines 79
- Pasian Mara Silvia, Bazon Rezende Marina, *Universidade de São Paulo, Brazil***
The impact of family neglect on the development of children psychological in early schooling 79
- Peixoto Carla, Leal Teresa, *University of Coimbra, Portugal***
Home literacy experiences: understanding the influence of maternal characteristics 80
- Petrogiannis Konstantinos, Penderi Efthymia, *Open University, Greece***
Mothers and kindergarten teacher's beliefs about relationship: The issues of Trust and Communication 81
- Rerak-Zampou Monika, Lempesi Georgia-Eleni, *University of Patras, Greece***
The role of school choice in the information of migrant family strategies 81

Santos Patricia, University of Sao Paolo, Brazil
Differences in family characteristics of children with low and high academic performance 82

Santos Patricia, University of Sao Paolo, Brazil
Risk for mental health problems among preschool 82

Serbati Sara, Ius Marco, Di Masi Diego, Zanon Ombretta, Carbonin Claudia, Milani Paola, University of Padova, Italy
Giving voice to parents and children: users' participation in care planning 83
Šulová Lenka, Škrábová Michala, Charles university, Prague, Czech Republic
Psychological Aspects of Home Preparation of Czech Children in First two Years of Schooling 83

Tantaros Spyros, University of Athens, Greece
Dimensions of identity formation in adolescence and their relations to parenting 84

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ / LECTURES IN FRENCH / COMMUNICATIONS EN FRANÇAIS

Aguilar Carmen, Leiva J. Juan, Urbano Antonio, Université de Malaga, Espagne
La participation de la famille à l'école numérique : le regard des enseignants 84

Ailincai Rodica, Université de la Polynésie Française - Polynésie Française
Sociétés locales et éducation. Les Amérindiens wayãpi 85

Beauregard France, Université de Sherbrooke, Québec, Canada
Pratiques de parents immigrants lors de leur engagement dans le cheminement scolaire de leur enfant au Québec 85

Belhandouz Halima, Université Paris Ouest-Nanterre, France
Ordre et désordre dans l'organisation sexuée de l'espace chez les minorités originaires du Maghreb et d'Afrique subsaharienne en France 86

Besnard Thérèse, Université de Sherbrooke, Québec, Canada
Différences entre les éducateurs et les éducatrices de CPE et leurs impact sur les enfants. Existe-t-il des différences entre les hommes et les femmes éducatrices en petite enfance ? La présence d'hommes éducateurs est-elle bénéfique au développement des jeunes enfants ? 87

Cantin Gilles, Université du Québec à Montréal, Canada
Approche centrée sur la famille : étude de cas de pratiques novatrices d'un milieu d'accueil de jeunes enfants au Québec 87

Chamberland Claire, Lacharité Carl, Lessard Danielle, *Université de Montréal, Canada*

L'initiative AIDES : l'implantation du FACNF au Québec et son évaluation **88**

Clément Marie-Ève, Léveillé Sophie, Julien Gilles, Sioui-Trudel Hélène, *Université du Québec en Outaouais, Canada*

Aider les familles dans le besoin: description et particularités de l'approche des centres de pédiatrie sociale en communauté selon les territoires d'implantation **88**

Clément Marie-Ève, Lavergne Chantal, Turcotte Geneviève, Léveillé Sophie, Moreau Jacques, Gendron Sylvie, *Université du Québec en Outaouais, Canada*

Les centres de pédiatrie sociale au Québec : enjeux de collaboration, intégration des services et modalités partenariales pour mieux venir en aide aux familles en situation de vulnérabilité psychosociale **89**

Clément Marie-Ève, Cardarello Andrea, Lavergne Chantal, *Université du Québec en Outaouais, Canada*

Pour l'intégration des enfants de familles immigrantes en difficulté : l'approche des centres de pédiatrie sociale en communauté **90**

Cojocar Stefan, *Université d' Iasi, Roumanie*

L'éducation appréciative des parents comme le soutien aux familles vulnérables **90**

Coimbra Susana, Oliveira Maria Raquel, Pereira Da Silva Diana, Fontaine Anne Marie, *Université de Porto, Portugal*

Étude de la solidarité inter-générationnelle entre la "génération sandwich" et leurs enfants "adultes émergents" **91**

Cotnoir Marie-Josée, *Étudiante, Canada*

Coopération entre la famille et l'école, l'importance de commencer avant la rentrée! **91**

Coutu Sylvain, *Université du Québec à Montréal, Canada*

La socialisation des émotions dans les services de garde **92**

Doucet Nathalie, Tetreault Sylvie, *Université de Sherbrooke, Canada*

Actualiser le partenariat entre les familles et les intervenants à l'intérieur d'un contexte organisationnel en transformation grâce à l'implantation de pratiques cliniques favorisant l'appropriation et l'implication des familles dans les services à l'enfant **92**

Dreyer Nicole, *Adjointe au Maire chargée de la Petite, Enfance, Strasbourg*

Strasbourg (France) se dote d'une charte qualité pour l'accueil des enfants en structures collectives **93**

Dujardin Céline, Ferring Dieter, *Université du Luxembourg, Luxembourg*

Récits de parents en situation vulnérable : Trajectoires de résilience familiale? **93**

Ekofu-Isinga Godelive, *Conseillère au Ministère des affaires Etrangères Département des Affaires Sociale et Famille, Congo*

“Adoption au Congo”. Problème d’adoptions à la République Démocratique du Congo **94**

Favez Nicolas, Widmer Eric, Doan Minh-Thuy, Université de Genève, Suisse
Le coparentage dans les familles de première union et dans les familles recomposées: différences, similarités et impact sur l’enfant **95**

Francis Véronique, Université d’Orléans, France
Les vacances en famille. Ecritures familiales et sens des expériences **95**

Franco-Borges Graciete, Pires Ana, Vale Dias Maria da Luz, Vaz-Rebelo Piedade, Université de Coimbra, Portugal
Le rôle du père dans la perception du soutien social et l’ajustement psychologique et scolaire de l’enfant **96**

Frascarolo France, Lavanchy Chloé Scaiola, Tissot Hervé, Favez Nicolas, Université de Genève, Suisse
Liens entre dépressivité parentale et satisfaction conjugale : étude longitudinale pendant les 18 premiers mois de l’enfant **97**

Freitas Daniela, Coimbra Susana, Gato Jorge, Fontaine Anne Marie, Université de Porto, Portugal
Résilience de minorités ethniques et sexuelles face à la discrimination **97**

Gato Jorge, Fontaine Anne Marie, Université de Porto, Portugal
Effet de l’orientation sexuelle dans la parentalité : une étude exploratoire au Portugal **98**

Guerdan Viviane, Haute école pédagogique du canton de Vaud (Lausanne), Suisse
Participation des familles, responsabilité des professionnels. Ou comment renforcer l’implication des parents d’enfants handicapés **98**

Hamelin-Brabant Louise, Damant Dominique, Lessard Geneviève, Lapierre Simon, Dube-Quenum Melissa, Fournier Claudia, Université Laval, Canada
Enfants d’ici venus d’ailleurs : L’expérience de la violence et les stratégies d’adaptation pour faire face à l’adversité **99**

Jutras Sylvie, Lanoue Coralie, Université du Québec à Montréal, Canada
Soutien de la famille, de l’entourage et de l’école aux jeunes traités pour une tumeur cérébrale **100**

Kalubi Jean-Claude, Université de Sherbrooke, Canada
Engagement des parents dans une communauté stratégique : concepts et conditions de soutien à l’inclusion **100**

Kanouté Fasal, Gosselin - Gagné Justine, Rachédi Lilyane, *Université de Montréal, Canada*

Logiques d'intervention dans des écoles pluriethniques et défavorisées de Montréal: regards croisés d'élèves et de parents sur la prise en charge de leurs besoins **101**

Kettani Myriam, *Université du Québec en Outaouais, Canada*

Expérience paternelle et problèmes intériorisés des jeunes enfants en situation de précarité socioéconomique **102**

Kingue Nuama Michelle Véronique, *Université de Douala, Cameroun*

L'éducation de base, fondement du développement durable des sociétés africaines : le cas du Cameroun **103**

Larivée J. Serge, *Université de Montréal, Canada*

Continuité et discontinuité entre les rôles éducatifs et les types d'implication parentale attendus des enseignants et des parents dans le cheminement scolaire des enfants **103**

Lévesque Jean-Yves, *Université du Québec, Canada*

Pour un monde outillé, scolarisé et en santé : la naissance et le développement d'une communauté ouverte et solidaire dans la région bas-laurentienne du Québec **104**

Mainpin Mazza Aurore, Minary Jean-Pierre, *Étudiante, France*

La posture des enfants accueillants : accueil ou travail familial? **104**

Matias Marisa, Fontaine Anne Marie, *Université de Porto, Portugal*

L'intention d'avoir un enfant: influences dyadiques sur les motivations pour la parentalité et le soutien institutionnel **105**

Milani Paola, Serbati Sara, Ius Marco, Di Masi Diego, Zanon Ombretta, *Université de Padoue, Italie*

Le programme P.I.P.P.I.: l'implantation du FACNF en Italie et son évaluation **105**

Minxolli Dashuri, *Enseignant spécialisé et formateur d'adultes, Formateur d'adultes, Albanie*

Un frère « pas comme les autres », mais mon frère! L'expérience de vivre avec un(e) frère/sœur handicapé(e) **106**

Morache Carole, *College Montmorency Laval, Canada*

Enseigner la collaboration et le partenariat avec les parents en services de garde éducatifs **107**

Moukouta Charlemagne Simplicie, *Université de Picardie, France*

L'enfant au cœur d'un système éducationnel hybridé : entre ici et ailleurs **107**

Ogay Tania, Conus Xavier, *Université de Fribourg, Suisse*

Relation familles-école dans un contexte de diversité culturelle : des conceptions de l'éducation à négocier **107**

Papakonstantinou Antigoni Alba, *Université de Patras, Grèce*

Les associations de parents dans les écoles multiculturelles. A l'étude d'un partenariat complexe ou d'un moyen de ségrégation implicite? **108**

Pelchat Diane, Université de Montréal, Canada

En quoi la culture familiale contribue t-elle à la perception que l'enfant aura de lui-même? **108**

Pithon Gerard, Kouremenou Sofia-Eleni, Danko Marianna, Université de Montpellier 3, France

Transmission des valeurs selon le genre au sein des familles sur trois générations en Grèce **109**

Prévôt Olivier, Université de Franche-Comté, France

Accompagnement des parents dans le cadre de l'enfance en danger : la création d'un nouveau service de Placement à domicile (PAD) **110**

Prévôt Olivier, Jehannin Guillaume, Malbert Thierry, Université de Franche-Comté, France

L'enfant enfermé dans sa culture d'origine ? La part entre déterminations sociales et déterminations culturelles dans les transmissions familiales de valeurs éducatives en France **110**

Robert Christelle, Clément Marie-Ève, Cyr Katie, Chamberland Claire, Université du Québec en Outaouais, Canada

Victimisation et profils des jeunes victimes. Étude d'un échantillon d'enfants québécois âgés de 2 à 11 ans **111**

Rodi Anne, Lami Viktor, Haute Ecole Pédagogique, Lausanne, Suisse

Formation continue des parents et des professionnels en Albanie : une expérience originale **111**

Rodi Anne, Lami Viktor, Haute Ecole Pédagogique, Lausanne, Suisse

Et si un âne changeait tout ? **112**

Rodi Anne, Lami Viktor, Minxolli Dashuri, Haute Ecole Pédagogique, Lausanne, Suisse

Présentation de l'ouvrage «une heure avec...» **112**

Scroccaro Nathalie, Doctorante Université Rennes II, France

Les conduites addictives chez les adolescents en France : Quelles prises en charges psychologiques envisagées pour les parents d'adolescents? **113**

Simard Raymonde, Université du Québec à Rimouski, Québec, Canada

La famille et l'école : deux réalités aux formes uniques et essentielles au développement du citoyen en devenir. Mieux comprendre la dynamique, les enjeux de chaque système **114**

Tattarletti Cristina et équipe AEF, Fribourg, Suisse

Quels enfants laisserons-nous à la terre? Entrée à l'école et coordination interinstitutionnelle **114**

Tétreault Sylvie, Desmarais Chantal, Piérart Geneviève, Haelewyck Marie Claire, Université de Laval, Canada

Famille, migration et handicap : Mieux comprendre la position des intervenants en réadaptation et en éducation **114**

Tétreault Sylvie, Gascon Hubert, Beaupré Pauline, Piérart Geneviève, Boucher Normand, Carrière Monique, Université de Laval, Canada

Famille et handicap : Quand le soutien rime avec qualité de vie! **115**

Tobon Berrio Luz Estela, Doctorante, Université du Nord, Colombia

L'éducation familiale sous tension **115**

Turcotte Daniel, Saint-Jacques Marie-Christine, Trocmé Nico, Université de Laval, Canada

Structure familiale et nature des cas de négligence et de violence envers les enfants **116**

Vale-Dias Maria da Luz, Cavadas Sucie, Franco-Borges Graciete, Vaz-Rebelo Piedade, Université de Coimbra, Portugal

La relation entre le soutien social et les comportements antisociaux des adolescents : le rôle de la famille, des amis et des professeurs **117**

Vaz-Rebelo Piedade, Borges Graciete Franco, Vale-Dias Maria Luz, Université de Coimbra, Portugal

Les différentes facettes de l'hostilité parentale **117**

Verlaan Pierrette, Université de Sherbrooke, Canada

Détection précoce des garçons et des filles qui ont des troubles du comportement extériorisés au primaire et probabilité de recevoir des services spécialisés **118**

Zacopoulou A., Roufidou I., Ziogkou V., Siantou A., Iut d' Athènes, Département d' Education Préscolaire

La crise et la multi-culturalité : Maman, ma maîtresse ne parle pas comme moi... Une étude de cas **118**

Zanon Ombretta, Serbati Sara, Ius Marco, Di Masi Diego, Milani Paola, Université de Padoue, Italie

Les groupes des parents: un dispositif pour soutenir la parentalité des familles négligentes **119**

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΙΣΤΑΝΙΚΑ / LECTURES IN SPANISH / DISCOURS EN ESPAGNOL

- Cánovas Paz, Alzate Teresa, *Universitat de València, España***
La influencia de los estilos educativos parentales en la obesidad infantil 120
- Cánovas Paz, Aroca Inmaculada, Sahuquillo Piedad, *Universitat de València, España***
Violencia filio-parental y estilos educativos 120
- Madariaga José-Maria, Huguet Angel, Lapresta Cecilio, Arribillaga Ana, *Universitat de València, España***
El reto de la diversidad linguistica en sociedades multiculturales. Familia, escuela y actitudes lingüísticas 121
- Martín Quintana Juan Carlos, Cabrera Montesdeoca Ylenia Samantha, *Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, España***
Escala sobre la percepción de protección y violencia intrafamiliar en los y las adolescentes 121
- Mateos Inchaurredo Ainoas, *Universidad de Barcelona, España***
El uso de las TIC como herramienta educativa en el programa GENER@T 122
- Pulido Josefa Rodríguez, *Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, España***
La escuela, la familia y la integración del alumnado inmigrante en la educación secundaria obligatoria 122
- Sahuquillo Piedad, Paz Cánovas, *Universitat de València, España***
El desarrollo de las competencias parentales a través de la orientación familiar 123
- Santana Hernández Rafael, Martín Quintana Juan Carlos, *Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, España***
La discapacidad: un módulo de educación parental a través de entornos virtuales 123
- Vaquero Tió Eduard, M. A. Balsells Bailon, *Universidad de Lleida, España***
La resiliencia de los adolescentes y los adolescentes en situación de riesgo social: Un análisis comparativo 124

ΣΥΜΠΟΣΙΑ / SYMPOSIUMS / SYMPOSIUMS

- Amorós Pere Martí, Rodrigo Maria José, Molina Mª Cruz, Balsells M. Angeles, Fuentes-Peláez Nuria, *Université de Barcelone, Espagne***
Nouveaux besoins, nouveaux défis. Soutien aux familles en situation de vulnérabilité. Résultats et proposition 124

Barcia Moreno Manuela, Muñoz Carmona Aurora, Alarcón Orozco Marta, Acedo Tapia Mª Eugenia, Martínez Gómez Máximo, *Universidad de Sevilla, España*

Familia, escuela y comunidad: corresponsabilidad educativa **128**

Bigras Nathalie, Lemay Lise, Lemire Julie, Tremblay Mélissa, Tardif Geneviève, Coutu Silvain, *Université du Québec à Montréal, Canada*

Petite enfance, services de garde éducatifs et développement des enfants : état des connaissances **129**

Chapon Nathalie, Lambert Guy, Sellenet Catherine, Pourtois Jean-Pierre, Desmet Huguette, *Université Aix-Marseille, France*

La recherche filmique en protection de l'enfance **132**

Dubeau Diane, De Montigny Francine, Devault Annie, Lacharité Carl, Parent Claudine, Saint-Jacques Marie-Christine, St-Arneault Kate, Besnard Thérèse, Brodeur Normand, Deslauriers Jean-Martin, Tremblay Gilles, Villeneuve Raymond, *Université du Québec en Outaouais, Canada*

Accompagner les pères en contextes de vulnérabilité et leurs enfants : Mieux connaître ces pères, les services qu'ils fréquentent et leur place dans les politiques sociales **133**

Véronique Francis, Mª Carmen Aguilar, Hubert Gascon, Livia Cadei, Chiara Sità, *Université d'Orléans, France*

Familles et connexions électroniques. Pratiques, enjeux et défis pour les parents, les enfants et les professionnels **136**

Madrid Vivar Dolores, Bernal Vázquez Julia, Rodríguez Blanco Africa, Ruiz Rodríguez Carlos, *Universidad de Málaga, España*

La Educación Familiar y su contribución al éxito escolar y social **139**

Pourtois Jean-Pierre, Humbeeck Bruno, Desmet Huguette, Chalmel Loic, Aguilar-Ramos Marie-Carmen, Madrid-Vivar Dolores, Schrèque Marie - France, Cadei Livia, Catarsi Enzo, Goussot Alain, Franco-Borges Graciete, Bouchard Jean-Marie, Simard Raymonde, Lévesque Jean-Yves, Décoret Ludovic, Kiprianos Pantelis, *Université de Mons, Belgique*

De la relation éducative à la Cité de l'Education **140**

Sellenet Catherine, Doucet-Dahlgren Anne-Marie, Sità Chiara, Mortari Luigina, Cojocarui Daniella, *Université de Nantes, France*

Le placement en famille d'accueil vu par les enfants : Une approche comparative (France, Italie, Roumanie) **141**

ΠΟΣΤΕΡ / POSTERS / POSTERS

Γκόργκα Βασιλική, Σαλαγιάννη Χριστίνα, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Δράσεις και εμπειρίες υποψήφιων νηπιαγωγών κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης σε νηπιαγωγεία του δάσους στην Κοπεγχάγη 142

Mundet Bolós Anna, Fuentes-Peláez Nuria, Pastor Crescencia, *University of Barcelona, Spain*

An educational experience to promote children's right to enhance their expression 142

Olabarrieta Fernando, Arranz Enrique, Gallarín Enriquez Miriam (Groupe HAEZI, UPV/EHU), *Université du Pays Basque, Espagne*

Une expérience académique plurilingue : la guide didactique de Psychologie de la Famille 142

Olabarrieta Fernando, Arranz Enrique, Iturbide Luquin Louis Maria (Groupe HAEZI, UPV/EHU), Martín J.L., Manzano, A. (Groupe ETXADI), *Université du Pays Basque, Espagne*

L'analyse qualitative des besoins d'orientation psychologique des familles de la Communauté Autonome du Pays Basque 142

Παναγιώτου Εύα, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

Δημοτικές Αρχές και παρεμβάσεις στην προσχολική αγωγή 142

Παπατριανταφύλλου Σπύρος, Γιαννακοπούλου Λένα, Ασημάκης Παναγιώτης,

Πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών γονέων 142

Ρουγκάλα Κωνσταντίνα, Αγγελοπούλου Ευφροσύνη, *Νηπιαγωγοί, Νηπιαγωγείο Πατρών* 610

Εμπειρίες και διαπιστώσεις από την λειτουργία της σχολής γονέων, με εθελοντική συμμετοχή εκπαιδευτικών και γονέων της ίδιας σχολικής μονάδας 142

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟΙ ΟΜΙΛΗΤΕΣ / KEYNOTE SPEAKERS / GRANDS INTERVENANTS

Barnes Jacqueline, *University of London*

Promoting community connections: the relevance of intervening with local communities for enhancing child well-being

Over the past two decades, inspired primarily by Bronfenbrenner's (1979) ecological theory of development, research has increasingly demonstrated that aspects of the local community can have a marked impact on child and family wellbeing. With concerns about the disconnect in society and the social milieu in which the next generation are growing up, there have been a range of interventions to make change at the community level. These have been designed to enhance parenting behaviour, parental mental health, child academic achievement and the mental health and

wellbeing of children and young people. They include major interventions in the UK, Australia, Canada and the United States, as well as many smaller scale interventions for specific populations. This paper will outline some of the issues faced by community interventions and give details of those that have made headway in establishing a paradigm for positive change.

Chalmel Loïc, Université de Nancy 2, France

L'autre ment ? Vérités et mensonges du pédagogique

Sur quelles épaules sommes-nous juchés ?

Homo sum et nihil humanum me alienum a puto (Térence)

(Je suis homme et rien de ce qui concerne l'humanité ne m'est étranger)

Les débats contemporains en éducation familiale de sauraient échapper à la thématique de l'Autre, dans l'histoire et la philosophie, qui résonne pour l'historien des idées pédagogiques avec l'invitation faites jadis par Bernard de Chartres à ses élèves :

Nous sommes comme des nains sur des épaules de géants. Nous voyons mieux et plus loin qu'eux, non que notre vue soit plus perçante ou notre taille plus élevée, mais parce que nous sommes portés et soulevés par leur stature gigantesque¹.

Invitation à prendre de la hauteur donc, sauf à risquer une vision rasante, atrophiée et singulière de l'Autre, sans rapport à la pensée universelle. Certes, mais encore faut-il s'installer sur les « bonnes » épaules, suffisamment hautes pour s'élever au-dessus des réseaux d'idées et de pratiques qui parcourent l'histoire des idées pédagogiques, suffisamment stables pour y asseoir les fondations d'un édifice théorique singulier, dans son rapport à l'héritage. Choisir c'est aussi renoncer... même si l'on peut, pour des besoins rhétoriques, se permettre de changer d'épaules afin d'adopter un angle de vue différent.

Dès lors que l'on considère la pédagogie comment un enveloppement dialectique et mutuel de la théorie et de la pratique sur et par la même personne, son champ d'action n'est pas celui de la science ou même des sciences (fussent-elles de l'éducation), mais bien de l'éthique, d'une *Weltanschauung*, comme manière d'être avec les autres et avec les objets du monde.

Nous avons donc choisi de bâtir le cadre théorique de notre réflexion autour de quatre entrées : une entrée théologique, une entrée philosophique, une entrée psychanalytique, une entrée pédagogique enfin. Pour ce qui concerne les deux premières, toute reconstitution historique exhaustive des débats sur le statut de l'Autre, parent, enfant, adolescent, disciple, élève, apprenant etc. qui traversent le champ de l'histoire des idées, est naturellement hors de propos.

Nous souhaitons par contre soumettre au conflit des interprétations, deux controverses fondamentales autour d'un concept voisin : celui de « libre arbitre » pour les théologiens, qui se sécularise en « autonomie » chez les philosophes. Quatre épaules (quatre « belvédères » comme disent les italiens) seront donc nécessaires : successivement celles d'Erasmus de Rotterdam et de Martin Luther, puis celles de Jean-Jacques Rousseau et d'Emmanuel Kant.

¹ Citation de Bernard de Chartres (1120) à ses élèves. In Riché, P., Verger, J. (2006). *Des nains sur les épaules de géants. Maîtres et élèves au Moyen Age*. Paris : Tallandier

La perspective psychanalytique qui s'ouvre ensuite à nous du haut des épaules de Sigmund Freud, nous semble propre à complexifier le modèle relationnel, tout en l'éclairant d'un jour nouveau, autour du concept central de transfert.

Garreta-Bochaca Jordi, Université de Lleida, Espagne, jgarreta@geosoc.udl.cat

Les politiques éducatives en Espagne: évolution et défis

Le système éducatif espagnol a vécu nombreux changements dans le période démocratique : de public (avec l'augmentation des scolarisés et leur diversité socioculturelle) ; de discours (de l'égalité des chances ; de la reconnaissance de la diversité culturelle ; de la reconnaissance de la importance de la collaboration de la famille en l'école et l'importance de la relation et la communication entre les deux institutions) ; et des lois et politiques (les quelles sont nombreuses). Malgré tout ça, c'est possible voir dans les rapports de l'OCDE, EUROSTAT et UNESCO (2012) des points forts (amélioration du niveau éducatif, réduction d'analphabétisme, amélioration des opportunités selon de l'origine socioculturel, le genre et l'ethnicité) mais aussi faibles qui peuvent se résumer en que les points forts doivent encore améliorer. En plus, actuellement une des principales préoccupations c'est adapter mieux la formation aux demandes du marché de travail.

La présentation, à partir de cette première approximation de l'évolution faite pour le système éducatif espagnol et ses principaux défis, présente la difficulté de traduire dites discours en pratiques. Traduction plus difficile en une situation de crise économique. La crise a représenté la réduction des budgets publics pour l'éducation et les services sociaux en tous les niveaux de l'administration et fait plus difficile la traduction des discours en pratiques. Ce décalage c'est aussi visible au troisième secteur, les entités et associations qui travaillent de forme parallèle à l'administration pour aider à l' scolarisation. Encore, en ce moment, a l'Espagne la gestion locale des services éducatifs (et aussi sociales) et mise en question et le gouvernement espagnol est entrain de discuter une loi qui réduise le rôle des administrations locales. En synthèse le chemin fait est clairement menacé.

Enfin, à partir des recherches que nous avons faites sur le rôle de la famille à l'école, leur participation individuelle et collective, nous présenterons, brièvement, comme a amélioré la présence réelle des familles à l'école et aussi les principaux points faibles de leur implication.

Μαλικιώση-Λοΐζου Μαρία, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τα παιδιά στηρίζουν τα παιδιά: Μια απάντηση στην επιθετικότητα και τον σχολικό εκφοβισμό

Έχει διαπιστωθεί ότι η αποτελεσματική ή μη, αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων οφείλεται εν πολλοίς σε εσωτερικά αποθέματα ανθεκτικότητας που διαθέτει ο άνθρωπος, διαμορφώνονται όμως και επηρεάζονται σημαντικά και από προσωπικές και κοινωνικές περιβαλλοντικές καταστάσεις. Έτσι, η θετική προσαρμογή δεν στηρίζεται μόνο στα ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά του ανθρώπου αλλά και στα

διαθέσιμα προς μίμηση πρότυπα, όπως και στο βαθμό στον οποίο αισθάνεται ότι ανήκει, ότι γίνεται αποδεκτός και υποστηρίζεται από τους ομότιμους του.

Ζούμε σε μια εποχή με όλο και αυξανόμενα περιστατικά βίας, συγκρούσεων και επιθετικότητας, τα οποία έχουν παρεισφρήσει στο σχολείο ήδη από τις πρώτες τάξεις του νηπιαγωγείου. Το σχολείο καλείται να προστατέψει τους μαθητές από αυτά τα φαινόμενα και οι έρευνες δείχνουν ότι η στήριξη από συνομήλικους συμβάλει ουσιαστικά στην αντιμετώπισή τους. Οι συμμαθητές αποτελούν ισχυρούς διαμεσολαβητές στην προφύλαξη και την αποφυγή επικίνδυνης συμπεριφοράς. Η όλη φιλοσοφία της στήριξης ομηλικών, πηγάζει από την έμφυτη ανάγκη του ανθρώπου γενικά, και του αναπτυσσόμενου ανθρώπου ειδικότερα, να δρα συνεργατικά και φιλικά στις σχέσεις του με συνομήλικα άτομα. Η στήριξη από συνομήλικους σε δύσκολες καταστάσεις μπορεί να εκφραστεί κατά ποικίλους τρόπους. Τα σχολεία που υιοθετούν αυτή τη στρατηγική για την αντιμετώπιση της επιθετικότητας και των συγκρούσεων συντελούν στη δημιουργία ενός κλίματος ασφάλειας στους μαθητές. Επιπλέον, η εφαρμογή συστημάτων στήριξης ομηλικών φαίνεται να προσδίνει νόημα στην έκφραση των αλτρουιστικών αισθημάτων πολλών μαθητών για την αντιμετώπιση των αδικιών και την εσκεμμένη περιθωριοποίηση κάποιων συμμαθητών τους. Στόχος της εισήγησης είναι να ορίσει και να περιγράψει το εύρος των συστημάτων στήριξης ομηλικών, να αναλύσει τα στοιχεία που εγγυώνται την επιτυχία τους και να επισημάνει τη σημασία της εμπλοκής εκπαιδευτικών και γονέων σ' αυτά.

Pramling - Samuelsson Ingrid, *University of Göteborg, UNESCO Chair in ECE and SD, World President of OMEP (World Organization for Early Childhood Education)*

Childhoods in Sweden and the role of Early Childhood Education & Care (ECEC)

In Sweden, one of the most multicultural countries in Europe with a long tradition and international reputation in the field of preschool education, the vast majority of children between the age of 1 and 5 years share the experience of participating in a *preschool* at almost free of charge. Preschool in Sweden include day-care and part time activities, with the same curriculum and tertiary educated teachers. It offers a safe and instructive place for children to learn, explore and, most importantly, play. At the age of 6 children begin *preschool classes*, which are linked to the compulsory primary schools. Both preschool and preschool classes are part of the official school system under the Ministry of Education. This presentation will focus on the childhoods children participate within the early childhood educational system. The fact that children in Sweden, as in other countries, have very different childhoods depending on both the families and the quality of the preschool is going to be emphasized.

Σιδέρης Νίκος, *Ψυχίατρος, Ψυχαναλυτής*

Κρίση: Γονεϊκή απορία και ψυχολογική επαναρρύθμιση

Η εμπειρία της ελληνικής κρίσης συμπυκνώνεται καίρια σε μία παράδοξη στάση: Στην τραγική ευχή των γονέων να δουν τα παιδιά τους να φεύγουν για να ζήσουν σε άλλη χώρα.

Αυτή η παράδοξη ευχή αντιπροσωπεύει εύγλωττο σύμπτωμα μιας βαθιάς διεργασίας. Που αντιστοιχεί σε μετάβαση από το παιδί-υπερνάρκισσο στο παιδί-αντικείμενο πένθους, τόσο με όρους κοινωνικής παράστασης όσο και με όρους πραγματολογικής υπόστασης.

Η γονεϊκή απορία που υπόκειται αυτής της ευχής και η ψυχολογική επαναρρύθμιση ως ζητούμενο σε σχέση με την εν λόγω μετάβαση διερευνώνται με άξονα την επιβεβλημένη συνομιλία των ενηλίκων με το παιδί σχετικά με την κρίση, ιδίως στο πλαίσιο της οικογένειας και του σχολείου.

Terrisse Bernard, Université du Québec à Montréal, Canada

Bientraitance et multiculturalité

Quelles sont les limites du soutien à la parentalité?

Welfare and multiculturalism

What are the limits of parenting support?

Πρόνοια και πολυπολιτισμικότητα

Ποια είναι τα όρια της υποστήριξης στη γονεϊκότητα

L'émergence des approches s'inspirant du modèle écosystémique et écologique (Bronfenbrenner, 1979) a profondément modifié dans les années 80 les interventions socio-éducatives en direction des enfants à risque. Jusque-là, la responsabilité d'assurer l'égalité des chances en éducation ainsi que la prévention de l'échec scolaire et des difficultés d'adaptation sociale incombait principalement l'école et était presque exclusivement centrée sur l'enfant. Les approches écosystémiques ont amené la prise de conscience que l'enfant était au cœur d'un écosystème et qu'il était nécessaire de prendre en compte les interactions entre les différents systèmes et lui-même dans toute intervention afin que les résultats de celle-ci soient efficaces et surtout durables. Ces observations ont été largement confirmées par toutes les évaluations (Berrueta-Clement et coll, 1984) qui ont été faites dans la foulée des grands projets d'éducation compensatoire telle qu' *Head Start* aux États-Unis (Shonkoff et Meisels, 1990). D'où le constat qu'il était nécessaire d'agir aussi auprès des différents acteurs en interaction avec l'enfant dans son milieu de vie, et, en premier lieu, auprès des parents, pour soutenir ceux-ci dans l'exercice de leur parentalité. Celle-ci consiste à assurer leurs responsabilités parentales, qu'il s'agisse de subvenir aux besoins primaires de l'enfant (abri, nourriture, soins, protection) ou aux besoins psycho-sociaux, (cognitifs, affectifs, sociaux et de valeurs) (Pourtois, Desmet et Lahaye, 1994) afin d'assurer la bientraitance de l'enfant.

Nous définissons la bientraitance comme l'ensemble des comportements en direction de l'enfant émanant des parents (et de la communauté...) permettant à celui-ci de s'adapter de façon harmonieuse aux conditions de vie qui prévalent dans leur écosystème. Les critères de bientraitance peuvent donc entièrement varier selon l'environnement physique, culturel, économique et social dans lequel évolue la famille. Ainsi les valeurs, les attitudes et les pratiques éducatives sont différentes selon les classes sociales dans une même culture (Baumrind, 1973, Schaeffer et

Bailey, 1963) et selon les cultures et les environnements des différents peuples (Levine, Miller et West, 1991, Le Thanh, 1991) Une pratique considérée comme bienveillante dans un milieu de vie ne l'est pas toujours dans un autre...

Si la bienveillance de l'enfant constitue le but du soutien à la parentalité (*parent hood*), et, surtout du soutien au parentage (*parenting*), il s'agit d'aider les parents à atteindre les compétences nécessaires à son adaptation aux normes dans notre propre culture, ce qui implique de leur proposer des modèles éducatifs, issus des travaux de la psychologie, de la sociologie ou des sciences de l'éducation dans les pays occidentaux, auxquels souvent certains d'entre eux n'adhèrent pas. Ces modèles sont l'expression des valeurs et de la culture dominantes dans le pays où ils vivent, mais ce ne sont pas toujours les leurs.

Or, la plupart des interventions en soutien à la parentalité s'adressent aux parents considérés comme plus à risque que d'autres en raison de leurs conditions de vie précaires et de leur défavorisation socio-économique, ou se retrouvent par ailleurs un grand nombre de familles issues de l'immigration récente. Leurs valeurs et leurs pratiques éducatives considérées comme bienveillantes dans leurs groupes sociaux ou leurs sociétés d'origine sont souvent rejetées par la morale de la société dominante où ils vivent, car elles y sont considérées comme obsolètes ou inadmissibles.

C'est là, à notre avis, que nous touchons aux limites des interventions en soutien à la parentalité. Comment, en effet, soutenir ces parents dans l'actualisation des compétences éducatives favorisent la bienveillance de l'enfant dans notre société si leurs conceptions des pratiques bienveillantes sont à l'opposé des nôtres? Toutes les recherches évaluatives récentes (Larivée, 2011) montrent d'ailleurs que les parents des groupes les plus ciblés sont ceux qui participent le moins aux activités proposées dans ce domaine. La question se pose donc de savoir quels sont les parents réellement rejoints et quelles sont les stratégies à mettre en place pour tenter de remédier à ce problème. C'est là un objet de réflexion que nous vous proposons.

*ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ / ORAL PRESENTATIONS /
COMMUNICATIONS*

**ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ / LECTURES IN GREEK /
COMMUNICATIONS EN GREC**

**Αποστόλου Ζωή, Βελλοπούλου Αγγελική, Καμπεζά Μαρία, Μισιρλή Αναστασία,
Παπαπάνου Ιωάννα, Τζαβάρα Αγγελική, Πανεπιστήμιο Πατρών,
kampeza@upatras.gr**

**Στάσεις και αντιλήψεις μελλοντικών νηπιαγωγών για τη συνεργασία ανάμεσα
στο σχολείο και την οικογένεια και για τις επικοινωνιακές τους ικανότητες**

Η σημασία της συνεργασίας σχολείου – οικογένειας για την εκπαίδευση και αγωγή των παιδιών νηπιακής ηλικίας αναδεικνύεται από τη σύγχρονη ερευνητική αρθρογραφία και αποτυπώνεται στα κείμενα των Προγραμμάτων Σπουδών που ισχύουν στις περισσότερες χώρες. Οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί νηπιακής ηλικίας καλούνται να επιδιώκουν, να οργανώνουν και να ανταποκρίνονται σε συμμετοχικές εκπαιδευτικές διαδικασίες, ώστε να παρέχουν στα παιδιά εκπαίδευση που θα ικανοποιεί τις διαφορετικές εκπαιδευτικές τους ανάγκες, όπως αυτές προσδιορίζονται από τα διαφορετικά οικογενειακά και κοινωνικο-πολιτισμικά περιβάλλοντα. Προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να ενισχύσουν τον εκπαιδευτικό και επαγγελματικό τους ρόλο σε σχέση με τα παραπάνω είναι απαραίτητο να διαθέτουν, αφενός θετική στάση απέναντι στη συνεργασία με τους γονείς, και αφετέρου ανεπτυγμένες ικανότητες επικοινωνίας.

Η παρούσα εργασία μελετά τις στάσεις και αντιλήψεις μελλοντικών εκπαιδευτικών για τη συνεργασία ανάμεσα στο νηπιαγωγείο και την οικογένεια, καθώς και τις αντιλήψεις τους για την επάρκειά τους σε βασικές επικοινωνιακές ικανότητες. Πιο συγκεκριμένα διερευνήθηκαν οι στάσεις και αντιλήψεις τεταρτοετών φοιτητών/τριών του Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η. του Πανεπιστημίου Πατρών, σχετικά με τη σημασία και το είδος που προτιμούν α) της επικοινωνίας ανάμεσα στους γονείς και τις νηπιαγωγούς, β) της σχέσης των γονέων με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Επίσης επιχειρήθηκε η διερεύνηση της αντίληψης των φοιτητών/τριών για την επάρκειά τους σε βασικές επικοινωνιακές ικανότητες και σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας, στο πλαίσιο συνεργασίας νηπιαγωγού-γονέα. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο αποτύπωσης του βαθμού συμφωνίας των φοιτητών/τριών με ορισμένες προτάσεις, σε κλίμακα αθροιστικής βαθμολόγησης έξι σημείων. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με το Στατιστικό Πακέτο Κοινωνικών Επιστημών (SPSS 20) και στην παρούσα φάση της έρευνας επιλέχθηκε η περιγραφική στατιστική ανάλυση. Τα αποτελέσματα της έρευνας σχολιάζονται σε σχέση με την εκπαίδευση των μελλοντικών νηπιαγωγών στα πλαίσια της Πρακτικής τους Άσκησης και σε συνδυασμό με τις απαιτήσεις του Προγράμματος Σπουδών για το ελληνικό νηπιαγωγείο.

**Apostolou Zoi, Vellopoulou Ageliki, Kampeza Maria, Misirli Anastasia,
Papapanou Ioanna, Tzavara Ageliki, University of Patras, kampeza@upatras.gr**

Pre-service teachers' perceptions and beliefs concerning teacher-parents partnership and communication skills

The body of literature on the importance of partnership with parents has raised rich insights and implications for improved practice and is now firmly established worldwide within current early childhood education curricula. Pre-service teachers of early childhood education are expected to respond to the needs of participatory educational procedures focused on providing children with a diverse learning environment according to their socio-cultural background. In order for teachers to facilitate the development of their educational and professional role they need to have a positive attitude towards working in partnership with parents and enhance communication skills.

This study presents pre-service teachers' perceptions of their attitudes and communication skills towards parental involvement. The questionnaire which was completed by fourth-year students in the Department of Educational Science and Early Childhood Education in the University of Patras comprised of a set of statements constructed in two axes: a) the importance and different forms of teacher and parents partnership and b) parental involvement and early childhood curriculum. Moreover it was attempted to point out the degree pre-service teachers have confidence in their communication skills within different contexts of teacher –parent partnership. Respondents had to indicate the degree they agree or disagree to a six-point Likert scale. The data were analyzed in a descriptive way by the software statistical tool SPSS 20. Implications of the research findings to teaching practicum and the Greek early childhood curriculum are discussed.

Αρβανιτάκη Σουλτάνα, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης,
soularvan@gmail.com

Αλληλεπίδραση γονιών και εκπαιδευτικών (Εκπαιδευτικοί μαθαίνουν στους γονείς και γονείς μαθαίνουν στους εκπαιδευτικούς)

Η οικογένεια και το σχολείο είναι τα δύο σημαντικά μικροσυστήματα που επηρεάζουν την ανάπτυξη του παιδιού. Αυτά τα συστήματα επικοινωνούν και αλληλεπιδρούν, τόσο μεταξύ τους όσο και με το περιβάλλον τους. Έτσι λοιπόν η γονεϊκή συμμετοχή στις σχολικές διαδικασίες είναι αναπόφευκτη και αν κρίνουμε από τις ωφέλειες που αποκομίζουν όλοι οι εμπλεκόμενοι (γονείς, μαθητές, εκπαιδευτικοί και κοινωνία), είναι και απαραίτητη. Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο στις μέρες μας είναι η πολυπολιτισμικότητα που χαρακτηρίζει την ελληνική κοινωνία και μας υπαγορεύει την ανάγκη να υιοθετήσουμε νέες προσεγγίσεις και τακτικές στο χώρο της εκπαίδευσης. Μια τέτοια προσέγγιση τολμήσαμε τη σχολική χρονιά 2011-2012 να εφαρμόσουμε στο 7ο Δημοτικό Σχολείο Ορεστιάδας. Ένα πρόγραμμα συμμετοχής των γονέων στη σχολική ζωή των παιδιών αλλά και αλληλεπίδρασής τους με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου. Κύριος στόχος ήταν να ανοίξουμε το σχολείο στην τοπική κοινωνία. Προϋπόθεση υπήρξε η σχέση εμπιστοσύνης που αναπτύξαμε εμείς οι δάσκαλοι με τους γονείς του σχολείου μας. Με εβδομαδιαίες συγκεντρώσεις στο χώρο του σχολείου κατέστη εφικτή η καλύτερη γνωριμία μεταξύ μας και η ανταλλαγή προβληματισμών για τα παιδιά μας. Το πρόγραμμα είχε πολύ ικανοποιητική συμμετοχή με καλή συνεργασία και ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης. Το πρόγραμμα αφορούσε τη συμμετοχή γονιών και εκπαιδευτικών σε εβδομαδιαίες συνεδρίες όπου αναπτύσσονταν διάφορα θέματα. Δάσκαλοι του σχολείου δίδασκαν αντικείμενα με διδακτικό και παιδαγωγικό περιεχόμενο που ενδιέφεραν τους γονείς,

ενώ οι γονείς δίδασκαν και ανέπτυσαν θέματα που είχαν άμεση σχέση με την ειδικότητά, το επάγγελμα, την κουλτούρα και τα ενδιαφέροντά τους.

Βελλοπούλου Αγγελική, Γκολφινόπουλου Γεωργία, Καμπεζά Μαρία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Kampeza@upatras.gr

Διευκολύνοντας τη συνεργασία εκπαιδευτικών και γονέων στη μαθησιακή διαδικασία: μια εφαρμογή στο νηπιαγωγείο

Ο σημαντικός ρόλος της εμπλοκής των γονέων στη βελτίωση των επιδόσεων και στη μάθηση των παιδιών έχει αναγνωριστεί εκτενώς τα τελευταία χρόνια τόσο μέσα από τη σχετική έρευνα όσο και μέσα από τις προτάσεις πολλών Προγραμμάτων Σπουδών που απευθύνονται σε παιδιά νηπιακής ηλικίας. Επιπλέον, σύμφωνα με την κοινωνικοπολιτισμική προσέγγιση, είναι σημαντικό να αναγνωρίζονται και να αξιοποιούνται διδακτικά οι διαφορετικοί τρόποι με τους οποίους επικοινωνούν και μαθαίνουν τα παιδιά και οι οποίοι σε μεγάλο βαθμό εξαρτώνται από τις εμπειρίες που αποκτούν στο πολυδιάστατο οικογενειακό και κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο ζουν.

Σε αυτή την έρευνα παρουσιάζουμε τη δομή και τα αποτελέσματα ενός προγράμματος συνεργασίας οικογένειας-σχολείου που εφαρμόστηκε κατά τη σχολική χρονιά 2012-2013 σε δύο τάξεις νηπιαγωγείου του νομού Αχαΐας. Σημαντικές επιδιώξεις του προγράμματος ήταν η ενημέρωση των γονέων για το πρόγραμμα σπουδών και τη μαθησιακή διαδικασία στο νηπιαγωγείο προκειμένου να διευκολυνθεί τόσο η επικοινωνία νηπιαγωγού-γονέα, όσο και η επικοινωνία γονέα-παιδιού με βάση τις μαθησιακές εμπειρίες στο νηπιαγωγείο και επιπλέον η ενημέρωση των εκπαιδευτικών από τους γονείς για συνήθειες πρακτικές και εμπειρίες των παιδιών στο οικογενειακό περιβάλλον. Οι βασικές επικοινωνιακές δράσεις του προγράμματος στηρίχθηκαν σε ομαδικές συναντήσεις με τους γονείς και στους «ατομικούς φακέλους του προγράμματος», έναν για κάθε παιδί που συμμετείχε στο πρόγραμμα. Οι φάκελοι αυτοί περιελάμβαναν ειδικά σχεδιασμένο υλικό με στόχο την άντληση πληροφοριών από τους γονείς, την ενημέρωσή τους για μαθησιακές δράσεις που μπορούσαν να υλοποιήσουν με τα παιδιά τους, την πληροφόρησή τους για το θέμα που πραγματευόταν κάθε φορά, την καταγραφή σχολίων ανατροφοδότησης από τους γονείς, τις εκπαιδευτικούς και τα παιδιά.

Βέρρα Μαριλίνα, Νηπιαγωγός, verramaril@sch.gr

Τρέχουσα κρίση και συνέπειες στην οικογένεια και στο παιδί

Τα τελευταία χρόνια είμαστε αντιμέτωποι με μία πολύ δυσμενή συγκυρία, την παγκόσμια οικονομική κρίση. Μία κατάσταση που έχει επηρεάσει ασφαλώς και τη χώρα μας και έχει πλήξει και τον πρωτογενή ανθρώπινο πυρήνα της κοινωνίας, την οικογένεια. Και φυσικά μαζί με την οικογένεια έχει πληγεί και το πιο «ζωντανό» και ευαίσθητο κομμάτι της, το παιδί. Χρειάζεται από μέρους μας σύνεση και ψυχραιμία, ώστε να ενημερώσουμε τα παιδιά για τις δυσκολίες, χωρίς να τα πανικοβάλλουμε ή να τα «θυματοποιήσουμε». Η κρίση μάς αγγίζει όλους – άλλους λιγότερο και άλλους περισσότερο – και είναι αναγκαίο να βρούμε τη

δύναμη να δημιουργήσουμε ένα σταθερό κι ασφαλές περιβάλλον για τη νεότερη γενιά. Οφείλουμε να περάσουμε το μήνυμα στα παιδιά μας ότι - παρά τις όποιες δυσχέρειες - είμαστε εδώ, μαζί τους, κοντά τους και μπορούμε να προσπαθήσουμε από κοινού για το μέλλον. Στα δύσκολα «οπλιζόμαστε» με υπομονή κι επιστρατεύουμε όλες μας τις δυνάμεις, για να προσφέρουμε στα παιδιά μας ελπίδα και πίστη ότι «ξημερώνει» ένα καλύτερο αύριο.

Verra Marilina, *Preschool teacher*, verramaril@sch.gr

The current crisis and its consequences for the family and the child

In recent years we have been facing a really unfavorable situation: the global economic crisis. A situation that has certainly influenced our country, Greece, and has also affected the primary core of human society, the family. There is no doubt that along with the family, the child, as society's most "vital" and sensitive member, has suffered as well. Thus, good sense and composure are needed on our part so as to inform children about difficulties to come, without causing them to panic or "victimizing" them. The crisis affects us all – perhaps some of us more than others - and it is necessary for us to find the strength to create a stable and secure environment for the younger generation. We need to get the message across to our children that - despite adversity - we are here with them, we stand by them and we can make a joint effort for the future. In hard times we arm ourselves with patience and we muster up all our forces to offer our children hope and faith that a new – better – day is dawning.

Βουδούρη Αγγελική, Μπούρας Αντώνιος, Τριανταφύλλου Ευπραξία, *Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*, efpraxiatr@hotmail.com

Αντιλήψεις εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τη συνεργασία τους με την οικογένεια των μαθητών/-τριών τους

Ένα από τα ζητήματα που απασχολεί συχνά την εκπαιδευτική κοινότητα αλλά και τους ίδιους τους γονείς είναι ο ρόλος της οικογένειας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αποτελεί ένα ιδιαίτερα «λεπτό» θέμα, καθώς οι σχέσεις που θα αναπτυχθούν μεταξύ του σχολείου και των γονέων θα επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την έκβαση της εκπαιδευτικής διαδικασίας καθώς και την επίδοση των παιδιών. Για το λόγο αυτό αρκετοί ερευνητές έχουν διερευνήσει τις απόψεις τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των γονέων σχετικά με τη γονεϊκή εμπλοκή.

Οι έρευνες αυτές αποτυπώνουν τόσο το φόβο των εκπαιδευτικών πώς να διαχειριστούν τη σχέση τους με τους γονείς των μαθητών/-τριών τους όσο και τους λόγους που αρκετοί γονείς δεν συμμετέχουν στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Ωστόσο, τα τελευταία δύο χρόνια η ελληνική κοινωνία έχει δεχτεί πολλές αλλαγές. Η οικονομική κρίση συνδυάστηκε με την αποδυνάμωση ορισμένων κοινωνικών υπηρεσιών και με την αβεβαιότητα των πολιτών για το μέλλον.

Με βάση τα παραπάνω αποφασίσαμε στην παρούσα εργασία να ερευνήσουμε πώς οι αλλαγές στην κοινωνία μας αλλά και στο εκπαιδευτικό μας σύστημα έχουν επηρεάσει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης όσον αφορά τη συνεργασία τους με την οικογένεια των μαθητών/-τριών τους. Ακόμη, θελήσαμε να ερευνήσουμε αν έχουν «ξεπεραστεί» τα εμπόδια για την εμπλοκή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία των παιδιών τους.

Voudouri Angeliki, Bouras Antonios, Triantafyllou Efpraxia, National Kapodistrian University of Athens, efpraxiatr@hotmail.com

Perceptions of primary school teachers for their cooperation with the family of their students

One of the issues that often employs the educational community as well as the parents are the role of the family in the educational process. It is a very «thin» issue, because the relationships developed between the school and parents will greatly affect the outcome of the educational process as well as the performance of children. For this reason, several researchers have explored the views of both teachers and parents on parental involvement.

These surveys capture both the fear of teachers how to manage the relationship with the parents of their students and the reasons that many parents are not involved in educational activities. However, in the last two years the Greek society has received many changes. The economic crisis coupled with the weakening of certain social services and the uncertainty of citizens for the future.

On this basis we decided in this study to investigate how changes in our society as well as our educational system have influenced the perceptions of primary school teachers about their collaboration with the family of their students. Still, we wanted to investigate whether they have «overcome» barriers to parental involvement in the educational process of their children.

Γαλάνης Γεώργιος, Γαλάνη Ζαφειρία, Στελλάκης Νεκτάριος, Πανεπιστήμιο Πατρών, nekstel@upatras.gr

Κατασκευή εργαλείου για την αποτύπωση των εμπειριών των παιδιών για τις πρακτικές γραμματισμού στο οικογενειακό τους περιβάλλον

Η παρούσα εργασία εκκινεί από τη διαπίστωση ότι η μέχρι σήμερα επιστημονική διερεύνηση του οικογενειακού γραμματισμού από την οπτική των παιδιών είναι περιορισμένη. Το γεγονός αυτό συνιστά ουσιώδη παράλειψη στην προσπάθεια που καταβάλλεται για ολόπλευρη κατανόηση του φαινομένου του γραμματισμού, καθότι τα παιδιά αποτελούν τους βασικούς αποδέκτες βασικό παράγοντα αυτού και κάθε προσπάθεια παρέμβασης που αφορά στον οικογενειακό γραμματισμό στοχεύει προς την υποβοήθηση και συνδρομή τους. Στη βάση αυτή, κατόπιν διερεύνησης της σχετικής βιβλιογραφίας κατασκευάστηκε ένα πλάνο ημιδομημένης συνέντευξης μέσω του οποίου θα δίνονταν η ευκαιρία στα παιδιά να κοινοποιήσουν τις εμπειρίες τους στο πλαίσιο μιας φιλικής κι ανοικτής συζήτησης με τον ερευνητή. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνονται 13 ανοικτού τύπου ερωτήσεις, κατανεμημένες σε έξι άξονες, μέσω των οποίων διερευνάται η παρατήρηση ή συμμετοχή των παιδιών σε περιστατικά γραμματισμού (συγγραφής κειμένων, ανάγνωσης), η κατοχή έντυπου υλικού, ο εντοπισμός του έντυπου λόγου στο περιβάλλον και, τέλος, τα αγαπημένα τραγούδια και ταινίες καθώς και η χρήση βιντεοπαιχνιδιών ή υπολογιστή.

Η πρώτη δοκιμαστική εφαρμογή πραγματοποιήθηκε σε έναν μικρό αριθμό νηπίων (N=12), μαθητών δύο νηπιαγωγείων της Αχαΐας, το Νοέμβριο του 2012, που διακρίνονταν για το κοινωνικομορφωτικό στρώμα προέλευσης των μαθητών τους.

Τα αποτελέσματα έδειξαν πως κάθε παιδί που συμμετείχε στην έρευνα ήταν σε θέση να κατανοήσει τα ερωτήματα και να εκφράσει τις απόψεις του αναφορικά με τις πρακτικές και τα συμβάντα γραμματισμού που παρακολουθεί ή συμμετέχει στο οικογενειακό του περιβάλλον. Επιπλέον, επιβεβαιώθηκε η συσχέτιση μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου των προσώπων του οικογενειακού περιβάλλοντος των παιδιών και των πρακτικών γραμματισμού που εφαρμόζονται στα πλαίσια της οικογένειας. Ειδικότερα, φάνηκε ότι οι γονείς που τυγχάνουν φορείς υψηλότερου μορφωτικού κεφαλαίου υιοθετούν τις αρχές του κοινωνικοπολιτισμικού μοντέλου (έμφαση στην επικοινωνία και την ευχαρίστηση) ενώ οι γονείς που έχουν χαμηλότερη μόρφωση προκρίνουν πρακτικές που εντάσσονται στο πλαίσιο του γνωστικού μοντέλου (έμφαση στις τεχνικές απο-κωδικοποίησης).

Galanis Georgios, Galani Zafiria, Stellakis Nektarios, *University of Patras,*
nekstel@upatras.gr

Construction of a tool for mapping the children's experiences about the literacy practices in their family settings

Given that the existing research about family literacy practices from children's perspective is limited, this research attempts to offer the chance to children to communicate their own experiences. Data were collected through a semi-structured interview in the context of a friendly and open discussion with the researcher. Specifically, thirteen (13) open-ended questions were included, allocated in six (6) axes, through which we study the observation or the participation of children in literacy events (writing, reading), ownership of printed discourse, localization of environmental print and, finally, their favorite songs and movies, as well as, the use of videogames or computer.

The result showed that every child who participated in the research was able to understand the questions and to express its perspectives about the literacy practices and the literacy events(s) he witnesses or participates in in her/his family setting. Additionally, we confirmed the correlation between the educational level of people in the family of children and the literacy practices applied in their family context. Specifically, it seems that parents with higher educational level are more likely to adopt the principles of socio-cultural model (emphasis on communication and pleasure) whereas parents with lower educational level encourage practices which are closer to the cognitive model (emphasis on decoding techniques).

Γούγα Γεωργία, Καμαριανός Ιωάννης, *Πανεπιστήμιο Πατρών,*
kamarian@upatras.gr

Ελληνικές Γονεϊκές Στρατηγικές και Κρίση Χρέους: η μεταλλαγή της θεσμικής αφήγησης

Κεντρικό άξονα της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας αποτελεί η μεταλλαγή του οικογενειακού θεσμού εξαιτίας της επιτάχυνσης της υποχώρησης του Κοινωνικού Κράτους. Η υποχώρηση του κοινωνικού κράτους στην Ευρώπη συνοδεύτηκε από την ανάδυση νέων ιδιωτικών ή /και ημι-κρατικών θεσμικών μορφωμάτων που αναλαμβάνουν σημαντικές λειτουργίες για τις σύγχρονες ευρωπαϊκές κοινωνίες.

Η κρίση χρέους επιτάχυνε αυτές τις αναδύσεις, ενώ επέτρεψε και την αναδιατύπωση των αφηγήσεων για τη σημασία και το ρόλο των θεσμών αλλά και τη δράση των υποκειμένων στα θεσμικά πλαίσια.

Αφετηρία της παρούσας εισήγησης αποτελεί η παραδοχή πως το τέλος των μεγάλων αφηγήσεων και η κυριαρχία στο κοινωνικό πεδίο αποκομμένων αφηγήσεων μετανεωτερικού τύπου διαφοροποιεί και επαναπροσδιορίζει οικογενειακές στρατηγικές και πρακτικές.

Η ανάλυση της δυναμικής που έχει αναπτύξει ο θεσμός αποτελεί άλλωστε κοινό τόπο της επιστημονικής κοινότητας εδώ και δεκαετίες. Στα πλαίσια αυτά των αναλύσεων έχει επισημανθεί ήδη από τη δεκαετία του 1970 η διαφοροποίηση που προκάλεσε στη λειτουργία του οικογενειακού θεσμού ο λόγος της Αγοράς. Σήμερα, ακολουθώντας και το θεωρητικό σχήμα του J. Habermas θα μπορούσαμε να επισημάνουμε την κυριαρχία του λόγου της αγοράς και την κανονικοποίηση που αυτός επιφέρει σε επίπεδο οργανωτικής λογικότητας του θεσμού.

Για την τεκμηρίωση του προβληματισμού στα πλαίσια αυτής της εισήγησης θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε και να αναλύσουμε το φαινόμενο των θεσμικών αφηγήσεων μετανεωτερικού τύπου και για το θεσμό της οικογένειας επικεντρώνοντας παραδειγματικά στη σύνδεση οικογένειας και σχολείου. Είναι άλλωστε χαρακτηριστική, η πρόσφατη προσπάθεια μεταρρύθμισης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης στη σύνδεσή της με τις οικογενειακές στρατηγικές καθώς αναδεικνύει εμφατικά την πολυπλοκότητα των νέων δομήσεων.

**Δήμου Πασχάλης, Καραφύλλης Αθανάσιος, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης,
padimavi@hotmail.com**

Η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική και οι πρακτικές για τον Ελληνισμό της Διασποράς

Αντικείμενο αυτής της έρευνας είναι η καταγραφή της μέχρι σήμερα ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης για τον Ελληνισμό της Διασποράς και η διερεύνηση της μελλοντικής της προοπτικής.

Η συγκεκριμένη έρευνα αποκτάει ιδιαίτερη αξία σε μία περίοδο κρίσης, όπως η τρέχουσα, σηματοδομένη από την αβεβαιότητα και την αποδυνάμωση των κοινωνικών υπηρεσιών, ανάμεσά τους και αυτών που αφορούν την εκπαίδευση των Ελλήνων μεταναστών.

Στο πρώτο μέρος της έρευνας παρουσιάζεται η μεθοδολογία καθώς και η παρουσίαση εκείνων των βασικών εννοιών που κρίνονται αναγκαίες για την καλύτερη κατανόησή της.

Πιο συγκεκριμένα παρουσιάζεται το διασπορικό τρίπολο (χώρα προέλευσης-διασπορά-χώρα διαμονής), μέσα στο οποίο εδράζεται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της όποιας εκπαιδευτικής πολιτικής και η κοινωνικοποίηση των νέων γενεών ελληνικής καταγωγής.

Ακολουθεί μια συστηματική παρουσίαση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη σύγχρονη ελληνική διασπορά σε χώρες με σημαντική παρουσία Ελλήνων και με οργανωμένη ελληνόγλωσση εκπαίδευση. Επίσης παρουσιάζονται η πορεία και τα αποτελέσματα του προγράμματος «Παιδεία Ομογενών» το οποίο χρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο των Β' και Γ' ΚΠΣ και υλοποιήθηκε, με μικρές ενδιάμεσες διακοπές, το χρονικό διάστημα Ιούνιος 1997-Αύγουστος 2008.

Στο δεύτερο μέρος επιχειρείται μια ανασκόπηση και αποτίμηση της εκπαιδευτικής πολιτικής της Ελλάδας για τη διασπορά, μετά το 1974.

Στο τέλος, συνοψίζονται τα γενικά αποτελέσματα της όλης μελέτης, στα οποία στηρίζονται οι προτάσεις που μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για επανεξέταση και επανασχεδιασμό της εκπαιδευτικής προσφοράς του κέντρου προς τη διασπορά.

Διαμαντοπούλου Αλεξάνδρα, Κυπριανός Παντελής, Πανεπιστήμιο Πατρών,
alexdiamantopoulou@yahoo.gr

Η παιδονομία στο Ν. Αχαΐοηλίδας όπως παρουσιάζεται στον τοπικό τύπο

Ένα από τα πολλά μέσα αγωγής των παιδιών κατά τον 19^ο και το πρώτο μισό του 20ού αιώνα αποτελούσε η παιδονομία, θεσμός που είχε τις ρίζες του στην αρχαία Σπάρτη. Έργο της ήταν η επίβλεψη των παιδιών στις κοινωνικές τους συναναστροφές από τη μια και η συνέτιση των άτακτων παιδιών από την άλλη, τα οποία έχοντας απόλυτη ελευθερία είχαν καταστεί πληγή για την κοινωνία. Επομένως η συμβολή της παιδονομίας στην ηθική διαπαιδαγώγηση των νέων θεωρείτο παράγοντας καθοριστικής σημασίας που ερχόταν αρωγός στην ανατροφή των παιδιών από τους γονείς και στο έργο του σχολείου. Αν και η λειτουργία της δεν ήταν συνεχόμενη καθώς οικονομικά προβλήματα επέβαλλαν συχνά τη διακοπή της λειτουργίας της, ωστόσο, αναδείχτηκε σε ένα από τα σπουδαιότερα ζητήματα που απασχόλησαν τον εκπαιδευτικό χώρο στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20ού αιώνα.

Το ζήτημα της παιδονομίας απασχόλησε έντονα και τον τοπικό τύπο. Μέσα από τις σελίδες του μας δίνεται μια αναλυτική παρουσίαση της πορείας της παιδονομίας και των ποικίλων απόψεων που διατυπώθηκαν γύρω από το συγκεκριμένο αυτό ζήτημα. Από το 1880 έως το 1936 29 πρωτοσέλιδα άρθρα τοπικών εφημερίδων αφιερώνονται στο παιδονομικό ζήτημα (λειτουργία της παιδονομίας, παιδονόμοι, οικονομικά προβλήματα, διεξαγωγή εράνων και συνδρομή των γονέων, παιδονομικό συνέδριο στον Πειραιά το 1919).

Στην παρούσα έρευνα θα εξετάσουμε το παιδονομικό ζήτημα δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα πρωτοσέλιδα άρθρα του Πατραϊκού Τύπου που αναφέρονται στο ζήτημα αυτό.

Diamantopoulou Alexandra, Kiprianos Pandelis, University of Patras,
alexdiamantopoulou@yahoo.gr

Paedonomia in the country of Achaias as presented in the local press

One of the many means of children's upbringing used in the 19th and the first half of the 20th century was "paedonomia", an institution that had its roots in ancient Sparta. Its task was to supervise children during their social interactions on the one hand, and to bring the naughty ones to their senses on the other hand. The latter having a complete freedom of action had become a social evil. Therefore the contribution of "paedonomia" in the moral education of the youth was considered to be supportive in the children's upbringing by the parents and in the education offered by school. Although the institution of "paedonomia" was not continuous as financial problems often imposed shutdowns, however, it became one of the major issues of the educational field in the late 19th and early 20th century.

The local Press dedicated a lot of headlines to this issue as well. Within its pages a detailed presentation of “paedonomia” is given to the public. From 1880 till 1936 twenty-nine headlines of various local newspapers are dedicated to this issue (its functioning, financial problems of the institution, money raising and parents’ contribution, the “paedonomic” conference in Piraeus in 1919).

In this study we will examine the issue of “paedonomia” focusing on the headlines of the local Press concerning this issue.

Δροσινού – Κορέα Μαρία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, drossinou@hotmail.com

Ανάγνωση πράξεων παραβατικής συμπεριφοράς και οικογενειακή παιδαγωγική. Η περίπτωση Asperger από το Κονέκτικατ των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής

Οι παραβατικές συμπεριφορές και πράξεις είναι άμεσα συνδεδεμένες με την οικογενειακή παιδαγωγική και το σύστημα αξιών που πρεσβεύουν οι γονείς. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία για την ειδική αγωγή και εκπαίδευση (2008) οι μαθητές με σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες, παραβατική συμπεριφορά λόγω κακοποίησης, γονεϊκής παραμέλησης και εγκατάλειψης ή λόγω ενδοοικογενειακής βίας, ανήκουν στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Στο νόμο αυτό, προβλέπονται μεταξύ άλλων, η φοίτηση σε σχολεία ή τμήματα που λειτουργούν είτε ως αυτοτελή είτε ως παραρτήματα άλλων σχολείων σε νοσοκομεία, κέντρα αποκατάστασης, ιδρύματα αγωγής ανηλίκων, ιδρύματα χρονίως πασχόντων ή Υπηρεσίες εκπαίδευσης και αποκατάστασης των Μονάδων Ψυχικής Υγείας.

Στη παρούσα μελέτη επιδιώκουμε να αναδείξουμε τη σχέση της οικογενειακής παιδαγωγικής, και της δόμησης της παραβατικής συμπεριφοράς. Η παιδαγωγική της οικογένειας προσδιορίζεται από τις στρατηγικές επιλογές στη διαχείριση και ρύθμιση προβλημάτων. Ειδικότερα επιχειρούμε μία “ειδική παιδαγωγική” ανάγνωση των όσων έχουν δει το φως της δημοσιότητας, μελετώντας την περίπτωση εφήβου με Asperger από το Κονέκτικατ των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. Με δεδομένο ότι οι ενδοοικογενειακές σχέσεις επηρεάζονται από το μέλος με Asperger επιχειρούμε να αναδείξουμε στις υποθέσεις εργασίας τις πιθανές συσχετίσεις με την Ειδική παιδαγωγική.

Στα συμπεράσματα, σε πρώτο επίπεδο οι κοινωνικές δυσκολίες αποδίδονται στο τριαδικό Φάσμα του Αυτισμού και συζητούνται στη βάση του ισχυρού οικογενειακού αιτήματος για ένταξη στην κοινότητα. Σε δεύτερο επίπεδο διακρίνουμε τη παραβατική συμπεριφορά από τις συμπεριφορές Asperger με κοινή παράμετρο το λανθασμένο περιεχόμενο της παιδαγωγικής διαχείρισης. Τέλος, η επιλογή της οικογένειας να “βγει έξω” και να ζητήσει βοήθεια αξιολογείται στη βάση των γενικών και ειδικών παιδαγωγικών αρχών.

Drossinou-Korea Maria, University of Peloponnese, drossinou@hotmail.com

Relationship of Family pedagogy with Delinquent behavior. Another reading in case the young person with Asperger's from Connecticut, USA

The delinquent behaviors and the actions are directly connected with the values of family and the educational system which parents want. According the Greek law for the special education and training (2008) students with complex cognitive, emotional and social problems, delinquent behavior because of abuse, neglect and parental neglect or domestic violence, they belong to people with special educational needs. In this context of law provides the inclusive educational model was proposed with the attendance at schools or departments to other schools in hospitals, in prisons and in rehabilitation centers of Units Mental Health.

In this study we aim to find the parameters that define the relationship between Family pedagogy with the structure of the offending behavior. The pedagogy of the family is determined by the strategic choices in managing and regulating problems. The "special" pedagogy emphasize of reading a case study of Asperger from Connecticut, USA. In our work we examine the assumptions about autism and its possible correlations with delinquency under specific pedagogy focusing on family relationships for young people with Asperger.

In conclusion, in the first level of the social problems attributed to ternary Spectrum of Autism and discussed on the basis of strong family request to join the community. In the second level we distinguish the behavior of delinquent behaviors with Asperger focuses in the common parameters and the wrong pedagogical content. Finally, the choice of the family "to go out" and ask help evaluated on the basis of general and special pedagogical principles.

Ζαφειροπούλου Ελένη, Φραγκουλίδου Παναγιώτα, Εκπαιδευτικοί,
elenizafiri@yahoo.gr

Συνεργασία ανάμεσα στην οικογένεια και το διαπολιτισμικό σχολείο

Η παρούσα εργασία εξετάζει το θεωρητικό πλαίσιο συνεργασίας ανάμεσα στην οικογένεια και το διαπολιτισμικό σχολείο. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται και ερμηνεύονται τα μοντέλα και τα πλαίσια ανάπτυξης τα οποία επικρατούν στη συνεργασία σχολείου και οικογένειας σε διεθνές επίπεδο. Γίνεται αναφορά στα μοντέλα ερμηνείας των σχέσεων οικογένειας και διαπολιτισμικού σχολείου. Εντοπίζονται τα εμπόδια (εκ μέρους του σχολείου, της οικογένειας και των μαθητών) τα οποία παρουσιάζονται στην προσπάθεια ομαλής σύμπραξης των παραπάνω εταίρων. Τέλος γίνεται αναφορά στους τρόπους και στις τεχνικές οι οποίες οδηγούν στην αλληλοκατανόηση σχολείου-οικογένειας και στην ευκολότερη συνεργασία τους η οποία οδηγεί στο κατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον και διευκολύνει το παιδί στην εκπαιδευτική του ζωή.

Zafiropoulou Eleni, Fragoulidou Panagiota, Educators, elenizafiri@yahoo.gr

Cooperation between the family and the intercultural school

This paper presents the theoretical framework for cooperation between the family and the intercultural school.

Specifically, it shows the school-family partnership models, the obstacles encountered in their dealings (by the side of school, family and children) as well as the ways for better collaboration between the educational partners.

Finally, the conclusions of this work, lead to a wondering of the educational community about matters of cooperation between intercultural school and the family.

Καινούργιου Ελένη, ΤΕΙ Ηπείρου, ekain@ioa.teiep.gr

Σχέσεις γονέων και βρεφονηπιοκόμων. Ερευνητική προσέγγιση

Η παρούσα μελέτη έχει ως σκοπό τη διερεύνηση των σχέσεων επικοινωνίας που δημιουργούνται μεταξύ των γονέων βρεφονηπίων και των βρεφονηπιοκόμων, στις μορφές συνεργασίας, τα οφέλη από τη συνεργασία τους όπως επίσης τις προσδοκίες των δύο πλευρών. Η έρευνα υλοποιήθηκε σε δείγμα 84 βρεφονηπιοκόμων και 241 γονέων από Δημοτικούς Βρεφονηπιακούς Σταθμούς των Δήμων Ιωαννίνων και Πρέβεζας, με τη χρήση ερωτηματολογίων. Από τη στατιστική ανάλυση προέκυψε ότι η θετική σχέση που μπορεί να έχουν οι γονείς με τον/την βρεφονηπιοκόμο σε περιβάλλοντα προσχολικής αγωγής προωθεί την κοινωνικο - συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού, ενώ αντίθετα η αρνητική σχέση συμβάλλει στην αύξηση των προβλημάτων στη συμπεριφορά του. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι η συνεχής επαφή και επικοινωνία αποτελούν βασικές προϋποθέσεις της επιτυχούς συνεργασίας γονέων - βρεφονηπιοκόμων κι ότι η συχνότητα επικοινωνίας συντελεί στην ενεργητική αλληλεπίδρασή τους. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε είναι ότι απαιτείται ο συντονισμός των ενεργειών των δύο φορέων και η αποφυγή συγκρούσεων μεταξύ τους με τη δημιουργία ενός κλίματος φιλίας και συνεργασίας για την αρμονική εξέλιξη κι ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού.

Kainourgiou Eleni, ΤΕΙ Επείρου, ekain@ioa.teiep.gr

Relations between parents and early childhood. A Researching approach

The present study scoped at investigating the communicational relationships created between infants' parents and nursery teachers, their particular forms of cooperation, benefits extracted from this collaboration, as well as the expectations stated by both sides. The survey was implemented in a sample comprised of 84 nursery teachers and 241 parents from municipal nurseries in Ioannina and Preveza, by the use of questionnaires. Through statistical analysis we showed that the positive relationship that a parent can have with his / her child early childhood nursery teacher in the context of a preschool education environment promotes its the social and emotional development, whereas the opposite relationship contributes to negatively increased problems in behavior. Furthermore, it was found that continuous contact and communication are key conditions for a successful cooperation among parents - nursery teachers whereas the frequency of this communication contributes to their energetic interaction. The conclusion reached is that both coordinated action and conflicts avoidance between them, in a friendship and cooperation frame, can guarantee a harmonious development and evolution in child's personality.

Καλέμης Κωνσταντίνος, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, kkalemis@primedu.uoa.gr

Ισότιμη αντιμετώπιση των μαθητών στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο: Μύθος ή πραγματικότητα;

Η πολυπολιτισμικότητα των σύγχρονων κοινωνιών, κατοπτρίζεται και στο σύγχρονο σχολείο και αποτελεί μια πρόκληση στους εκπαιδευτικούς να στοχαστούν πάνω στις πολιτισμικές τους αντιλήψεις, τις αξίες, τις προσδοκίες, τα οράματα καθώς επίσης για τις προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και τις παρανοήσεις που επηρεάζουν το περιεχόμενο της διδασκαλίας και τον τρόπο που τα μηνύματα μεταδίδονται και προσλαμβάνονται από τους διαφορετικούς μαθητές. Η νέα πραγματικότητα, των πολυεθνικών τάξεων επιβάλλει τη συνεχή εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, γιατί αυτοί αποτελούν τον κύριο μοχλό για την επιτυχία κάθε προσπάθειας αλλαγής. Οι εκπαιδευτικοί σήμερα πρέπει να έχουν τα εφόδια για να αντιμετωπίσουν τα γλωσσικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των διάφορων εθνοπολιτισμικών ομάδων, διδακτικές δεξιότητες κατάλληλες για εργασία σε ένα πολυεθνικό περιβάλλον, ικανότητα να λύνουν συγκρούσεις που αφορούν στερεότυπα και προκαταλήψεις.

Καλεράντε Ευαγγελία, Κοντοπούλου Άννα, Κολτσάκη Νίκη, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, ekalerante@yahoo.gr

Αναπαράσταση της οικονομικής κρίσης στο οικογενειακό περιβάλλον, όπως παρουσιάζεται στην εικαστική απεικόνιση των παιδιών του νηπιαγωγείου

Στην έρευνα μας εξετάζουμε τα εικαστικά έργα των παιδιών ενός Νηπιαγωγείου της Φλώρινας, με θέμα την οικογενειακή καθημερινότητα, τη σχολική περίοδο 2011-2012. Ειδικότερα, με την εικαστική απεικόνιση και το συμπληρωματικό τους αφηγηματικό λόγο παρουσιάζονται εικόνες από το οικογενειακό περιβάλλον, ως διακριτά στοιχεία που δείχνουν την επίδραση της οικονομικής κρίσης στην καθημερινότητα των παιδιών. Διαφαίνεται ένα ευρύ ρεπερτόριο επικοινωνίας των παιδιών με το οικογενειακό και το κοινωνικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο κατασκευάζεται το οικονομικό υποκείμενο, δηλαδή η σχέση τους με την αγορά και ευρύτερα την καταναλωτική κοινωνία, όπου η οικονομική κρίση παρουσιάζεται από τα παιδιά ως μειωμένη πρόσβαση σε αγαθά. Παράλληλα, τα παιδιά περιγράφουν και ερμηνεύουν τις σχέσεις μεταξύ των μελών, όπως διαμορφώνονται μέσα σε ένα περιβάλλον αβεβαιότητας και ανασφάλειας.

Η εκτεταμένη περίοδος μελέτης μέσα στο ίδιο νηπιαγωγείο, ως μελέτη περίπτωσης μας δίνει τη δυνατότητα να διεισδύσουμε εις βάθος στο ζήτημα της οικονομικής κρίσης και της αντίληψης της από τα ίδια τα παιδιά, τα οποία στο σχολικό περιβάλλον παρουσιάζουν «οικογενειακά στιγμιότυπα», όπως εξελίσσονται στον χρόνο, τα οποία επεξεργάζονται συναισθηματικά και αποδίδουν εικαστικά ή και με λόγο, στοιχεία που αξιοποιούνται από την νηπιαγωγό και τις ερευνήτριες που συμμετέχουν στην έρευνα, προκειμένου να προβληθεί η «αφήγηση» των παιδιών για την οικονομική κρίση, όπου μέσα από το συγκινησιακό δεσμό με την οικογένεια εκφράζονται οι βιωμένες διαδικασίες ανασφάλειας ή ανατροπής.

Η εικαστική αποτύπωση προσαρμόζεται στις ευρύτερες δυνατότητες του αναλυτικού προγράμματος του νηπιαγωγείου, ώστε να αναδυθεί ο συγκινησιακός λόγος και η οικειότητα των παιδιών με το οικογενειακό και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Μέσα από τον συνδυασμό θεωρίας για την εκπαίδευση των νηπίων και την κοινωνιολογική οπτική για τις εμπειρίες των νηπίων στο κοινωνικό περιβάλλον, επιδιώκουμε την ανάδειξη της καθημερινότητας του οικογενειακού περιβάλλοντος με παράλληλη αξιοποίηση των μεταβλητών, όπως φύλο, κοινωνική τάξη και εθνική

ταυτότητα, προκειμένου να κατηγοριοποιηθούν οι διαφορετικές προσεγγίσεις για την οικονομική κρίση στο οικογενειακό περιβάλλον αλλά και το πώς το ίδιο το οικογενειακό περιβάλλον διαπραγματεύεται με τα μέλη του διαμορφώνοντας δυναμικές διαδικασίες εξισορρόπησης.

Καλεράντε Ευαγγελία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, ekalerante@yahoo.gr

Επανεγράφοντας το θεσμό της οικογένειας, στην Ελλάδα, την περίοδο της οικονομικής κρίσης

Η περίοδος της οικονομικής κρίσης έχει συνέπειες στην κοινωνική ζωή των ατόμων. Η καθημερινότητα τους αλλάζει και καλούνται διαρκώς να αναπροσαρμόζουν στόχους και σχέδια ζωής σε ένα μεταβαλλόμενο, ασταθές, οικονομικό πεδίο. Αν μπορεί να οριστεί ένα περιβάλλον σταθερών σχέσεων και δομών, αυτό είναι το οικογενειακό περιβάλλον, στο οποίο τα άτομα στο μικρο-επίπεδο ενδυναμώνονται συναισθηματικά, ενισχύονται κοινωνικά και μεταφέρουν τις εμπειρίες τους από το οικογενειακό περιβάλλον στο διευρυμένο κοινωνικό, ώστε να κατορθώσουν τη περίοδο της οικονομικής κρίσης να μην περιθωριοποιηθούν, να ορίσουν στόχους και να αξιοποιήσουν δομές ευκαιρίας, που θα τους επιτρέψουν την ατομική αυτοπραγμάτωση και τη συμβολή στην κοινωνική πρόοδο. Στην Ελλάδα η οικογένεια ως θεσμός, την περίοδο της οικονομικής κρίσης, φαίνεται να διευρύνει τις προνοιακές της στρατηγικές για την ενίσχυση των μελών της, υποκαθιστώντας την αδύναμη προνοιακή κρατική πολιτική. Η οικογένεια σε μια τόσο ιδιόμορφη και ιδιότυπη κατάσταση, ατομική και κοινωνική, που διαμορφώνεται ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης, προσπαθεί να επανορίσει ισορροπίες, αναστοχάζεται αναφορικά με τα ζητήματα των επιλογών και στόχων για την ένταξη των μελών της στην κοινωνία με καλύτερους όρους. Φαίνεται να επαναδιαπραγματεύεται κοινωνικές συμβάσεις αναζητώντας τη σταθερότητα σε κοινωνικές συνθήκες, που θα επιτρέψουν στα άτομα να μην περιθωριοποιηθούν, να μην είναι «οι χαμένοι του συστήματος» αλλά αυτοί που σε περίοδο οικονομικής κρίσης θα μεγιστοποιήσουν το όφελος με οικονομικούς και κοινωνικούς όρους. Επομένως, η ελληνική κοινωνία σχεδιάζει ένα πλαίσιο δράσης, εκτιμά και συνυπολογίζει και ειδικά για τα κατώτερα στρώματα που βιώνουν και περισσότερο τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης, οι επιλογές της θα είναι καθοριστικές μέσα σε ένα «παίγνιο» αναπροσαρμογών και ανακατατάξεων.

Καπετανίδου Μαριάννα, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, markapgr@hotmail.com

Διαγενεακά σχολεία

Σύμφωνα με εκπαιδευτικά προγράμματα που εφαρμόζονται, ως επί το πλείστον, στις Η.Π.Α. η Διαγενεακή προσέγγιση στα σχολεία ανέδειξε θετική αλληλεπίδραση ανάμεσα στα παιδιά και τους ηλικιωμένους. Ερχόμενες σε επαφή οι δύο διαφορετικές γενιές κατέληξαν να καλύπτει η μια ανάγκες της άλλης. Η ωριμότητα, η εμπειρία και η ανάγκη προσφοράς και ενεργής συμμετοχής στα κοινά των ηλικιωμένων συμβάλει σημαντικά στην εκπαιδευτική διαδικασία καθώς και στην ίδια την παιδική ζωή. Από την άλλη πλευρά, τα παιδιά μεταδίδουν την αστείρευτη ενέργεια τους, τον ενθουσιασμό τους και την αγάπη τους, υποστηρίζοντας κατά αυτόν τον τρόπο τη ζωή

των ηλικιωμένων, που ζουν συνήθως στο περιθώριο ξεχασμένοι και παραμελημένοι. Η αναγκαιότητα και η αποτελεσματικότητα επαφής ανάμεσα στους νεότερους και τους ηλικιωμένους υποστηρίζεται τα τελευταία 15 χρόνια και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια από ερευνητές στο χώρο αυτό των διαγενεακών σχέσεων (π.χ. Brabazon & Disch 1997, Hawkins et al. 1998, Henkin and Kingson 1998/99, Kaplan et al. 1998, Kuehne 1999, Newman et al. 1997, Winston, 2001). Σε όλες αυτές τις δημοσιεύσεις υπάρχει μια αυξανόμενη αναγνώριση του γεγονότος ότι οι προσπάθειες για τη διευκόλυνση της ουσιαστικής επαφής ανάμεσα στις γενεές θα βελτιώσει την ποιότητα της ζωής των ανθρώπων, την ενίσχυση των τοπικών κοινοτήτων και θα συμβάλει στην ομαλότερη κοινωνικοποίηση του παιδιού και στην εξάλειψη της απομόνωσης των ηλικιωμένων που πολλές φορές τους δημιουργεί ή τους αυξάνει προβλήματα υγείας.

Σκοπός αυτής της εισήγησης είναι να παρουσιάσει πως αυτές οι νέες σχέσεις λαμβάνουν χώρα και αναπτύσσονται μέσα στη σχολική κοινότητα και πως αποβαίνουν θετικές για τη ζωή και τη μάθηση και των δύο μερών.

Kapetanidou Marianna, *Post-graduate student*, markapgr@hotmail.com

Intergenerational schools

According to educational programmes, which are mainly used in the United States, the intergenerational approach applied at schools has shown positive interaction between children on the one part and older people on the other. Bringing people of different generations together leads to meeting one another's needs. Older people's maturity, experience and the need for active participation in the life of the community contribute significantly to the educational process and children's life in general. Children, in turn, may transmit their limitless energy, enthusiasm and love to the older people, who often feel socially isolated, thereby having a positive influence on the life of the elderly. The necessity and effectiveness of the contact between the younger and the older generations has been demonstrated for the past 15 years by researchers in the field of intergenerational schools (e.g. Brabazon & Disch 1997, Hawkins et al. 1998, Henkin and Kingson 1998/99, Kaplan et al. 1998, Kuehne 1999, Newman et al. 1997, Winston 2001). All published works show that there is a growing recognition of the importance of meaningful contact between generations seeing that it may contribute to the improvement of the quality of life, strengthen the bonds among people within local communities, promote a smoother socialization process for the children and eliminate the sense of isolation often felt by the elderly, which is known for causing or aggravating various health problems.

The purpose of this paper is to present how these new relationships occur and develop within the school community and how these can affect the life and learning processes of both parts in a beneficial way.

Καπραβέλου Αλεξία, *Πάντειο Πανεπιστήμιο*, akaprave@sch.gr

Πολιτικές της εκπαίδευσης μέσα από μυθιστορήματα και διηγήματα της Έλλης Αλεξίου

Η λογοτέχνης και εκπαιδευτικός Έλλη Αλεξίου στο πεζογραφικό της έργο θίγει προβλήματα της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής του 20ου αι. και προτείνει λύσεις για μια εναλλακτική, απελευθερωτική παιδεία. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στα προπαγανδιστικά βιβλία, στις διώξεις και θανατώσεις αγωνιστών εκπαιδευτικών και μαθητών που φέρνει ο πόλεμος, ο φασισμός, η δικτατορία αλλά και η κοινοβουλευτική δημοκρατία, καθώς και στον αυταρχισμό με την υποχρέωση εκπαιδευτικών και μαθητών να περιμένουν επισήμους για να τους υποδεχθούν και να τους χειροκροτούν. Θίγει τις ταξικές ανισότητες στην εκπαίδευση λόγω διδασκτρών και επειδή οι μαθητές είναι άνισοι ως προς την εξοικείωσή τους με την ανάγνωση και τη γραφή, οι περιζήτητες σχολές είναι αποτρεπτικές για την εργατική τάξη και δεν βελτιώνεται συνήθως η κοινωνική θέση των φτωχών με τις σπουδές, παρά τα όνειρα των γονέων. Επισημαίνει ακόμη το πρόβλημα της εντατικοποίησης των σπουδών και της εργασίας, με τη συνεχή αύξηση των απαιτούμενων προσόντων. Στα προβλήματα του σχολείου συγκαταλέγει επίσης τη μετάδοση εκτός πραγματικότητας αξιών (ιδεαλισμός), την άγνη εκμάθηση κανόνων στα μαθήματα, την ανεπαρκή υλικοτεχνική υποδομή, τη γραφειοκρατία, τις υποχρεώσεις και τον φόρτο εργασίας εκπαιδευτικών και μαθητών, τα απομακρυσμένα-δυσπρόσιτα σχολεία μακριά από τον τόπο κατοικίας των εκπαιδευτικών και τις χαμηλές αμοιβές των εκπαιδευτικών. Δέχεται την κατ' οίκον εργασία για την εμπέδωση του μαθήματος και την αλληλοδιδασκτική μέθοδο. Θεωρεί αναγκαία την επιδοκμασία του μαθητή που έχει πρωτότυπες ιδέες και δημιουργική σκέψη και αναλύει πώς η διδασκαλία δεν θα είναι απλώς πρακτική αλλά εμπνευσμένη, ριζοσπαστική και χειραφετητική σε ένα ελκυστικό περιβάλλον και ολιγομελή τμήματα. Προτείνει ως σχολική ύλη στη Δημοτική Γλώσσα τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου και τη σύνδεση του μαθήματος με καλλιτεχνικά μαθήματα, ενώ στην Ιστορία μεγάλα επαναστατικά πολιτικά γεγονότα: ο όρκος των Φιλικών, αγώνες για την ελευθερία, μελέτη των κοινωνικών τάξεων, ιστορία των επαναστάσεων. Απαιτεί από τον δάσκαλο των μαθηματικών άριστη μεταδοτικότητα, ώστε το μάθημα να είναι οργανωμένο και κατανοητό και να μην οδηγεί τον μαθητή στην αποτυχία. Είναι υπέρμαχος της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης, της γλωσσομάθειας, της επαγγελματικής εκπαίδευσης, της εσπερινής ή διά βίου εκπαίδευσης για την επαγγελματική βελτίωση, της προόδου των μαθητών ανάλογα με τις κλίσεις τους.

Kapravelou Alexia, *Panteion University of Social and Political Sciences, Athens,*
akaprave@sch.gr

Education policies through Elli Alexiou's novels and short stories

The litterateur and teacher Elli Alexiou, through her fictional writings, refers to 20th century Greek school problems, and recommends solutions for an alternative, liberating paideia. She mentions the propagandistic schoolbooks, the pogroms and executions of struggling teachers and students during war, fascism, dictatorship, and even during parliamentary democracy, as well as the educational autarchy as educators and pupils were forced to wait for the Authorities, in order to welcome and clap for them. She also raises a point to social class inequalities in education because of a) the attendance fees, b) students' unequal performance in reading and writing

acquisition, c) working class exclusion from the coveted university departments, and d) prohibition of upward social mobility for the poor, despite university studies and parental dreams.

She also underlines the problem of acceleration of studies and work, through the continuous increase of requested qualifications. She includes idealism (impartation of unreal values in the classroom), unfruitful learning of rules in school courses, inadequate technical-material infrastructure, bureaucracy, tasks and heavy load of work for teachers and students, far distance and dis-accessible schools, away from teachers' home, and low salary for teachers, among the school problems.

She also accepts mutual teaching method and homework for learning consolidation. She views students' approval as vital, if they share innovative ideas and creative thought, and she analyzes how teaching would be not only practical but also inspiring, radical and emancipatory, in an attractive environment with small learning groups. In relation with school lessons, she suggests enrichment of vocabulary and connection with Art, for Language, teaching struggles for freedom, study of social classes and history of revolts and revolutions, for History, absolutely organized and understanding techniques in teaching Mathematics, which would not lead students to failure. She also supports multicultural education, polyglottism, vocational-evening-lifelong education for professional improvement, students' progress according to their aptitudes.

Καραβίδα Βασιλική, ΤΕΙ Ηπείρου, vkarak@ioa.teiep.gr

Βρεφονηπιακός σταθμός και οικογένεια: δημιουργώντας γέφυρες συνεργασίας

Από τα μέσα της δεκαετίας του '60 το θέμα της συνεργασίας οικογένειας και σχολείου παρουσιάζει όλο και μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Συζητείται όχι μόνο η αξία σύγκλησης των απόψεών τους, αλλά και η δημιουργία επικοινωνιακών δεσμών με σκοπό την αποτελεσματικότερη συνεργασία τους.

Τις περισσότερες πληροφορίες που χρειάζεται ο/η βρεφονηπιοκόμος για κάθε παιδί τις παίρνει από τους γονείς του. Μέσω αυτών θα γνωρίσει τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητές του και θα προσαρμόσει ανάλογα το πρόγραμμα και τη συμπεριφορά του απέναντι στο συγκεκριμένο παιδί. Αλλά και οι γονείς μπορούν να πάρουν πληροφορίες από τον/την βρεφονηπιοκόμο σχετικά με το παιδί τους. Πρόκειται λοιπόν για μια σχέση αμφίδρομη.

Η συνεργασία του Βρεφονηπιακού Σταθμού με τους γονείς αυξάνει το ενδιαφέρον των τελευταίων για τα δρώμενα στο Β.Ν.Σ., τους δίνει ευκαιρίες να ενημερωθούν για τις παιδαγωγικές αντιλήψεις και για τη σπουδαιότητα που έχουν τα πρώτα χρόνια της ζωής του ανθρώπου για τη μελλοντική του ζωή. Μέσα από συζητήσεις ο/η βρεφονηπιοκόμος μπορεί να δώσει γενικές κατευθύνσεις στους γονείς πάνω σε ζητήματα αγωγής. Η ενημέρωση και διαφώτιση τους συμβάλλει στο να εισχωρήσουν καινούριες αντιλήψεις μέσα στην οικογένεια και να ανεβάσει την πνευματική στάθμη των γονέων.

Η συνεργασία αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία αν αναλογιστούμε πόσο λίγοι γονείς ξέρουν να αντιμετωπίσουν σωστά τις δυσκολίες και τα προβλήματα που δημιουργούνται καθημερινά κατά την ανάπτυξη του παιδιού. Σ' αυτό το σημείο μπορούν να τους βοηθήσουν σημαντικά οι βρεφονηπιοκόμοι.

Η συνεργασία τους μπορεί να πάρει διάφορες μορφές, όπως:

- Σύντομες συζητήσεις

- Προγραμματισμένες συναντήσεις
- Τηλεφωνική επικοινωνία.
- Πίνακας ανακοινώσεων
- Διαλέξεις

Καρούντζου Γεωργία, Υποψήφια Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου,
georgiakaarountzou@yahoo.gr

Διδάσκοντας ανθρώπινα δικαιώματα στο δημοτικό σχολείο

Η διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποσκοπεί στην καλλιέργεια θετικών στάσεων, σεβασμού και αξιοπρέπειας απέναντι στη ανθρώπινη ύπαρξη. Η θεμελιώδης σχέση ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα και την υπευθυνότητα του ατόμου πρέπει να αποτελεί αντικείμενο μάθησης σε όλες τις βαθμίδες της εκπ/σης.

Το άρθρο 7 της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Παιδιού αναφέρει ότι πρέπει να δοθεί μια εκπ/ση που θα το βοηθήσει στη βάση ίσων ευκαιριών να αναπτύξει τις ικανότητες τους, την ατομική του κρίση και την αίσθηση ηθικής και κοινωνικής ευθύνης, να γίνει χρήσιμο μέλος της κοινωνίας. Για την επίτευξη αυτών των στόχων πολύ ουσιαστικά στοιχεία είναι η κατανόηση και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα χρόνια στο δημοτικό σχολείο καλύπτουν μια περίοδο της ζωής πολύ σημαντική, όχι μόνο επειδή σε αυτές τις ηλικίες το παιδί διαμορφώνει στάσεις που μεταφέρει και στην μετέπειτα ζωή του ως ενήλικας, αλλά κυρίως επειδή η πλειονότητα των παιδιών σε όλο τον κόσμο δε συνεχίζουν την εκπ/ση πέρα αυτής της βαθμίδας. Για την συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών η Α/θμια Εκπ/ση προσφέρει την ευκαιρία να γνωρίσουν και να μάθουν «για» άλλους λαούς, για τον τρόπο ζωής τους, τον πολιτισμό τους, να ακούσουν για τα παγκόσμια προβλήματα, να ευαισθητοποιηθούν σε αυτά και να διδαχτούν τις αρχές των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Να διαμορφώσουν χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και στάσεις όπως η ειρηνιστική διάθεση, η κατανόηση άλλων ανθρώπων, η ετοιμότητα συνεργασίας με τους άλλους. Με αφορμή τη διαφορετικότητα και τις σημερινές πολυπολιτισμικές κοινωνίες ο εκπαιδευτικός μπορεί να εξηγήσει ότι υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους και τις κοινωνικές ομάδες, ότι οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές συνήθειες και γλωσσικές ιδιαιτερότητες, γιατί οι ιστορικές, οι πολεμικές, γεωγραφικές και κοινωνικές συνθήκες όπου ζουν είναι διαφορετικές. Αυτή η πολυμορφία της πολιτισμικής ταυτότητας και της ανθρώπινης εμπειρίας αποτελεί μια ανεξάντλητη πηγή του παγκόσμιου πολιτισμού μας. Επισημαίνεται με αυτόν τον τρόπο η έννοια της πολιτισμικής ετερότητας που προστατεύεται από τα ανθρώπινα δικαιώματα και αποτελεί βασικό στοιχείο της πανανθρώπινης συνείδησης.

Κοντοπούλου Μελανθία, Μπιρμπίλη Μαρία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης,
mmpirmpi@nured.auth.gr

Τι λένε τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας για την οικονομική κρίση

Η κρίση που βιώνουμε στη χώρα μας σήμερα είναι ένα φαινόμενο με πολλές διαστάσεις, σε επίπεδο οικονομικό, κοινωνικό και ψυχικό. Επιπλέον η κατάσταση

αυτή θέτει νέα δεδομένα σε επίπεδο πληροφοριών και εννοιών. Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στις επιπτώσεις της κρίσης λόγω των γνωστικών και συναισθηματικών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών τους. Για να μπορέσουν οι ενήλικοι να στηρίξουν τα παιδιά, είναι σημαντικό να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο εισπράττουν και ερμηνεύουν αυτά που συμβαίνουν γύρω τους. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η έρευνα που παρουσιάζεται στόχο της έχει να διερευνήσει τις αντιλήψεις των παιδιών, τα συναισθήματα που εκφράζουν και τα σχόλια που κάνουν σε σχέση με ζητήματα της σύγχρονης οικονομικής κρίσης. Το δείγμα αποτελούν 60 παιδιά νηπιακής ηλικίας που φοιτούν σε δημόσια νηπιαγωγεία τα οποία εξυπηρετούν οικογένειες διαφορετικού μορφωτικού-οικονομικού επιπέδου. Η συλλογή δεδομένων έγινε με ατομικές και ομαδικές συνεντεύξεις στα παιδιά και τις νηπιαγωγούς. Τα πρώτα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα παιδιά είναι εκτεθειμένα σε ένα πλήθος πληροφοριών τις οποίες κατανοούν με ένα συγκεχυμένο τρόπο και συχνά τους αποδίδουν υπερβολικές κι απειλητικές διαστάσεις. Η εργασία τελειώνει με συζήτηση και προτάσεις για το χειρισμό παρόμοιων θεμάτων από τους εκπαιδευτικούς στο νηπιαγωγείο.

Κοντοπούλου Μελανθία, Σοφιανοπούλου Ιωάννα, Χριστοδούλου Ιφιγένεια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, melanthi@nured.auth.gr

Συνεργασία εκπαιδευτικών-γονιών με στόχο την προώθηση της συναισθηματικής αυτορρύθμισης των παιδιών

Η προώθηση της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών αποτελεί πρωταρχικό στόχο της προσχολικής αγωγής και αποκτά ιδιαίτερη σημασία τη σημερινή εποχή. Η συμβολή των γονιών και η συνεργασία τους με το σχολείο είναι μια σημαντική παράμετρος για την επίτευξη του στόχου αυτού. Μια σημαντική διάσταση της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης αποτελεί η ικανότητα αυτορρύθμισης που αναφέρεται στην διαχείριση συναισθημάτων και συμπεριφοράς. Στο πλαίσιο αυτό οργανώθηκε ένα πρόγραμμα συστηματικής συνεργασίας των εκπαιδευτικών με τους γονείς, με στόχο την ενίσχυση της ικανότητας αυτορρύθμισης των παιδιών. Ως επιμέρους στόχοι ορίστηκαν: η υποστήριξη των γονιών στη διαχείριση θεμάτων που συνδέονται με την αυτορρύθμιση και η εμπλοκή τους σε σχετικές δραστηριότητες. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε δύο κλασσικά νηπιαγωγεία της Θεσσαλονίκης. Διήρκεσε πέντε μήνες και συμμετείχαν 27 γονείς. Αρχικά διερευνήθηκαν οι απόψεις και οι πρακτικές των γονέων. Στη συνέχεια, μέσω ομαδικών συναντήσεων κι άλλων μορφών επικοινωνίας, επιδιώχθηκε η ενημέρωση, η καθοδήγηση και ο αναστοχασμός. Προτάθηκαν τεχνικές για την προώθηση της αυτορρύθμισης και υλοποιήθηκαν παράλληλες δραστηριότητες στο σχολείο και στο σπίτι. Τέλος έγινε αξιολόγηση του προγράμματος από γονείς και εκπαιδευτικούς που βασίστηκε στις καταγραφές από τις δραστηριότητες και στο συνολικό σχολιασμό του προγράμματος. Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζεται η διαδικασία που ακολουθήθηκε στο πρόγραμμα και σχολιάζονται τα αποτελέσματα.

Κουστουράκης Γεράσιμος, Ασημάκη Άννη, Πανεπιστήμιο Πατρών, koustourakis@upatras.gr

Οικογενειακό κεφάλαιο και σχολείο. Μια μελέτη σε Αλβανούς μετανάστες στην Ελλάδα

Η εργασία αυτή αποτελεί μια εθνογραφική μελέτη στην οποία αξιοποιούνται οι θεωρητικές απόψεις του Coleman με στόχο τη διερεύνηση της επίδρασης των μορφών του κεφαλαίου που υπάρχει σε οικογένειες μεταναστών και της σχολικής πορείας των παιδιών τους. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα αυτή επικεντρώνεται σε δύο οικογένειες Αλβανών μεταναστών, που διαμένουν για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο της εικοσαετίας στην Πάτρα, και αναλύει τη σχέση μεταξύ του υλικού (physical), του ανθρώπινου (human) και του κοινωνικού κεφαλαίου (social capital), που υπάρχει στις συγκεκριμένες οικογένειες και της εκπαιδευτικής διαδρομής των παιδιών τους. Η ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων έδειξε ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων, η επαγγελματική τους ενασχόληση στην Ελλάδα, οι προσδοκίες τους για το μέλλον της οικογένειας και των παιδιών τους, όπως και οι προσπάθειές τους για προσαρμογή και ενσωμάτωση στην ελληνική κοινωνία συνέβαλαν στην ενεργοποίηση του οικογενειακού κεφαλαίου με τρόπο που καθόρισε τελικά την εκπαιδευτική πορεία των παιδιών τους.

Koustourakis Gerasimos, Assimaki Anny, University of Patras,
koustourakis@upatras.gr

Family capital and schooling. A study to Albanian immigrants in Greece

In this ethnographical study the Coleman's theory on family capital is exploited in order to investigate the influence of the forms of capital of immigrant families that affects the schooling of their children. Specifically, this research focuses on two families of Albanian immigrants staying for longer than twenty years in Patras and analyses the relationship between their physical, human and social capital and the educational route of their children. The analysis of the research data showed that the educational level of parents, their professional occupation in Greece, expectations for the future of the family's children, as well as their efforts to adapt and integrate into Greek society, contributed to the activation of family's capital in a such way that the educational course of their children was ultimately determined.

Κουστουράκης Γεράσιμος, Σπηλιοπούλου Γεωργία, Ασημάκη Άννη,
Πανεπιστήμιο Πατρών, koustourakis@upatras.gr

Η οικογένεια στην επιστημονική αρθρογραφία του περιοδικού British Journal of Sociology of Education: Τάσεις και προοπτικές για το πεδίο της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης κατά την 1η δεκαετία του 21ου αιώνα

Στην εργασία αυτή επιχειρείται η ανίχνευση των ζητημάτων που αφορούν τη σχέση μεταξύ οικογένειας και εκπαίδευσης, όπως αυτή αναπτύσσεται στην επιστημονική αρθρογραφία που αντλείται από το περιεχόμενο του έγκυρου Βρετανικού περιοδικού British Journal of Sociology of Education (BJSE) κατά τη διάρκεια της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα. Στην έρευνα αυτή αξιοποιείται η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου για την προσέγγιση και ανάλυση των άρθρων, που δημοσιεύτηκαν στις σελίδες του BJSE με στόχο την προσέγγιση των εξής ερευνητικών ερωτημάτων: (α) Ποιος είναι ο προσανατολισμός και η θεματολογία των μελετών που δημοσιεύονται στο BJSE και αναφέρονται στην οικογένεια; (β) Ποια είναι τα θεωρητικά και

μεθοδολογικά εργαλεία που αξιοποιούνται για την πραγματοποίηση των συγκεκριμένων μελετών που έχουν ως αντικείμενο της οικογένεια; (γ) Σε ποιες γεωγραφικές περιοχές (λ.χ. ηπείρους, χώρες κλπ.) εστιάζονται οι μελέτες για την οικογένεια και ποια θέση κατέχει η Ελλάδα και η Κύπρος; (δ) Ποια είναι η ταυτότητα των ερευνητών ή των ερευνητικών ομάδων ως προς το φύλο, που δημοσίευσαν άρθρα με αντικείμενο την οικογένεια στο περιοδικό BJSE; Και (δ) Ποιες είναι οι τάσεις και οι προοπτικές που διαμορφώνονται για το επιστημονικό πεδίο της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης με αφορμή τις ερευνητικές εργασίες που δημοσιεύτηκαν στο BJSE με θέμα την οικογένεια;

Koustourakis Gerasimos, Spiliopoulou Georgia, Assimaki Anny, University of Patras, koustourakis@upatras.gr

The family to the scientific literature of the British Journal of Sociology of Education: Trends and Prospects for the field of sociology of education during the first decade of the 21st century

In this paper is attempted the detection of issues concerning the relationship between the family and education, such as it is developed in the literature of the British Journal of Sociology of Education (BSJE) during the first decade of the 21st century. In this study the method of the content analysis is used for approaching and analyzing the published articles in the BJSE in order to give answers and discuss the following research questions: a) what is the orientation and the subject matter of the articles that are published in the content of BJSE concerning family? b) What are the theoretical and methodological tools utilized to carry out these studies concerning family? c) To which geographic areas (e.g. continents, countries, etc.) are the studies on family focused on and what is the position that Greece and Cyprus hold? And d) what are the arisen trends and prospects for the discipline of the sociology of education according to the outcomes of the research papers on family issues published in the BJSE?

Κουτίβα Αναστασία, Λαμπροπούλου Νίκη, Πίτσου Χαρίκλεια, Παναγιωτόπουλος Γεώργιος, Πανεπιστήμιο Πατρών, anastasiakoutiva@yahoo.gr

Υιοθέτηση ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών μεθοδολογικών προσεγγίσεων και εφαρμογή καλών πρακτικών για την ενίσχυση του δημιουργικού κλίματος στις σχολικές μονάδες της Δυτικής Ελλάδας-Ο αντίκτυπός τους στο παιδί-μαθητή

Το δημιουργικό σχολικό κλίμα συνδέεται με την ποιότητα του σχολικού περιβάλλοντος και επηρεάζεται άμεσα από τη συμπεριφορά που εκδηλώνουν τα μέλη του (Hangreaves, 1994). Η υποστήριξη και ενίσχυσή του εξασφαλίζει την αποτελεσματικότητα της σχολικής μονάδας, όσον αφορά την εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς επίσης και την πρόληψη συμπεριφορών που σχετίζονται με φαινόμενα παραβατικότητας και παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς (Lezotte, 1991). Κατ' επέκταση προωθεί υγιείς και ισορροπημένες συμπεριφορές από τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία, άρα και των παιδιών-μαθητών.

Η Ομάδα Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων (ΟΕΠ) στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Δυτικής Ελλάδας ακολουθώντας τις κατευθύνσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Δημιουργική Τάξη 2020, καθώς και τις πολιτικές του ΥΠΑΙΘΠΑ παίρνει ενεργό μέρος στο σχεδιασμό και υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων δίνοντας νέα διάσταση στις μεθοδολογικές προσεγγίσεις

που εφαρμόζονται ήδη στην εκπαιδευτική διαδικασία για την υποστήριξη του δημιουργικού σχολικού κλίματος.

Κύριος στόχος της ΟΕΠ, είναι η ενθάρρυνση και η ενεργοποίηση ανταλλαγής και διάχυσης σχετικών καλών πρακτικών σε ευρωπαϊκό και τοπικό επίπεδο, προσπαθώντας να εμπλέξει τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας με σκοπό την άμεση εφαρμογή τους στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική και τη διαμόρφωση ενεργών προσωπικοτήτων. Αυτές οι καλές πρακτικές, που πλέον εφαρμόζονται σε ένα σεβαστό αριθμό σχολικών μονάδων, έχουν προταθεί και εξαχθεί από τις εκθέσεις των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων των σχολικών μονάδων που λαμβάνουν συμμετοχή στα Ευρωπαϊκά Προγράμματα. Έτσι υποστηρίζουν το δημιουργικό και ομαδοσυνεργατικό περιβάλλον της τάξης και κατά συνέπεια, λειτουργούν προληπτικά στην εμφάνιση παραβατικών συμπεριφορών εκ μέρους των παιδιών-μαθητών, ενισχύοντας το αίσθημα του «ανήκειν» στις σχολικές τους κοινότητες.

Koutiva Anastasia, Lambropoulos, Niki, Pitsou Charikleia, Panagiotopoulos Georgios, *University of Patras*, anastasiakoutiva@yahoo.gr

European educational methodological approaches and best practices adoption and implementation in order to enhance the creative climate in the Western Greek Schools: The impact on the child-student

The creative school climate is associated with the quality of the entire school environment and is directly affected by its members' behaviours (Hangreaves, 1994). The associated support and reinforcement ensures the educational processes effectiveness, as well as it prevents misbehaviours and deviant behavioural phenomena (Lezotte, 1991). Thus, it can promote a healthy and balanced behaviour of those involved in the educational process, and consequently, the students as children.

The European Projects Team, created at the Regional Education of Western Greece (EU-PDEDE), follows the directions provided by the Council of Europe, the European Association for the Creative Classroom 2020, and the Greek governmental educational policies, and actively participates in designing and implementing related European programs. In this way, it provides new dimensions to the pedagogical methodological approaches already implemented in the everyday educational processes in order to support the needed creative school climate, also revolving around students' psychological safety.

Therefore, one main EU-PDEDE objective is to encourage and enable the exchange and dissemination of relevant best practices on a European, national and local level, by involving the educational community members in the direct implementation of such best practices. These best practices, now applied to a considerable number of schools, have been proposed and extracted by the teachers actively participating in European projects. These best practices promote a creative and collaborative environment also supporting misbehaviour prevention by the children-students themselves and enhancing the feeling of "belonging" in their own educational communities within their schools.

Κωνσταντίνου Ειρήνη, Πούμπρου Μαρία, Βασιλάκη Στέλλα, Βρεφονηπιοκόμοι,
airinikonstantinou@yahoo.com

Ας ακούσουμε τα μικρά παιδιά...γνωρίζουν καλύτερα το δρόμο προς την ευτυχία τους

Οι σύγχρονες θεωρίες για την προσχολική εκπαίδευση θέτουν στο επίκεντρο τα ίδια τα παιδιά ως δρώντα υποκείμενα. Η ενεργητική ακρόαση των παιδιών, είναι μια ανοιχτή διαδικασία στους πολυάριθμους δημιουργικούς τρόπους που έχουν τα παιδιά, να εκφράζουν τις απόψεις, τα θέλω, τις επιθυμίες, τα συναισθήματα, τις εμπειρίες τους. Η ακρόαση είναι μια συνεργατική διαδικασία που περιλαμβάνει όχι μόνο το άκουσμα, αλλά και την ερμηνεία, τη διαμόρφωση νοήματος και την ανταπόκριση (Clark & Moss, 2001).

Αναγνωρίζει το δικαίωμα των μικρών παιδιών να ακουστεί η «φωνή» τους και φυσικά να ιδωθεί ο κόσμος μέσα από τα μάτια τους. Έτσι, παιδιά, γονείς και παιδαγωγοί γίνονται συνδιαμορφωτές στην εκπαιδευτική διαδικασία: προϋπόθεση για μια ευτυχισμένη παιδική ηλικία, όπου η ηθικοπνευματική και ψυχική ανάπτυξη των παιδιών γίνεται πραγματικότητα και τα παιδιά αναπτύσσουν αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση σε μια διαλεκτική σχέση επικοινωνίας.

Σε αυτή την εισήγηση παρουσιάζεται η σχέση ανάμεσα στις παιδαγωγούς και τα βρέφη, όπου, αν και η γλωσσική τους επικοινωνία βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο, ωστόσο συζητούν για την έννοια της 'τιμωρίας', προσεγγίζουν κατά κάποιον τρόπο τα δικαιώματά τους και τις υποχρεώσεις τους, συνειδητοποιούν αξίες όπως η συνεργασία, ο αλληλοσεβασμός, η δικαιοσύνη και αποκτούν ενσυναίσθηση εκφράζοντας και τα δικά τους συναισθήματα.

Η έρευνα αποτελεί μια μελέτη περίπτωσης, η οποία σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε με τη μορφή της έρευνας δράσης. Η συλλογή ερευνητικών δεδομένων έγινε με τη χρήση της πολυμεθοδικής ερευνητικής προσέγγισης. Ως ερευνητικά εργαλεία, χρησιμοποιήθηκαν η συμμετοχική παρατήρηση, η ημιδομημένη συνέντευξη, η οποία επιτρέπει μια ανοιχτή επικοινωνία μεταξύ παιδαγωγών, παιδιών και γονέων, το portfolio των παιδιών και τέλος, το ερευνητικό ημερολόγιο. Το δείγμα της διερεύνησης αποτέλεσαν 17 βρέφη ηλικίας 2-2,5 ετών (με τους γονείς τους), 27 προνήπια ηλικίας 4-4,5 ετών (με τους γονείς τους) και οι 3 υπεύθυνοι παιδαγωγοί των τμημάτων. Οι βασικές υποθέσεις της έρευνας αφορούν στον τρόπο με τον οποίο γονείς, παιδαγωγοί και παιδιά προσχολικής ηλικίας (βρέφη και προνήπια) αντιλαμβάνονται και δρουν σε σχέση με:

- Τα συναισθήματα και τη δημιουργική λύση προβλημάτων
- Τις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ παιδιών, παιδαγωγών-παιδιών, παιδαγωγών-γονιών, γονιών-παιδιών και συναδέλφων παιδαγωγών
- Τις αξίες της συνεργασίας, του αλληλοσεβασμού, της δικαιοσύνης, της ελευθερίας έκφρασης
- Τη συνεργασία, την επικοινωνία και την από κοινού διαμόρφωση (παιδιών-παιδαγωγών-γονιών) της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Τα αποτελέσματα της έρευνας συνηγορούν στην επιβεβαίωση των υποθέσεων και καταδεικνύουν την επιτακτική ανάγκη για ενεργητική ακρόαση και συνεργασία μεταξύ παιδαγωγών, παιδιών και γονιών. Ειδικότερα, μετά τη χρήση φωτογραφικού υλικού, βιντεοσκοπήσεων, συζητήσεων και αναστοχασμών, οι γονείς γίνονται συμμετοχοί στην προσχολική δομή. Η επικοινωνία με τις παιδαγωγούς επεκτείνεται και πέραν του μαθησιακού προγράμματος, όπου οι γονείς αυξάνουν τη δράση τους

εντός του σχολικού πλαισίου και αμφότεροι πραγματοποιούν αλλαγές μέσα στους χώρους του σχολείου. Μέσω αυτής της διαδικασίας οι γονείς αναθεωρούν τις αντιλήψεις τους για τα παιδιά τους και εν τέλει τους 'επιτρέπουν' να έχουν δική τους άποψη και να ανεξαρτητοποιηθούν.

Στην εκπαιδευτική αυτή διαδικασία συμμετείχαν και παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας, τα οποία έχοντας καλύτερες επικοινωνιακές δεξιότητες, επέδρασαν θετικά στην ομάδα των βρεφών. Δημιουργήθηκε ένα φιλικό, συνεργατικό και υποστηρικτικό περιβάλλον, όπου τα παιδιά κατάφεραν να μοιραστούν θέματα που τα απασχολούν, να αυξήσουν την αυτοπεποίθησή τους, να γίνει η μετάβασή τους στο νηπιακό τμήμα πιο ομαλά και ακόμη και σήμερα το σύνολο των παιδιών αυτών να εκφράζουν τη γνώμη τους και να μπορούν να υποστηρίξουν τα θέλω τους.

**Konstantinou Eirini, Poumprou Maria, Vasalaki Stella, *Preschool teachers*,
eirikonstantinou@yahoo.com**

Let's hear out young children...They know better their way to happiness

Modern theories on early childhood education bring children at the heart of conversations. Active listening is a process open to the innumerable creative ways children have to express opinions, desires, feelings, experiences, etc. The hearing is a collaborative process among children, parents and teachers, which includes not only listening, but also interpreting, giving meaning and response (Clark & Moss, 2001). This perception recognizes the right of young children's "voice" to be heard and thereby have the world seen through their eyes.

This research was designed and implemented in the form of action research. The research data was collected using a multi method research approach. Our research tools were participatory observation, semi-structured interview, which enables an open communication between teachers, children and parents, the portfolio of children and finally, the research diary. The sample of the investigation consisted of 17 infants aged 2 to 2.5 years (with their parents), 27 young children aged 4.5 to 5 years (with their parents) and finally, the 3 educators who supervised these classes. The basic assumptions of the research refer to the way in which parents, teachers and children (infants and preschool) perceive and act in relation to:

- The emotions and the creative problem solving
- Interpersonal relationships between children, children-teachers, teachers-parents, parents-children and colleague teachers
- The values of cooperation, mutual respect, justice, freedom of expression
- Cooperation, communication and conformation of the educational process where children-educators-parents are all equally involved

The survey results confirm our assumptions and indicate the urgent need for active listening and collaboration between teachers, children and parents. Specifically, after using photographs, video recordings, etc., not only the cooperation among parents and educators extends beyond the educational program, but parents revise their perceptions of their children, as well.

Νικολακοπούλου Κατερίνα, Λαμπροπούλου Αθηνά, Εκπαιδευτικοί,
athinalabrop@gmail.com

**Πολυπολιτισμικό σχέδιο στα πλαίσια της Αγωγής Υγείας-Μια μελέτη
 περίπτωσης στο δημοτικό σχολείο Καρυάς**

Στα πλαίσια του προγράμματος αγωγής υγείας επιλέξαμε ως θέμα τα συναισθήματα και το παρουσιάσαμε στην Α΄ και Β΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου Καρυάς. Το τρίωρο που παρουσιάσαμε έχει ως τίτλο: «Βασικά συναισθήματα» και η υποενότητα έχει τίτλο «Φόβος».

Οι λόγοι για τους οποίους αποφασίσαμε να αναπτύξουμε την υποενότητα αυτή μέσα στην τάξη είναι ότι θέλαμε να απενεχοποιήσουμε το συναίσθημα του φόβου και να καταλάβουν οι μικροί μαθητές ότι το να φοβάσαι, ουσιαστικά, είναι φυσιολογικό. Ο φόβος λοιπόν μέσα στο τρίωρο θα γίνει παιχνίδι, βίωμα, έκφραση, θα αντιμετωπιστεί και στο τέλος θα είναι απλά ένα συναίσθημα πολλών ανθρώπων.

Σκεφτόμενοι τα παραπάνω και συλλογιζόμενοι τα δικά μας βιώματα για τα συναισθήματα και την ελλιπή συζήτηση περί συναισθηματικής αγωγής στα δημοτικά σχολεία, θεωρήσαμε ότι το θέμα αυτό θα προσέφερε εμπειρίες χρήσιμες τόσο στα παιδιά και ιδιαίτερα σε μια πολυπολιτισμική τάξη, όπου ο φόβος της απόρριψης από την ομάδα είναι ιδιαίτερα έντονος.

Η γνωριμία των παιδιών με τον κόσμο των συναισθημάτων ας ξεκινήσει με τα λόγια της Μ. Ιωαννίδου-Κουτσελίνη:

«Αν πρόκειται η Ευρώπη να επιτύχει τους σκοπούς που έθεσαν τα συμβούλια της Ευρώπης στη Λισσαβόνα και την Μπαρτσελόνα, να κάνουμε την ήπειρό μας μια ανταγωνίσιμη οικονομικά δύναμη βασισμένη στη γνώση και ένα παγκόσμιο σημείο αναφοράς μέχρι το 2010, πρέπει να εισαχθούν στις χώρες τέτοιες μεταρρυθμίσεις που θα προάγουν τη δια βίου μάθηση στην εκπαιδευτική πραγματικότητα. Πρόκληση όλων θα πρέπει να είναι η συναισθηματική αγωγή και ανάπτυξη των αυριανών πολιτών του κόσμου» (Μ. Ιωαννίδου-Κουτσελίνη, Αναλυτικά προγράμματα στο μικροεπίπεδο για δια βίου μάθηση)

Θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα.

Μίχα Παρασκευή, Εκπαιδευτικός, Διδάκτωρ Μουσικολογίας, evi_micha@yahoo.fr

**Προτάσεις για την αποδοχή της διαφορετικότητας των μαθητών πρωτοβάθμιας
 εκπαίδευσης μέσα από τη μουσική, σε μια μικρή πολυπολιτισμική μαθητική
 κοινότητα**

Η μουσική ως μια από τις βασικότερες διαδικασίες διαμόρφωσης του χαρακτήρα και της συμπεριφοράς ενός μαθητή, είναι ένα κατάλληλο εργαλείο για την διαχείριση της νέας πολυπολιτισμικής πραγματικότητας που έχει διαμορφωθεί στα Ελληνικά σχολεία τα τελευταία χρόνια. Στα πλαίσια της ενότητας «Βιωματικές Δράσεις» που εφαρμόζεται στα δημοτικά σχολεία με Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (ΕΑΕΠ), υλοποιήθηκαν πρωτότυπες προτάσεις για την ανάδειξη και την αποδοχή της διαφορετικότητας των μαθητών μέσα από το μάθημα της μουσικής.

Σκοπός ήταν να μάθουν οι μαθητές να αναγνωρίζουν βασικά εσωτερικά στοιχεία της προσωπικότητάς τους, τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντά τους, τις δυνατότητες και τις αδυναμίες, ως βασικά στοιχεία της μοναδικής ταυτότητάς τους, καθώς και τα διαφορετικά στοιχεία των άλλων παιδιών. Επίσης να μπορέσουν να κατανοήσουν και να αποδεχθούν τη διαφορετικότητα συμμαθητών τους (π.χ. Ρομά / αλλοδαπούς, συμμαθητές με δυσκολίες στη μάθηση ή ακόμα και με κινητικές δυσκολίες). Τέλος να μάθουν να αποδέχονται όχι μόνο τους φίλους τους αλλά να αναγνωρίζουν θετικά στοιχεία και σε άλλους συμμαθητές τους. Οι προτάσεις υλοποιήθηκαν σε δυο Δημοτικά σχολεία (1^ο και 3^ο Δημοτικό Σχολείο Ναυπάκτου) τη σχολική χρονιά 2011-2012, στις τάξεις Ε' και ΣΤ'. Στο άρθρο θα παρουσιαστούν προτάσεις για την αποδοχή της διαφορετικότητας των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσα από τη μουσική, η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε καθώς και τα χρήσιμα συμπεράσματα που βγήκαν από την εφαρμογή των προτάσεων αυτών.

Micha Paraskevi, Educator, PhD Musicologist, evi_micha@yahoo.fr

Acceptance of the diversity of primary school students through music, in a small multicultural student community

Music as one of the main processes shaping, character and behavior of students, is a suitable tool for management the contemporary multicultural environment that is configured in Greek elementary education last years. Under the heading "Experiential Activities' applied in primary schools with a Unified Reformed Education Curriculum (EAEP), a number of innovative proposals for the emergence and the acceptance of diversity of students through the course of music, were implemented. The main goal was to teach students how to recognize basic internal components of their personality, their preferences their interests, their strengths and weaknesses, as key elements of their unique identity, as well as the different characteristics of other classmates. Also to be able to understand and accept pupils with diversity (eg Roma / foreigners children, classmates with difficulties in learning or even with physical disabilities). Finally to accept not only their close friends but to recognize positive aspects and other classmates. The research took place in two provincial primary schools (1st and 3rd Primary Schools of Nafpaktos, Greece) during the school year of 2011 -2012 in V and VI classes. The purpose of this paper is to present the proposals, the methodology followed and the relevant conclusions drawn from the implementation of these proposals.

Μίχαλου Αιμιλία, Μάνεσης Νίκος, Πανεπιστήμιο Πατρών, nmanesis@otenet.gr

Η τεχνική της ενεργούς ακρόασης: συμβουλευτική παρέμβαση σε ομάδα γονέων

Τα τελευταία χρόνια, μετά την ίδρυση των Σχολών Γονέων οι οποίες εντάχθηκαν στις κρατικές δομές Δια βίου Μάθησης με το Νόμο 3369/171/6-7-2005, όλο και περισσότεροι γονείς αναγνωρίζουν τη σημασία της υποστήριξης του γονικού ρόλου, τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των μελών της οικογένειας. αλλά και της οικογένειας με το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς για την έγκαιρη αντιμετώπιση και διάγνωση προβληματικών συμπεριφορών των παιδιών.

Κατά την έναρξη της σχολικής χρονιάς, στην διάρκεια της πρώτης ενημερωτικής συνάντησης με τους γονείς, ζητήθηκε να καταγράψουν ανώνυμα τα θέματα τα οποία θα τους απασχολούσαν και θα επιθυμούσαν να συζητήσουν ή ενημερωθούν σε επερχόμενες συναντήσεις. Οι υποδείξεις- προτάσεις των γονέων αφού συγκεντρώθηκαν ομαδοποιήθηκαν. Εστιάζοντας στην ομάδα των αιτημάτων – αναγκών που αφορούσαν την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων επικοινωνία του παιδιού αλλά και τις σχέσεις - επικοινωνία παιδιού.

Παρατηρήσαμε ότι οι γονείς εστίασαν το ενδιαφέρον τους κυρίως στο ζήτημα της επικοινωνίας.

Θελήσαμε να ερευνήσουμε τον τρόπο που τα παιδιά αντιλαμβάνονται το ρόλο των γονέων τους μέσα από την επικοινωνία αλλά και το πώς οι γονείς βλέπουν τα παιδιά τους. Εν συνεχεία προσπαθήσαμε να δείξουμε στους γονείς με βιωματικό τρόπο δυο βασικές δεξιότητες που διευκολύνουν την επικοινωνία, την ενεργό ακρόαση και το Εγώ μήνυμα και να τους ενθαρρύνουμε να τις εφαρμόσουν για ένα εύλογο χρονικό διάστημα καταγράφοντας δυσκολίες, αποτελέσματα, αλλαγές κτλ.

Για το σκοπό αυτό οργανώθηκαν τέσσερις συναντήσεις με τους γονείς, μία ανά δεκαπενθήμερο.

Θα παρουσιάσουμε την δράση της συμβουλευτικής παρέμβασης καθώς και την αξιολόγηση του προγράμματος από τους γονείς.

Μουσένα Ελένη, Σιδηροπούλου Τρυφαίνη, Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής - TEI Αθήνας, mousenaeleni@yahoo.gr

Πολιτικές για την ποιότητα στην προσχολική εκπαίδευση και αγωγή στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

Η βελτίωση της ποιότητας στους θεσμούς αγωγής και εκπαίδευσης για την πρώιμη παιδική ηλικία αποτελεί σημαντική πολιτική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΟΟΣΑ, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, στη βάση του προσανατολισμού ότι οι επενδύσεις σε μικρές ηλικίες πληθυσμού αποδεικνύονται περισσότερο αποδοτικές, για τα παιδιά, τις οικογένειες και τις κοινωνίες. Επιστημονικά και κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα, αναφέρουν ότι:

- Η διεύρυνση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση μπορεί να βελτιώσει τόσο τη συνολική απόδοση και τη μείωση των κοινωνικο-οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των μαθητών, εάν η επέκταση της προσβασιμότητας δεν θέτει σε κίνδυνο την ποιότητα των παροχών (ΟΟΣΑ, 2011).
- Τα πρώτα χρόνια είναι κρίσιμα για τη γνωστική, συναισθηματική, γλωσσική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, η οποία θέτει τα θεμέλια για την μετέπειτα επιτυχία στο σχολείο, στις σπουδές και στον χώρο εργασίας, καθώς και για τη σωματική και ψυχική του ευεξία.
- Η συζήτηση για την ισότητα των εκπαιδευτικών ευκαιριών παραμένει επίκαιρη σ' ένα κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο πολιτισμικού πλουραλισμού και με περιορισμένους οικονομικούς πόρους ταυτόχρονα.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάλυση των ευρωπαϊκών πολιτικών και των θεσμικών ρυθμίσεων σε εθνικό πλαίσιο, για την ποιότητα στην προσχολική αγωγή και εκπαίδευση. Η ανάλυση στηρίζεται σε γραπτά τεκμήρια και πρακτικές. Εξετάζεται, ως η υπόθεση εργασίας, σε ποιο βαθμό οι πρόσφατες θεσμικές ρυθμίσεις στην Ελλάδα (Υποχρεωτικότητα, Αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, Νηπιαγωγεία ΖΕΠ, Νηπιαγωγεία ΝΕΑΠ), απαντούν στο πλαίσιο ποιότητας που έχει προσδιοριστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Αρχικά γίνεται αναφορά στη μελέτη για την ποιότητα στις υπηρεσίες για μικρά παιδιά, του Δικτύου παιδικής μέριμνας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1996), στην οποία προσδιορίζονται τα πεδία και οι στόχοι της ποιότητας. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι πολιτικές σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Ψήφισμα για την αποδοτικότητα και την ισότητα στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης (2006), Στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στην εκπαίδευση και κατάρτιση (2008) κá), αναλύονται οι πολιτικές για την προσχολική αγωγή και εκπαίδευση σε εθνικό επίπεδο, υπογραμμίζονται τα πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες της, και τέλος, τονίζονται τα βασικά σημεία για τη βελτίωσή της.

Mousena, Eleni, Sidiropoulou Trifeni, *Preschool Advisor - Early Childhood Dept. TEI of Athens*, mousenaeleni@yahoo.gr

Policies for quality in early childhood education and counselling in Europe and Greece

Improving quality in education and training institutions for early childhood is an important policy priority for the European Union and the OECD, in recent decades, based on the orientation that investment in younger populations proved more effective for children, families and communities. Scientific and socio-economic data, report that:

1. Widening access to preschool education can improve both overall performance and reduce socio-economic inequalities between pupils, if the extension of accessibility does not compromise the quality of services (OECD, 2011).
2. The first year is critical for cognitive, emotional, language and social development of the child, which lays the foundation for later success in school, university and in the workplace, as well as for the child's physical and mental wellbeing.
3. The debate on equality of educational opportunity remains relevant in a socio-economic context of cultural pluralism and limited financial resources simultaneously.

The purpose of this work is the analysis of European policies and institutional arrangements at national framework for quality in early childhood care and education. The analysis is based on written documentation and practices. It is considered, as a working hypothesis, to what extent the recent institutional arrangements in Greece (obligatoriness, curricula, assessment of educational work, ZEP Kindergartens, Kindergartens NEAP), respond in the quality framework that has been identified by the European Commission.

Initially the study on the quality of services for young children are referenced, the Childcare Network of the European Commission (1996), defining the scope and objectives of quality. Then the policies at European level are presented (Resolution on the efficiency and equity in European education (2006), Strategic framework for European cooperation in education and training (2008) etc), the policies for early

childhood education and education at national level are analyzed, the strengths and weaknesses and finally the key points for improvement are highlighted.

Μπάλιας Στάθης, Πανεπιστήμιο Πατρών, balias@upatras.gr

Ο ρόλος της σύγχρονης οικογένειας στην ενίσχυση της δημοκρατικής πολιτειότητας

Ο παιδαγωγικός ρόλος της σύγχρονης οικογένειας είναι θεμελιώδης για τη διαμόρφωση των μελλοντικών πολιτών «διότι η εμπειρία του δημοκρατικού τρόπου ζωής ενισχύει την καλλιέργεια της ηθικής υπόστασης των μελών της» (Una Bernard Sait, *Democracy and the family, Living*, vol. 2, No 1, p.7). Η σύγχρονη οικογένεια μπορεί, μέσα από τον συνδυασμό ορθολογικής και εμπειρικής γνώσης, να αποτελέσει εργαστήριο για την ανάπτυξη ενός δημοκρατικού τρόπου ζωής, στον πυρήνα του οποίου βρίσκεται η ελευθερία και ο ίσος σεβασμός κάθε ανθρώπινης ύπαρξης (Dewey, J. (1989). *Freedom and Culture*, N. York, Prometheus Books, σ. 129).

Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, τα ζητήματα που εγείρονται για τον παιδαγωγικό ρόλο της οικογένειας είναι η δυνατότητα συμμετοχής και διαπραγματεύσεως μέσω της διαβούλευσης, οι οποίες αποτελούν καίρια πλεονεκτήματα «για την οικοδόμηση της πιο μικρής δημοκρατίας στους κόλπους της δημοκρατικής κοινωνίας», δηλαδή της οικογένειας. (Conseil de l'Europe, *Évolution du rôle des enfants dans la vie familiale : participation et négociation*, Strasbourg, Actes, 1994).

Στη βάση αυτή, οι αποφάσεις των γονέων οφείλουν να λαμβάνονται με τη συναίνεση / συμμετοχή των παιδιών, ανάλογα με τον βαθμό της πνευματικής και της ηθικής τους ωριμότητας. Τα ερωτήματα στα οποία θα επικεντρωθούμε είναι πώς είναι δυνατό να καλλιεργηθεί η εμπειρία της δημοκρατίας στην οικογένεια, υπό ποιους όρους αυτή είναι δυνατή και ποια είναι τα όριά της.

Ντεροπούλου – Ντέρου Ευδοξία, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ederou@ecd.uoa.gr

Διερευνώντας ζητήματα συνεργασίας οικογενειών παιδιών με αναπηρία και σχολείου

Στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα οι οικογένειες παιδιών με αναπηρίες εμφανίζονται να μη συμμετέχουν ισότιμα ως προς τη λήψη αποφάσεων που αφορούν την εκπαιδευτική πορεία των παιδιών τους. Οι εμπειρίες και τα βιώματά τους παραμένουν αναξιοποίητα από τους ειδικούς επιστήμονες, μολονότι αποτελούν την εγγύτερη προς το παιδί με αναπηρία πηγή πληροφοριών, εμπειριών και γνώσεων. Στόχος της παρούσας ποιοτικής έρευνας συνεντεύξεων είναι η διερεύνηση των απόψεων είκοσι (20) γονέων παιδιών με ποικίλες αναπηρίες αναφορικά με τη συνεργασία σχολείου και οικογένειας. Ειδικότερα, μέσω της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου, παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο οι γονείς νοηματοδοτούν την έννοια της συνεργασίας και σκιαγραφούν το ρόλο τους στη συνεργατική διαδικασία επισημαίνοντας, μέσω των εμπειριών τους, τις προκλήσεις με τις οποίες βρέθηκαν αντιμέτωποι σε διαφορετικές βαθμίδες εκπαίδευσης. Λέξεις κλειδιά: συνεργασία σχολείου και οικογένειας, γονείς παιδιών με αναπηρία, ρόλος γονέα, απόψεις και εμπειρίες συνεργασίας, προκλήσεις συνεργασίας.

Nteropoulou–Nterou Evdoxia, *National Kapodistrian University of Athens*, ederou@ecd.uoa.gr

Families of children with disabilities and school: Researching issues of home-school collaboration

In Greek reality families of children with disabilities seem not to participate equally in decision making regarding education, intervention programs or support structures. Their experiences remain untapped among scientists, despite being the source of information, experience and knowledge closest to the child with disabilities.

The purpose of this qualitative semi structured interview research study is to explore the views and experiences of twenty (20) parents of children with various disabilities regarding home -school collaboration.

Specifically, through thematic content analysis, research study shows the way in which parents perceive the meaning of collaboration and their role in the collaborative process. Also elaborates the challenges experienced by parents in the context of collaboration at different levels of education.

Ντόκα Αντιγόνη, *Πανεπιστήμιο Πατρών*, antigonidoka@yahoo.com

Νοητικές αναπαραστάσεις παιδιών προσχολικής ηλικίας για το σχολείο, που διαμορφώνονται στο πλαίσιο της οικογένειας

Στην παρούσα ανακοίνωση διερευνώνται οι νοητικές παραστάσεις παιδιών προσχολικής ηλικίας, σε σχέση με το νόημα και την λειτουργία του σχολείου, οι οποίες έχουν διαμορφωθεί μέσα στο πλαίσιο της οικογένειας του κάθε παιδιού. Μελετάται η επίδραση που ενδεχομένως ασκεί η οικογένεια στο σχηματισμό ενός νοηματικού περιεχομένου για το σχολείο, το οποίο υιοθετείται από τα παιδιά. Βασίζομενοι στην οικοσυστημική θεωρία του Urie Bronfenbrenner, η οποία προσφέρει ερμηνευτικά πλαίσια αναφοράς για τις σχέσεις αλληλεπίδρασης του αναπτυσσόμενου ατόμου και του περιβάλλοντος του, επιχειρούμε να διερευνήσουμε τους άξονες που επιδρούν στην διαμόρφωση μιας στάσης για το σχολείο, ως νόημα, αλλά και ως σύστημα μέσα στο οποίο συντελούνται σύνθετες διεργασίες. Για το σκοπό αυτό ακολουθήθηκε μια συστηματική παρατήρηση των παιδιών μιας τάξης νηπιαγωγείου, πραγματοποιήθηκαν ατομικές συνεντεύξεις στα παιδιά, καθώς και μελετήθηκαν οι απόψεις των παιδιών, σε διάφορα σχετικά με το θέμα ερωτήματα. Η εστίαση σε ένα συγκεκριμένο νηπιαγωγείο, οδηγεί σε μία ανάλυση που προσδιορίζει τοπικές πολιτισμικές ιδιαιτερότητες.

Παπαγεωργάκης Παναγιώτης, *Διευθυντής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κορινθίας –Υποψήφιος Διδάκτωρ*, ppageorg@sch.gr

Η συνεργασία του Διευθυντή του Δημοτικού σχολείου με το σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων ως παράγοντας αποτελεσματικής λειτουργίας του

Στις επιδιώξεις του σημερινού σχολείου είναι και η σύνδεση του με την τοπική κοινωνία. Η όσμωση αυτή εμπεριέχει αλληλοτροφοδότηση γνώσεων, επικοινωνίας, επίδρασης και εμπλοκής προς αμοιβαίο όφελος έτσι ώστε να καθίσταται αναγκαία και αμφίδρομη επωφελής η σύνδεση αυτή. Βέβαια στην τοπική κοινωνία ενυπάρχουν πολλοί φορείς που ενδιαφέρονται για τα δρώμενα μιας σχολικής μονάδας, ωστόσο οι γονείς είναι οι πιο άμεσα εμπλεκόμενοι λόγω και του γονικού δικαιώματος αναφορικά με τα παιδιά τους. Επομένως, η παρουσία, συμμετοχή και εμπλοκή των γονέων είναι μια κρίσιμη παράμετρος στην αποτελεσματική λειτουργία ενός σχολείου. Στο πλαίσιο αυτό η πολιτεία έχει θεσμοθετήσει ως φορέα- συνολικό εκπρόσωπο, το Σύλλογο Γονέων & Κηδεμόνων.

Όμως, τόσο το θεσμικό πλαίσιο που καθορίζει τη παρουσία των γονέων όσο και οι ακολουθούμενες πρακτικές φαίνεται πως αφήνουν ασαφές το πεδίο των ρόλων του καθενός και η υφιστάμενη συνεργασία δεν αποδίδει τα αναμενόμενα οφέλη. Συνεπώς, το πλαίσιο, η ποιότητα, τα είδη και η θεματολογία συνεργασίας των δύο φορέων προσδιορίζει τόσο τη λειτουργία όσο και τα αποτελέσματα του κάθε σχολείου. Έτσι είναι διάχυτη η αίσθηση της απόστασης ή μιας τυπικής νομιμοποιητικής επικοινωνίας-συνεργασίας μεταξύ τους.

Συνεπώς, θεωρείται χρήσιμο να εξεταστεί η αποτελεσματικότητα της εμπλοκής του και ο ρόλος που διαδραματίζει ο ίδιος ο διευθυντής στην εξέλιξη αυτών των σχέσεων σε σχέση με την αποτελεσματική λειτουργία της σχολικής μονάδας.

Συγκεκριμένα εξετάζονται:

- α) Η ύπαρξη και λειτουργία του θεσμού του Συλλόγου Γονέων στο Δημοτικό Σχολείο.
- β) Ο βαθμός αποτελεσματικής συμβολής του στη λειτουργία του σχολείου
- γ) Παράγοντες όπως: αναγκαιότητα, ικανοποίηση, μορφές, θεματολογία, συχνότητα και πρωτοβουλία επικοινωνίας και συνεργασίας.

Παπακωνσταντίνου Παναγιώτης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ασύνδετοι Κρίκοι Ασυνάρτητων Πολιτικών: το παράδειγμα των τσιγγάνων

Είτε μιλήσει κανείς, για λόγους παρηγοριάς, για μεταβατική περίοδο είτε αναγνωρίσει τη βαθιά και πολύπλευρη παρακμή της χώρας, όπου η διαφθορά, η ανομία και ο παραγοντισμός (clientelisme) κυριαρχούν, η αποδιάρθρωση της ελληνικής κοινωνίας είναι ολοφάνερη και εκδηλώνεται σ' όλες τις δομές και τους θεσμούς που τη συνθέτουν.

Αν, λοιπόν, η νεοελληνική κοινωνική πραγματικότητα περιγραφεί ως μια έστω χαλαρή αλληλουχία κρίκων, μπορεί κανείς να ανιχνεύσει στην Οικογένεια, στο Σχολείο και στις Τοπικές Κοινωνίες τόσο τη σαθρή υφή τους όσο και τη χαλαρή μεταξύ τους διασύνδεση, ιδιαίτερος στην περίπτωση των τσιγγάνων.

Στο νοερό τρίγωνο που συγκροτούν οι τρεις όροι του τίτλου του Συνεδρίου, το παράδειγμα των τσιγγάνων συνιστά μια προνομιακή πίστα ανίχνευσης των δυναμικών σχέσεων που συντηρούνται στο εκπαιδευτικό τοπίο. Η “παιδαγωγική γνώση”, που προκύπτει από την εμπειρία υλοποίησης του έργου της σχολικής ένταξης των τσιγγανοπαίδων, συγκροτείται από εμπειρικά δεδομένα, συστηματικές παρατηρήσεις και χαρακτηριστικές καταστάσεις, που αναδεικνύουν τη στεγανότητα και την αυτάρκεια των προαναφερομένων θεσμικών οντοτήτων. Οι δομές αυτές, όσο βρίσκονται σε περιδίνηση και δεν διαπλέκονται δυναμικά μεταξύ τους, απλά αναπαράγουν τα αδιέξοδά τους και αυτο-ακυρώνονται.

Προσπερνώντας αυτόκλητες επιφυλάξεις, παγιωμένη δυσπιστία και αμοιβαίες προκαταλήψεις ο κάθε πόλος υπόκειται, ενεργοποιείται και κυρίως εμπλέκεται σε ασυνάρτητες πολιτικές, που συγκλίνουν στη συνεχώς αναπαραγόμενη ζοφερή

κατάσταση του εκπαιδευτικού αποκλεισμού, ως συστατικού, οργανικού και υπαρκτού στοιχείου της νεοελληνικής κοινωνικής πραγματικότητας.

Εστιάζοντας σε συγκεκριμένες πρακτικές και αξιοποιώντας εμπειρικά στοιχεία αλλά και “παρατηρήσεις” από τη διαχρονική διαπλοκή των προαναφερομένων κοινωνικών δομών, στην ανακοίνωση αυτή αποτυπώνεται και τεκμηριώνεται τόσο η ζοφερή πραγματικότητα, που βιώνεται καθημερινά από τους τσιγγάνους, όσο και η αναποτελεσματικότητα των όποιων πολιτικών, που ασυντόνιστα ασκούνται μόνο για να δικαιολογήσουν την ύπαρξή τους.

Παπανδρέου Μαρία, Καλογιαννίδου Αναστασία, Καραγιώργου Ιωάννα, Σοφιανοπούλου Ιωάννα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, mpapan@nured.auth.gr

Μαθηματικός γραμματισμός και συνεργασία σχολείου – οικογένειας: ένα πρόγραμμα εμπλοκής των γονέων στη μάθηση των παιδιών τους

Πλήθος ερευνητικών μελετών υποστηρίζουν ότι τα προγράμματα εμπλοκής των γονέων στην μαθηματική εκπαίδευση των παιδιών τους έχουν θετικές επιδράσεις στην ανάπτυξη του μαθηματικού γραμματισμού. Παρόλα αυτά η έρευνα σε αυτό το πεδίο έχει δείξει ότι υπάρχουν ποικίλα εμπόδια που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης και πραγματικής συνεργασίας μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών, καθώς και ουσιαστικής εμπλοκής των γονέων στην μαθηματική μάθηση των παιδιών τους. Ένα από τα εμπόδια που αναφέρονται και από τις δυο πλευρές είναι η έλλειψη χρόνου. Επιπλέον, οι γονείς συχνά διαμαρτύρονται ότι οι στρατηγικές συνεργασίας των εκπαιδευτικών δεν προσαρμόζονται στις ανάγκες τους, τα παιδιά τους δεν μοιράζονται μαζί τους την σχολική ζωή και επίσης δεν αισθάνονται σωστά ενημερωμένοι σχετικά με το πώς θα μπορούσαν να εμπλακούν περισσότερο στην μαθηματική μάθηση των παιδιών τους. Με στόχο να ανταποκριθούμε στις διαφορετικές ανάγκες των γονέων και να ενισχύσουμε το μαθηματικό γραμματισμό των παιδιών δυο τάξεων νηπιαγωγείου σχεδιάσαμε ένα πρόγραμμα συνεργασίας γονέων και εκπαιδευτικών. Στα πλαίσια μιας οικογενειοκεντρικής προοπτικής προσπαθήσαμε να αναπτύξουμε ένα γνήσιο ‘διάλογο’ ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια, να μοιραστούμε την επαγγελματική μας γνώση για την μαθηματική σκέψη των παιδιών και τη μαθηματική εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο με τις ιδιαίτερες γνώσεις κάθε γονέα για το παιδί του και να επιτύχουμε ένα είδος αμοιβαίας εμπλοκής στην μάθηση των παιδιών. Στην παρούσα μελέτη, παρουσιάζουμε τους παράγοντες που επηρέασαν το σχεδιασμό αυτού του προγράμματος, τη διαδικασία που ακολουθήσαμε, τις στρατηγικές συνεργασίας που αναπτύξαμε και τέλος σχολιάζουμε ορισμένα αρχικά αποτελέσματα που προέκυψαν από την διαδικασία αξιολόγησης του προγράμματος.

Παπαχριστόπουλος Νίκος, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Γονεϊκότητα και ψυχανάλυση

Η απώλεια τόσο ως γεγονός, ως ανεξέλεγκτο συμβάν στη ζωή του υποκειμένου, όσο και ως διαδικασία σε επίπεδο διαχείρισης και εγγραφής της στον ανθρώπινο ψυχισμό θεωρείται μια από τις καθοριστικότερες συνθήκες τις οποίες καλείται να υπερβεί το άτομο και να αντιμετωπίσει ο ψυχοθεραπευτής στο πλαίσιο μιας θεραπευτικής σχέσης. Οι κοινωνικο-πολιτικο-οικονομικές εξελίξεις των τελευταίων χρόνων στον ελλαδικό χώρο, εκτός των άλλων αρνητικών επιπτώσεων, έχουν επιβάλει και μια σειρά νέων μορφών απώλειας: το παιδί, ο έφηβος και ο ενήλικος βρίσκονται συνεχώς μπροστά σε μια πολυδιάστατη έκπτωση της καθημερινής τους ζωής —οικονομική κατάσταση, βιοτικό επίπεδο, σύγχυση και απώλεια ρόλων, ματαίωση προσδοκιών και σχεδίων κτλ— την οποία καλούνται να αναγνωρίσουν, να αποδεχτούν και να ενσωματώσουν γρήγορα και αποτελεσματικά. Είναι όμως αυτό δυνατόν; Πώς μπορεί η οικογένεια να προστατευτεί ως σύστημα ενώ παράλληλα προστατεύει και τα μέλη της; Ποιος ο ρόλος των επαγγελματιών ψυχικής υγείας;

Παρπαρούση Γεωργία, Τσιλήρας Ανδρέας, Πανεπιστήμιο Πατρών,
parparou@upatras.gr

Η μουσική εκπαίδευση των παιδιών στην πόλη της Πάτρας: μια αποτύπωση των δομών και των φορέων τυπικής και άτυπης μουσικής εκπαίδευσης

Στην παρούσα εργασία θα επιχειρηθεί μια παρουσίαση της μουσικής εκπαίδευσης που παρέχεται στο παιδί στην ευρύτερη περιοχή της πόλης της Πάτρας. Ως μουσική εκπαίδευση μπορεί να θεωρηθεί η τυπική που παρέχεται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης από εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία τελούν υπό την κρατική εποπτεία, αλλά και η άτυπη που παρέχεται από τοπικούς φορείς, ομίλους, συλλόγους κ.ά.

Το πρώτο μέρος αναφέρεται στην τυπική, όπου η μουσική εκπαίδευση παρέχεται υποχρεωτικά από επαγγελματίες δασκάλους στα νηπιαγωγεία, τα δημοτικά σχολεία, τα γυμνάσια αποσκοπώντας στην αισθητική καλλιέργεια των μαθητών, ενώ στο Μουσικό Σχολείο η εκπαίδευση εκτός από την αισθητική καλλιέργεια αποβλέπει και στην απόκτηση επαγγελματικών δεξιοτήτων. Τυπική εκπαίδευση παρέχουν, επίσης εκπαιδευτικά ιδρύματα όπως τα Ωδεία και οι Μουσικές Σχολές τα οποία στοχεύουν στην ανάπτυξη και καλλιέργεια μουσικών δεξιοτήτων των σπουδαστών τους και των οποίων οι σπουδές πιστοποιούνται με πτυχία και είναι επαγγελματικά προσανατολισμένες.

Το δεύτερο μέρος επικεντρώνεται στην άτυπη εκπαίδευση. Εκτός από τις τυπικές δομές εκπαίδευσης που μπορεί να είναι δημόσιες, δημοτικές ή ιδιωτικές, υπάρχουν στην πόλη και άτυπες δομές μουσικής εκπαίδευσης, οι οποίες εποπτεύονται από το δήμο ή γενικότερα την τοπική κοινωνία, όπως π.χ. χορωδίες. Εστιάζοντας σε αυτές τις μορφές άτυπης εκπαίδευσης που απευθύνονται σε παιδιά χωρίς απαραίτητη την προηγούμενη μουσική γνώση, θα προσπαθήσουμε να φωτίσουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και να αναζητήσουμε τις δυνατότητες ανάπτυξης των δομών αυτών με την υποστήριξη και τη συνεργασία της τοπικής κοινωνίας.

Parparoussi Georgia, Tsiliras Andreas, University of Patras, parparou@upatras.gr

The music education of children in the city of Patras: a description of formal and informal music education

In this paper we will present the music education that children can receive in the wider municipality of the city of Patras. Music education can be considered as the formal education provided at all levels of state education institutes and schools, but also includes the informal music education provided by local authorities, municipal authorities, associations etc.

The first part refers to the formal music education that is compulsorily given by professional teachers in primary and secondary schools aiming to the cultivation of an aesthetic culture to students. Apart from this, education in Music School targets the development of professional skills. Formal music education is also provided by educational institutions -e.g. Conservatories- that focus on the development of music performance skills, provide music certificates and are professionally oriented.

The second part focuses on non-formal education. In addition to the standard training structures -which can be public, municipal or private-, there are in the city informal music education structures and institutes, which are moderated by the municipality or wider local community -such as choirs. Focusing on these forms of informal education aimed at children (without the need of them having previous music knowledge), we will try to offer insights on their specific characteristics and look into the possibilities for development of these structures with the support and cooperation of the local community.

Πασσάς Ευάγγελος, Σαλαγιάννη Διαμάντω, Εκπαιδευτικοί

Η σχέση τοπικής αυτοδιοίκησης, οικογένειας και παιδιού: Η περίπτωση του Δήμου Πατρέων

Η εισήγηση έχει σκοπό να αναδείξει τη σύνθετη σχέση μεταξύ της τοπικής αυτοδιοίκησης, της οικογένειας και του παιδιού στο πλαίσιο των τυπικών και μη τυπικών τομέων παρέμβασης της τοπικής αυτοδιοίκησης και πιο συγκεκριμένα στους τομείς της κοινωνικής πολιτικής, της εκπαίδευσης, της υποστήριξης της οικογένειας και του παιδιού της προ-νηπιακής ηλικίας.

Με βάση τις προϋπάρχουσες και τις νέες αρμοδιότητες που περιήλθαν στην τ.α. α' βαθμού (Δήμοι) με τον ν. 3852/2010 (πρόγραμμα Καλλικράτης) εξετάζεται ποιες αρμοδιότητες ασκούνται και ποιες όχι με το σχετικό μας θέμα, σε ποιο βαθμό και με ποιο τρόπο στο Δήμο Πατρέων. Μέσα από τις δομές του Δήμου Πατρέων εξετάζεται η παρέμβαση, η λειτουργία και προφορά στην κοινωνία της Πάτρας του Δημοτικού Βρεφοκομείου, των 14 παιδικών σταθμών, και των 4 ΚΔΑΠ. Γίνεται προσπάθεια να αναζητηθούν εάν υπάρχουν και ποια είναι τα οφέλη από τη λειτουργία των συγκεκριμένων δομών και πως αυτά αντανακλώνται στην πατραϊκή κοινωνία.

Passas Evaggelos, Salagianni Diamanto, *Educators*

The connection of the local authorities with family and the child in the light of the institutional framework of social policy, policies and practices of municipalities in Sweden and Greece

The aim of this paper is to highlight the complex, many-faceted and multilayered relationship between the local government, the family and the child in the framework of both formal and non-formal sectors of intervention of local government, as far as municipalities are concerned, both in Sweden and in Greece. More specifically, the aforementioned relationship is focused on the areas of social policy, education and family support, including the child up to the age of his school age. Based on the existing institutional framework of social policy (the Local Government Act (1991) in Sweden and both the pre-existing and the new responsibilities that were transferred to the municipalities by the “Kallikrates” programme in Greece), this paper examines in which way and to what extent, which of the –related to our topic- responsibilities are exercised by the municipalities and which not. The intervention, the function, the impact and the contribution that the latter have on society, family and the child are examined through their structure.

Πέττα Ηλιάννα, *Φιλολόγος*, ilian.petta@gmail.com

Πολιτικές ένταξης των Ρομά μαθητών στην εκπαίδευση: δυνατότητες, εμπόδια και προοπτικές

Οι Ρομά είναι μία από τις πλέον αειπλανείς φυλές του πλανήτη μας. Βρίσκονται διαρκώς σε κίνηση, αλλάζουν τόπο κατοικίας και επιδίδονται σε διάφορα επαγγέλματα για να εξασφαλίσουν τα προς το ζην. Με δεδομένη αυτή, αλλά και άλλες ιδιαιτερότητες της κοινωνικής αυτής ομάδας, το θέμα της εκπαίδευσης των Ρομά -κυρίως των παιδιών- έχει απασχολήσει εν πολλοίς την ευρωπαϊκή ακαδημαϊκή έρευνα των τελευταίων χρόνων.

Η παρουσία των παιδιών Ρομά στο σχολείο είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. Ειδικότερα, ισχνή, ισχνότατη είναι η παρουσία τους στο νηπιαγωγείο, ικανοποιητική η πρόσβαση στο δημοτικό, περιορισμένη η φοίτηση στο Γυμνάσιο και ανύπαρκτη η παρουσία τους στο Λύκειο. Η διαρροή πλήττει κυρίως τα κορίτσια, που σταματούν πολύ νωρίς τη σχολική φοίτηση για διάφορους λόγους, ο κυριότερος από τους οποίους είναι η ένταξή τους στην έγγαμη ζωή.

Η οικογένεια δεν φαίνεται να αναγνωρίζει τη σημασία της σχολικής φοίτησης και να την υποστηρίζει. Οι Ρομά γονείς δεν θα πιάσουν το παιδί τους να πάει στο σχολείο. Είναι δύσκολο γι' αυτούς να μπουν στην καθημερινή ρουτίνα του σχολείου και σε πολλές περιπτώσεις το αντιμετωπίζουν με φόβο και σκεπτικισμό. Προτάσσουν διάφορα εμπόδια, όπως έλλειψη φαγητού και ρουχισμού, καθώς και αδυναμία (λόγω ανέχειας) να προμηθευτούν το σχολικό εξοπλισμό.

Ένας αξιοσημείωτα σημαντικός αριθμός παιδιών μικρής ηλικίας επιδίδεται καθημερινά στην επαιτεία και στην αναζήτηση τροφής, όχι μόνο για τη δική τους επιβίωση, αλλά και για τη συντήρηση της οικογένειάς τους. Επίσης, εμπόδιο στη μόρφωση των παιδιών Ρομά, αποτελούν και τα πολύμηνα ταξίδια, τα οποία πραγματοποιούν οι οικογένειές τους κυρίως προς εύρεση εργασίας.

Στόχος της παρούσας εισήγησης, είναι αφενός μεν να καταδείξει την επικρατούσα κατάσταση στη χώρα μας, αφετέρου δε, να διερευνήσει τους τρόπους με τους οποίους θα καταστεί δυνατόν να πειστούν οι Ρομά γονείς για την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης, η οποία θα δώσει στα παιδιά τους την ευκαιρία να διεκδικήσουν ένα

καλύτερο αύριο.

Petta Ilianna, *Philologist*, ilian.petta@gmail.com

Political integration of Roma pupils in education: present situation and future prospects

The Roma are one of the most continuously moving races of our planet. Being always in constant motion, changing their place of residence and being engaged in various professions to earn their living.

The issue of Roma's education, especially children's one has occupied in extent the European academic research in recent years.

The presence of Romani children in school is very limited. In particular, weak, very weak is their presence in the nursery, sufficient access to municipal school, limited attendance at high school and lacking of presence in the senior high school. The leak affects mainly girls, who stop too early to be educated for various reasons (mainly to get married).

The family is not particularly supportive concerning school. Roma parents do not push their child to go to school. It is difficult for them to enter the daily routine of school and in many cases they face it with fear and skepticism. They prefix various obstacles, such as lack of food and clothing, and weakness (due to poverty) to purchase school equipment.

Young children are engaged in begging and daily foraging, not only for their own survival, but also for the maintenance of their families. Also, a barrier to education of Romani children is also the long period of their travelling, which carry the main families in search of work.

The aim of this paper is firstly to demonstrate the situation and, secondly, to explore the ways in which there will be a possibility to convince Roma parents about the necessity of education, which in turn will give children the opportunity to claim a better and hopeful future.

Πίλουρης Παναγιώτης, Παπαγεωργίου Γεώργιος, *Σχολικοί Σύμβουλοι*, panpilouris@yahoo.gr

Πώς οι δάσκαλοι βιώνουν τις σχέσεις τους με τους γονείς των ρομά μαθητών τους

Το ενδιαφέρον μας για την κατανόηση της λειτουργίας του εκπαιδευτικού μας συστήματος μας οδήγησε στη διατύπωση ερωτημάτων και υποθέσεων κοινωνιολογικής υφής που αφορούν τον έλληνα δάσκαλο. Είναι κοινή πλέον επιστημονική παραδοχή, αφενός ότι για την εκπαίδευση των μειονοτήτων έχουν γίνει αρκετά μένει όμως πολύς δρόμος ακόμα, αφετέρου ότι η νέα πρόκληση για το εκπαιδευτικό μας σύστημα μοιάζει να μην είναι η αποδοχή ή απόρριψη των μειονοτικών ομάδων αλλά η ποιότητα της εκπαίδευσης που τους παρέχεται.

Τον προβληματισμό μας ξεκινήσαμε με μια σειρά ερωτήματα:

- Ποια θεωρούν οι δάσκαλοι ως αντικείμενα και χαρακτηριστικά συνεργασίας με τους γονείς των ρομά μαθητών τους;

- Ποιο είναι το αποδεκτό πλαίσιο επικοινωνίας για τους δασκάλους και πώς αυτό διαμορφώνεται;
- Πώς οι ίδιοι οι δάσκαλοι αξιολογούν τις σχέσεις αυτές;
- Πώς τις αιτιολογούν;
- Και ένα γενικότερο ερώτημα: η βίωση αυτών των σχέσεων από τη μεριά των δασκάλων επηρεάζει την παιδαγωγική τους πράξη;

Για την απάντηση κάθε ερωτήματος μπορούν να διατυπωθούν μια σειρά από υποθέσεις εργασίας. Εμείς θελήσαμε να προσεγγίσουμε το όλο θέμα από τη μεριά των δασκάλων και για το σκοπό αυτό οργανώνουμε έρευνα πεδίου σε τέσσερα σχολεία της περιοχής Ζεφυρίου με διαφορετικό ποσοστό μαθητών ρομά.

Ρήγα Βασιλική, Λαβίδας Κωνσταντίνος, Βούλγαρη Ηρώ, Πανεπιστήμιο Πατρών,
vriga@upatras.gr

Τα χαρακτηριστικά του παιχνιδιού στη μέση παιδική ηλικία και την εφηβεία για την αναδόμηση και τη διαπραγμάτευση της σημερινής τοπικής κοινωνίας

Έρευνες από το χώρο της παιδαγωγικής, της κοινωνιολογίας και της κοινωνικής ανθρωπολογίας τονίζουν τον ενεργητικό ρόλο του παιδιού στην κατανόηση και την ανασυγκρότηση του πολιτισμού στον οποίο ανήκει. Στην προσπάθεια να αλλάξει το κοινωνικο-πολιτισμικό του περιβάλλον, το παιδί χρησιμοποιεί και προσαρμόζει διάφορα πολιτισμικά σύμβολα και εργαλεία, όπως είναι το παιχνίδι. Αντικείμενο της ανακοίνωσης αποτελεί η διερεύνηση των χαρακτηριστικών του σημερινού παιχνιδιού παιδιών διαφορετικών ηλικιακών ομάδων που ζουν σε ημιαστική περιοχή της Ελλάδας, καθώς και η κατανόηση της αξίας που προσδίδουν στο παιχνίδι μέσα στην καθημερινότητά τους, προκειμένου να αντιληφθούμε τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά διαπραγματεύονται σήμερα το κοινωνικο-πολιτισμικό τους περιβάλλον. Για τους στόχους της έρευνας πραγματοποιήθηκε επιτόπια έρευνα σε δημοτικά, γυμνάσια και λύκεια της περιοχής του Ρίου Πατρών. Σχεδιάστηκε ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου για τη συλλογή των δεδομένων, το οποίο συμπληρώθηκε από 116 μαθητές. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προκύπτει ότι η πλειονότητα των μαθητών του δείγματος επιλέγει το παιχνίδι στη γειτονιά από το ηλεκτρονικό παιχνίδι στο σπίτι προσδίδοντας ιδιαίτερη αξία στη διά ζώσης αλληλεπίδραση και στις διαπροσωπικές σχέσεις που καλλιεργούνται μέσω του παιχνιδιού. Παρόλο που το παιχνίδι σε όλες τις ηλικίες είναι συνώνυμο της χαράς, του ενθουσιασμού και της διασκέδασης, όσο αυξάνεται η ηλικία των παιδιών μειώνεται η συχνότητα παιχνιδιού στη γειτονιά. Επιπλέον, όσο αυξάνεται η ηλικία, τα παιδιά δεν επιλέγουν τους γονείς ή τα αδέρφια τους ως συντρόφους του παιχνιδιού τους. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το παιχνίδι των παιδιών είναι κοινωνικά, ιστορικά και πολιτισμικά προσδιορισμένο, τα αποτελέσματα αυτά μας δίνουν σημαντικά στοιχεία για τη στάση των παιδιών απέναντι στο κοινωνικο-πολιτισμικό και οικονομικό πλαίσιο της περιοχής τους.

Riga Vassiliki, Lavidas Konstantinos, Voulgari Iro, University of Patras,
vriga@upatras.gr

Play in Childhood and Adolescence: Features and Role in the Children's Reconstruction and Negotiation of the Local Community

Research in the fields of pedagogy, sociology and social anthropology emphasises the active role of the children in understanding and reconstructing the culture of their environment. In their attempt to change their socio-cultural environment, the children employ and adapt a number of different cultural symbols and tools, such as the games.

The aim of this study is to explore the characteristics of contemporary children's play and examine the value that the children attribute to their everyday play, in order to understand the way in which they negotiate their socio-cultural environment. Data were collected from elementary and secondary school students, of different age groups, in the semi-urban region of Rio, Patras, Greece, through a questionnaire including open and closed questions (N=116). Our results indicated that the majority of the students prefer to play outside the house, in the neighbourhood streets and squares, than to play computer games at home. They seem to value the direct interaction and interpersonal relationships that emerge through play. Although play in all age groups is synonymous with joy, excitement and fun, older children play less outside the house, in the neighbourhood, and they also choose their parents or siblings as companions for play less than younger children. Considering that children's play is socially, historically and culturally defined, these results provide valuable insights on the attitudes of the children towards the socio-cultural and economic context of their area of residence and local community.

Σακελλαρίου Μαρία, Ρέντζου Κωνσταντίνα, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, marisak@uoi.gr

Αποτίμηση των Τύπων Γονεϊκής Εμπλοκής σε Προσχολικά Περιβάλλοντα Μάθησης μέσα από την Οπτική των Παιδαγωγών

Σύμφωνα με τον Bronfenbrenner το παιδί συμμετέχει σε πολλαπλά πλαίσια, τα οποία είναι αλληλένδετα και στα οποία επιτελούνται οι διαδικασίες ανάπτυξης του. Ένα οικολογικό μοντέλο αναγνωρίζει ότι ο αριθμός και η ποιότητα των σχέσεων ανάμεσα στα πλαίσια στα οποία συμμετέχει το παιδί ασκούν σημαντική επίδραση στην ανάπτυξη του. Αυτό το χαρακτηριστικό αναφέρεται στις σχέσεις μεταξύ των «σημαντικών ενηλίκων» στη ζωή του παιδιού. Η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών φροντίδας και ανατροφής του παιδιού, στην οικογένεια και σε άλλα πλαίσια, προϋποθέτει την υιοθέτηση εξελισσόμενων μορφών ανταλλαγής πληροφοριών, αμοιβαία επικοινωνία, αμοιβαίο σεβασμό και αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κύριων πλαισίων στα οποία ζουν και δρουν τα παιδιά και οι γονείς. Μάλιστα, η συνεργασία μεταξύ των σημαντικών για το παιδί μικροσυστημάτων, ενέχει, σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα, πολλαπλά πλεονεκτήματα για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και όχι μόνο για το παιδί.

Ωστόσο, αν και τονίζεται πως το σύγχρονο σχολείο δεν μπορεί να λειτουργήσει «σε απομόνωση» και πως είναι εκπαιδευτικός και επαγγελματικός παραλογισμός για τα σχολεία να λειτουργούν αγνοώντας και σε απομόνωση από τις οικογένειες που εξυπηρετούν, η βιβλιογραφική αναδίφηση καταδεικνύει πως στη χώρα μας το θέμα της συνεργασίας σχολείου – οικογένειας έχει ελκύσει σε περιορισμένο βαθμό το ερευνητικό ενδιαφέρον.

Η παρούσα μελέτη διερευνά τους τύπους γονεϊκής εμπλοκής που υιοθετούνται σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης. Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια σε 200 νηπιαγωγούς, που εργάζονται σε νηπιαγωγεία της πόλης των Ιωαννίνων. Στόχος του ερωτηματολογίου ήταν να

διαπιστώσει ποιοι από τους έξι (6) τύπους γονεϊκής συμμετοχής που έχουν προταθεί από την Epstein, εφαρμόζονται στα νηπιαγωγεία του δείγματος.

Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι οι γονείς συμμετέχουν και εμπλέκονται σε μικρό βαθμό στο προσχολικό πρόγραμμα του παιδιού τους, ενώ η συμμετοχή των γονέων είναι μάλλον «υποτυπώδης». Καθώς η συνεργασία γονέων – παιδαγωγών συνδέεται ουσιαστικά με την ποιότητα της παρεχόμενης αγωγής, τα αποτελέσματα τόσο της παρούσας μελέτης όσο και άλλων ερευνητικών δεδομένων από την Ελλάδα, συνηγορούν στην ανάγκη επιμόρφωσης τόσο των παιδαγωγών όσο και των γονέων, για τις μορφές γονεϊκής εμπλοκής στην εκπαίδευση των παιδιών τους.

Σαμαρτζή Κυριακή, Κλινικός ψυχολόγος

Οικογένεια, κρίση, απώλεια: ένας δύσκολος επαναπροσδιορισμός ρόλων και θέσεων

Η απώλεια τόσο ως γεγονός, ως ανεξέλεγκτο συμβάν στη ζωή του υποκειμένου, όσο και ως διαδικασία σε επίπεδο διαχείρισης και εγγραφής της στον ανθρώπινο ψυχισμό θεωρείται μια από τις καθοριστικότερες συνθήκες τις οποίες καλείται να υπερβεί το άτομο και να αντιμετωπίσει ο ψυχοθεραπευτής στο πλαίσιο μιας θεραπευτικής σχέσης. Οι κοινωνικο-πολιτικο-οικονομικές εξελίξεις των τελευταίων χρόνων στον ελλαδικό χώρο, εκτός των άλλων αρνητικών επιπτώσεων, έχουν επιβάλει και μια σειρά νέων μορφών απώλειας: το παιδί, ο έφηβος και ο ενήλικος βρίσκονται συνεχώς μπροστά σε μια πολυδιάστατη έκπτωση της καθημερινής τους ζωής —οικονομική κατάσταση, βιοτικό επίπεδο, σύγχυση και απώλεια ρόλων, ματαιώση προσδοκιών και σχεδίων κτλ— την οποία καλούνται να αναγνωρίσουν, να αποδεχτούν και να ενσωματώσουν γρήγορα και αποτελεσματικά. Είναι όμως αυτό δυνατόν; Πώς μπορεί η οικογένεια να προστατευτεί ως σύστημα ενώ παράλληλα προστατεύει και τα μέλη της; Ποιος ο ρόλος των επαγγελματιών ψυχικής υγείας;

Σταυροπούλου Αφροδίτη, Χριστοδούλου Μιχάλης, Κυπριανός Παντελής, Πανεπιστήμιο Πατρών, kiprian@upatras.gr

Μπορούμε με διαφορετικές λέξεις να εννοούμε το ίδιο πράγμα; Μορφές συνεργασίας γονέων και εκπαιδευτικών στην προσχολική ηλικία

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιάσουμε ερευνητικά δεδομένα από έρευνα σε μεγάλη πόλη της Ελλάδας αναφορικά με τις μορφές που παίρνει η συνεργασία μεταξύ γονέων προσχολικής ηλικίας και νηπιαγωγών. Στόχος της έρευνας ήταν να θέσει υπό εξέταση την ίδια την έννοια της συνεργασίας και να ανασύρει τα ποικίλα νοήματα που γονείς και εκπαιδευτικοί της αποδίδουν και τις πρακτικές μέσω των οποίων υλοποιείται. Η έρευνα βασίστηκε σε ημι-δομημένες συνεντεύξεις με γονείς και εκπαιδευτικούς, ενώ η δειγματοληψία, ο οδηγός συνέντευξης και η ανάλυσή τους βασίστηκε στην παράδοση της Grounded Theory.

Αν και η επίσημη ρητορική περί συνεργασίας, έτσι όπως αυτή αποτυπώνεται στα ΑΠΣ, αναπαρίσταται ως προϋπόθεση για την πραγματοποίηση μαθησιακών σκοπών και επιθυμητών κοινωνικοποιητικών αποτελεσμάτων, η έρευνα έδειξε τα εξής: Πρώτον, τα διαφορετικά νοήματα που οι γονείς αποδίδουν στην συνεργασία και στις πρακτικές με τις οποίες θεωρούν ότι αυτή συνδέεται (ή θα έπρεπε να συνδέεται) είναι μια λειτουργία της διαφορετικής λογικής που διαπερνά τις προσδοκίες τους για το παιδί, την ανάπτυξη και την κοινωνικοποίησή του. Δεύτερον, η ποικιλία των

νοημάτων που αποδίδουν στη συνεργασία οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί και των πρακτικών που εφαρμόζουν, εξαρτάται τόσο από την βιογραφική τους τροχιά όσο και από το είδος της επιστημονικής τους κοινωνικοποίησης. Τρίτον, η συνεργασία γονέων και νηπιαγωγών εμπλέκει ζητήματα εξουσίας και ασύμμετρων σχέσεων τις οποίες αυτές οι δυο ομάδες καλούνται να διαχειριστούν μέσω της επιβολής της εκδοχής του διαφορετικού ορισμού περί συνεργασίας που η κάθε μια εξ αυτών προβάλλει ως ιδεώδη και δέουσα.

Στεργίου Βιργινία, Διδάκτωρ Μαθηματικός, vir.stergiou@yahoo.gr

Εκπαιδευτική κοινωνική πολιτική για το παιδί από τους διεθνείς οργανισμούς, προκλήσεις και επιτεύγματα

Τα θεμέλια της ανθρώπινης ανάπτυξης τοποθετούνται στην περίοδο των πρώτων χρόνων ζωής του παιδιού. Στο στάδιο της πρώιμης παιδικής ηλικίας, η ανάπτυξη είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις αλληλεπιδράσεις και τα ερεθίσματα που δέχονται τα παιδιά από το κοινωνικό και πνευματικό τους περιβάλλον και στο πλαίσιο αυτό, η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλαισίου φροντίδας και εκμάθησης στο στάδιο της πρώιμης παιδικής ηλικίας είναι προτεραιότητα.

Η κοινωνική ανάπτυξη στο στάδιο της προσχολικής ηλικίας κυρίως αφορά στην αξιοποίηση των ατομικών χαρακτηριστικών των παιδιών, των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων τους και στοχεύει στη σύλληψη ολοκληρωμένης πολιτικής για την ένταξη και την συμμετοχή τους στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο. Το παιδί αναπτύσσεται κοινωνικά με την κατάλληλη διαμόρφωση των αντιλήψεων, των αξιών και των σχέσεων του υπό το πρίσμα των κοινωνικών επιδράσεων του περιβάλλοντος.

Οι Διεθνείς Οργανισμοί στηρίζουν τα προγράμματα της πρώιμης παιδικής ηλικίας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη φροντίδα και εκπαίδευση των παιδιών που προέρχονται από μειονεκτούντα κοινωνικά στρώματα, συμβάλλοντας στην καλύτερη κοινωνική ένταξή τους και μειώνοντας τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Στην εργασία αυτή περιγράφονται οι πολιτικές πέντε Διεθνών Οργανισμών για την πρώιμη παιδική ηλικία, ενώ φαίνεται να προσδιορίζονται τρεις βασικοί άξονες, οι οποίοι παίζουν κυρίαρχο ρόλο και μπορούν να καθορίσουν μελλοντικά τη ζωή των παιδιών, όπως: 1) η φυσική ανάπτυξη και ευημερία 2) η γνωστική – γνωσιακή ανάπτυξη και 3) η κοινικο-συναισθηματική ανάπτυξη. Περιγράφονται επίσης θέματα οργάνωσης που έχουν άμεση σχέση με τις διάφορες βαθμίδες της κοινωνικής ανάπτυξης στα εκπαιδευτικά προγράμματα των Διεθνών Οργανισμών.

Τέλος, το άρθρο αυτό επιχειρεί μια ανάλυση των αναγκαίων ενεργειών και μέτρων που απαιτούνται να ληφθούν για να επιτευχούν οι στόχοι του κοινού προγράμματος των Διεθνών Οργανισμών «Εκπαίδευση για Όλους» και περιγράφει τις βασικές απαιτήσεις που αφορούν στα θεμέλια της γνώσης και τους στόχους της πρακτικής της κοινωνικής ανάπτυξης. Η ανάλυση των επιχειρημάτων αποκαλύπτει ότι επέκταση και βελτίωση της αντίληψης για την φροντίδα και εκπαίδευση στην προσχολική ηλικία, μπορεί να αποτρέψει ευρύτερα κοινωνικά προβλήματα στο μέλλον.

Stergiou Virginia, PhD Mathematician, vir.stergiou@yahoo.gr

International organizations: Educational and social policies for child, challenges and achievements

The social structure in terms of pre-school age of children is related to their developmental characteristics, abilities and capabilities and aims at children's integration and adaptation in a sustainable society. In this framework, the child is being socially developed through appropriate schematic perceptions and moral virtues linked to social environments.

The International Organizations support and monitor programmes on Early Childhood Care and Education, focusing on children's education and care from marginalized groups in order to achieve equal opportunities in social inclusion and moreover to contribute to the reduction of the rates of children which stay out of school. This paper discusses the programmes and policies of five main International Organizations, and identifies three significant points for social development: 1) natural growth and well-being 2) cognitive development and 3) social-emotional development. It discusses organizational issues associated with the introduction of varying degrees of social development included into educational programs of the International Organizations.

This paper also provides an analysis of the requirements needed to reach EFA (Education for All) targets and identifies the underlying assumptions, knowledge base, and goals of social development practice. The analysis also shows that by expanding and improving the perception of early childhood care and education, wider social problems could be deflected.

Στεργίου Λήδα, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Από την πυρηνική οικογένεια στην οικογένεια της ανθρωπότητας: Το σχολείο ως ενδιάμεσος χώρος και λόγος δημοκρατίας

Η οικογένεια, ως πρώτη φυσική δομή συλλογικής συνύπαρξης, αλλά και ως κύρια πηγή συναισθηματικής συγκρότησης παίζει πρωταρχικό ρόλο στη μετάδοση και αφομοίωση από το παιδί θεμελιωδών αξιών. Ως δομή ωστόσο, η οικογένεια δεν μπορεί να χαρακτηριστεί δημοκρατική δεδομένου ότι, για μικρότερο ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, η εξουσία ασκείται αποκλειστικά από τους γονείς. Ούτε και το άνοιγμα προς τη διαφορετικότητα χαρακτηρίζει εγγενώς την οικογένεια, εφόσον έχει την τάση να συντηρεί και να προστατεύει από έξωθεν κινδύνους την ενδοοικογενειακή λειτουργία.

Το σχολείο, και ειδικότερα το νηπιαγωγείο, ως μεταβατικός χώρος μεταξύ οικογένειας και κοινωνίας μπορεί και οφείλει να παίζει καθοριστικό ρόλο στη μετάδοση ή/και εγκαθίδρυση αξιών όπως η ισότητα και ο σεβασμός της ατομικότητας, που συνιστούν θεμέλια για μια δημοκρατική και λειτουργική συνύπαρξη με τους πολιτισμικά, εθνοτικά, φυλετικά «Άλλους».

Η δράση του σχολείου, ωστόσο, δεν μπορεί να έχει αποτελέσματα εάν δεν επιχειρήσει και επιτύχει μια ουσιαστική σχέση με την οικογένεια, μέσω της διερευνητικής γνωριμίας, του προσδιορισμού των διαφορών, της διαπραγμάτευσης και της συνεργασίας.

Αυτή την συγκροτημένη κίνηση σύνδεσης του οικογενειακού εντός και του κοινωνικού εκτός που καλείται να υλοποιήσει ένα σχολείο, το οποίο διεκδικεί τον χαρακτηρισμό του δημοκρατικού, θα επιχειρήσουμε να σκιαγραφήσουμε με την παρέμβασή μας.

Συμεού Λοΐζος, *Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου*, L.Symeou@euc.ac.cy

Οι εμπειρίες των παιδιών Ρομά, μιας γηγενούς πολιτισμικής ομάδας της Κύπρου

Η παρούσα εισήγηση εξετάζει τις εμπειρίες των παιδιών Ρομά, μελών μιας από τις γηγενείς πολιτισμικές ομάδες της Κύπρου, μέσα στο ελληνοκυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα. Στόχος της εισήγησης είναι η βαθύτερη κατανόηση των πολυπλοκοτήτων των εμπειριών των παιδιών από μειονοτικές ομάδες γενικότερα, μέσα από τη σκιαγράφηση των εμπειριών της συγκεκριμένης πολιτισμικής ομάδας. Η εισήγηση παρουσιάζει και συζητά την περιθωριοποίηση που βιώνουν τα συγκεκριμένα παιδιά στο σχολείο και πώς αυτή η περιθωριοποίηση συνδέεται με διαφορετικές διαστάσεις της πολυσχιδούς και αμφίβολης θέσης των Ρομά σε σχέση με την κυρίαρχη ελληνοκυπριακή ομάδα που εκδηλωνόταν στις διαφορετικές σχέσεις τους μέσα/με σ/το σχολικό και ευρύτερο χώρο.

Symeou Loizos, *European University Cyprus*, L.Symeou@euc.ac.cy

The experiences of Roma children, an indigenous cultural group of Cyprus

This paper examines the experiences of Roma children in the Greek-Cypriot educational system. Roma people are historically and politically linked to Cyprus as an indigenous cultural group with common citizenship rights as the majority group but with dissimilar cultural and religious traditions. The aim of the paper is to depict the complexities of the experiences of children belonging in minority groups in general by highlighting the experiences of this particular cultural group in Cyprus. The paper presents the school marginalisation of Roma children as this is perceived by the children themselves and discusses how their marginalisation is experienced across different dimensions that are linked to Roma multilayered and dubious position as both insiders and outsiders in relation to the dominant Greek-Cypriot majority group manifested in different relationships in/within/outside the school and the local community.

Τζιώγα Αικατερίνη, *Νηπιαγωγός*, karastavros@yahoo.gr

Η συμμετοχή της οικογένειας στην αξιολόγηση του μαθητή

Η συμμετοχή της οικογένειας στην αξιολόγηση του μαθητή Αικατερίνη Τζιώγα Νηπιαγωγός Απόφοιτη διδασκαλείου Τ.Ε.Π.Α.Ε. Α.Π.Θ. Περίληψη Ένας μεγάλος αριθμός ερευνών αποδεικνύει ότι η οικογενειακή εμπλοκή παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και τη μάθηση του παιδιού καθώς επίσης και στη σχολική επιτυχία του. Μία από τις μορφές που μπορεί να πάρει η εμπλοκή αυτή είναι η συμμετοχή των γονέων στην παρατήρηση και την αξιολόγηση του παιδιού τους. Όπως επισημαίνει και η ξένη βιβλιογραφία, οι γονείς αποτελούν «έγκυρη» πηγή πληροφοριών για τη συμπεριφορά και τις γνώσεις του παιδιού έξω από το σχολείο και είναι ικανοί να την περιγράψουν σε εκπαιδευτικούς ή άλλους ειδικούς που ασχολούνται με το παιδί. Αν ο εκπαιδευτικός αξιοποιήσει τα δεδομένα αυτά τότε μπορεί να οργανώσει το πρόγραμμα του έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες, την προσωπικότητα και

τους ρυθμούς κάθε παιδιού. Στην ελληνική πραγματικότητα, γίνονται πολλές συζητήσεις για την αξία και το πλαίσιο που μπορεί να έχει η επικοινωνία σχολείου-οικογένειας. Στην παρούσα εργασία διερευνούμε τις δυνατότητες συμμετοχής των γονέων στην παρατήρηση και αξιολόγηση του παιδιού τους και τη διάθεση των εκπαιδευτικών να αξιοποιήσουν αυτές τις πληροφορίες. Κατασκευάσαμε τρία εργαλεία με στόχο τη γραπτή επικοινωνία σχολείου-οικογένειας, θέλοντας να δούμε την απήχηση που έχουν αυτά στην ελληνική πραγματικότητα. Επιχειρήσαμε, με άλλα λόγια, να δούμε τη δυνατότητα εμπλοκής των γονέων και τη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στη γραπτή επικοινωνία σχολείου – οικογένειας σε τάξεις ελληνικού νηπιαγωγείου.

Τσιμπούκης Χρήστος, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών,
ctsiboukis_pspauoa@yahoo.gr

Το θεσμικό πλαίσιο της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού

Αποτελεί, αναντίλεκτα, βασικό ενδείκτη του πολιτισμικού επιπέδου κάθε δημοκρατικά οργανωμένης κοινωνίας και βαρόμετρο της ποιότητας κάθε έννομης τάξης, η θωράκιση των δικαιωμάτων του παιδιού. Αξίζει, παράλληλα, να τονισθεί η αξία της παρούσας θεματικής, ως προς την σύγχρονη δυσμενή ιστορική συγκυρία, καθώς οι πολλαπλές διαστάσεις της οικονομικής κρίσης ίσως και να διασαλεύσουν τη πρωταρχική αξία της προστασίας της θέσης του παιδιού.

Τούτων δοθέντων, η ανάγκη σεβασμού του ισχύοντος σχετικού πλέγματος κανόνων δικαίου αλλά και η περαιτέρω ενίσχυσή αυτού, αποτελεί *sine qua non* προϋπόθεση για την προστασία των δικαιωμάτων.

Στη κατεύθυνση αυτή κινούνται και οι πρόνοιες της *Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού (UNICEF)* (στην Ελλάδα επικυρώθηκε το 1992, ΦΕΚ 192/2.12.92). Τα 54 άρθρα της συγκατηγοριοποιούνται σε τέσσερις ομάδες δικαιωμάτων: i) δικαιώματα επιβίωσης, όπως το δικαίωμα στη ζωή (άρ. 6) και το ποιοτικό επίπεδο υγείας (άρ. 24), ii) δικαιώματα προστασίας, που στοχεύουν στη προστασία από κάθε μορφής βία ή εκμετάλλευση (άρ. 19), από τα ναρκωτικά, (άρ. 33), τη σεξουαλική εκμετάλλευση (άρ. 34) κ.ά., iii) δικαιώματα ανάπτυξης της προσωπικότητας και του χαρακτήρα, όπως δικαίωμα στην εκπαίδευση (άρ. 28), στη ψυχαγωγία (άρ. 31) κ.ά., iv) δικαιώματα συμμετοχής, όπως ελευθερία έκφρασης (άρ. 13), σκέψης (άρ. 14) κ.ά.

Σε επίπεδο εθνικού νομικού πλαισίου, κάθε φυσικό πρόσωπο που βρίσκεται στην ελληνική επικράτεια, ασχέτως ιθαγένειας, είναι φορέας δικαιωμάτων και τυγχάνει της πλουραλιστικής, ιδίως μετά την αναθεώρηση του 2001, προστασίας των σχετικών συνταγματικών διατάξεων (ενδεικτικά: άρ. 5 για τη προσωπικότητα, τη προστασία της ζωής).

Ακολούθως, πέραν των διατάξεων του *Συντάγματος 1975/86/01/08*, καταλυτικής σημασίας είναι κι οι πρόνοιες του τέταρτου βιβλίου του *Αστικού Κώδικα (ΑΚ)*, δηλαδή του οικογενειακού δικαίου (Ν.1329/83), ιδίως των άρθρων που ρυθμίζουν τα σχετικά με τη γονική μέριμνα (άρ. 1510 ΑΚ επ.) και το δικαίωμα επικοινωνίας του ανήλικου τέκνου με τον γονέα (άρ. 1520 ΑΚ). Εκ των ανωτέρω, προκύπτει μια σειρά επιμέρους δικαιωμάτων για το τέκνο που αντιστοιχούν σε γονεϊκές υποχρεώσεις.

Επίσης, ιδιαίτερης μνείας χρήζει η λειτουργία κι η συμβολή του (Βοηθού) *Συνηγόρου του Παιδιού* (Ν.3051/2002, Ν.3049/2003, άρ. 103, παρ. 9 κι άρ. 101^Α Συντάγματος), στη προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού, όπως διαφαίνεται διά των πορισμάτων και των ειδικών εκθέσεων της Αρχής. Φυσικά πρέπει να επισημανθεί η ανάγκη συντόμευσης των διαδικασιών κι απλούστευσης της πρόσβασης των παιδιών στην Αρχή.

Διακριτή αναφορά πρέπει να γίνει και για τα ειδικότερα δικαιώματα των παιδιών εκείνων που διαβιούν σε Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας (*Σύσταση (2005)5 της Επιτροπής Υπουργών στα κράτη μέλη*), καθώς οι ανάγκες αυτών είναι πολυσύνθετες, σε υλικό και ψυχολογικό-ηθικό επίπεδο.

Τέλος απαραίτητη κρίνεται η αναφορά i) των βασικότερων ανεπαρκειών και δυσλειτουργιών κάποιων θεσμών, όπως του Συνηγόρου του Παιδιού λ.χ. περιορισμένη δημοσιότητα του έργου, χαμηλή διεισδυτικότητα, κυρωτική αδυναμία κτλ, ii) νομοθετικών κενών, ιδίως ως προς τη προστασία του παιδιού έναντι του διαδικτύου, iii) της πλημμελούς εφαρμογής των σχετικών κανόνων, τόσο από τη πολιτεία όσο όμως και μέσα στην οικογένεια, όπως καταδεικνύεται από σχετικές εκθέσεις και πορίσματα κυρίως ΜΚΟ (λ.χ. Ασπίδα, Θεόφιλος κ.ά), αλλά κι από τη νομολογία.

Τσοκάνα Νίκη, Σιακαμπένη Αργυρώ, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, nikolia_pat@hotmail.com

Το παιδί στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες: προκλήσεις και προβλήματα

Αν επιχειρήσει κανείς να κάνει μια απλή επισκόπηση στους πληθυσμούς των χωρών θα διαπιστώσει ότι δεν υπάρχουν πλέον χώρες με ομοιογενείς πληθυσμούς. Δεν μιλάμε λοιπόν πλέον για «απλές» κοινωνίες, αλλά για πολυπολιτισμικές.

Η πολυπολιτισμικότητα δεν αποτελεί καινούριο γεγονός. Είναι ένα δυναμικό φαινόμενο το οποίο εμφανίστηκε λόγω των μεταναστεύσεων και της παγκοσμιοποίησης των πολιτισμών. Επομένως δεν είναι μόνο επίκαιρο αλλά και προβληματικό και σίγουρα απασχολεί τον καθένα μας.

Με τον όρο πολυπολιτισμικότητα εννοούμε την συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων μέσα σε μια κοινωνία. Είναι μια κατάσταση αναπόφευκτη χωρίς όμως να αποτελεί αρνητικό φαινόμενο.

Η ελληνική κοινωνία είναι μια πολυπολιτισμική κοινωνία καθώς μέσα σ αυτή συμβιώνουν άτομα-φορείς διαφορετικών πληθυσμών. Αυτό συνεπάγεται ότι έρχονται σε σύγκρουση διαφορετικοί πολιτισμοί και προσπαθούν να συνυπάρξουν άνθρωποι με διαφορετικά γλωσσικά – θρησκευτικά, εθνικά, φυλετικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά. Κάθε πολίτης προσπαθεί να διατηρήσει την πολιτιστική του ταυτότητα, ώστε να αποφευχθεί η ομογενοποίηση, γεγονός που αποτελεί πρόκληση στη σημερινή κοινωνία.

Πώς όμως ένα παιδί ζει και δρα σε μια τέτοια σύγχρονη κοινωνία;

Για να απαντήσουμε αυτό το ερώτημα θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι το πρόβλημα είναι ίδιο είτε το παιδί ανήκει στον μειονοτικό πληθυσμό που εγκαθίστανται σε μια χώρα, είτε ανήκει στη χώρα υποδοχής. Και τα δύο παιδιά βιώνουν την διαφορετικότητα αλλά το καθένα σε διαφορετικό βαθμό.

Συγκεκριμένα το παιδί προσπαθεί να ενταχθεί στο νέο κοινωνικό περιβάλλον, να γνωρίσει την κουλτούρα της χώρας υποδοχής, να την αποδεχτεί κατά αναλογία και να την υιοθετήσει σε βαθμό που να μπορεί να είναι ενεργό μέλος της κοινωνίας.

Δυστυχώς όμως η προσπάθεια του αυτή επισκιάζεται από τον κοινωνικό αποκλεισμό και ρατσισμό που βιώνει καθιστώντας ανέφικτη την ομαλή κοινωνική συμβίωση.

Σ αυτό λοιπόν το σημείο παίζουν σημαντικό ρόλο η οικογένεια, το σχολείο και γενικότερα η κοινωνία. Επομένως η συνεργασία αυτών είναι απαραίτητη ώστε να βοηθήσει το παιδί στην κατανόηση της διαφορετικότητας και της κοινωνικής του ταυτότητας. Μέσα από την αλληλεπίδραση της οικογένεια και του κοινωνικού περιβάλλοντος γεννιέται η μοναδικότητα κάθε παιδιού.

Τον πιο σημαντικό ρόλο παίζει το σχολείο και γενικότερα το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Το σχολείο είναι χώρος που αποτυπώνει αλλά και ενισχύει με πολλούς τρόπους την κοινωνική ταυτότητα του παιδιού. Σκοπός του εκπαιδευτικού προγράμματος θα πρέπει να είναι η διαπολιτισμική αγωγή ώστε να αναδείξει πολίτες οι οποίοι θα είναι ικανοί να διατηρούν τους δεσμούς τους με την πολυπολιτισμική τους κοινότητα και ταυτόχρονα να συμμετέχουν ενεργά στον κοινό εθνικό πολιτισμό.

Συνολικά λοιπόν θα μπορούσαμε να πούμε ότι για να μπορέσει ένα παιδί να ανταπεξέλθει σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία θα πρέπει μέσω της οικογένειας-σχολείου- κοινωνίας να κατανοήσει τη διαφορετικότητα και να μάθει να συμβιώνει μη έχοντας αλλοιώσει τη δική του πολιτισμική ταυτότητα.

Κάθε παιδί είναι πράγματι μοναδικό και ξεχωριστό, η οποία μοναδικότητα παράγεται σε ένα περιβάλλον με έντονο το στοιχείο της πολυπολιτισμικότητας.

Tsokana Niki, Siakampeni Argiro, *University of Peloponnese,*
nikolia_pat@hotmail.com

The child in the actual multicultural societies: challenges and problems

If somebody tries to study the countries' populations he will make certain that there are no countries with homogenous population. We are not talking for 'simple' societies, but for multicultural.

Multiculturalism is not a new fact. It's a dynamic phenomenon, which appeared because of immigration and globalisation. Therefore it is not only current but also problematic and definitely concerns us all.

With the definition 'multiculturalism' we mean the coexistence of different cultures in a society. It's an inevitable situation without being a negative phenomenon.

Greek society is a multicultural society in which, people and organisations of different population coexist. That means that different cultures conflict and people with different language, religion, ethnicity, sex and socio-economic status try to exist together. Every member of society tries to maintain his cultural identity, in order to avoid homogenisation, a fact which is a challenge for modern societies.

But how the kid could live and take action in this society?

To answer this question we should consider that the problem is the same whether the child belongs to the minority that settle down in a country or belongs to the reception country. Both kids feel the diversity, each one in different ways.

Particularly, the child tries to join the new social environment, be aware of the host country's culture, accept it in proportion and adopt it to an extent, that the child could be an active member of society. Unfortunately, his effort is overshadowed by the social exclusion and the racism the child experiences, making impossible the normal social coexistence.

At this point, the family the school and the society in general, play the major role. Therefore, the cooperation between them is necessary to help the child understand his

diversity and his social identity. Through the interaction between the family and social environment, the uniqueness of each child comes into existence.

The school plays the most important role and in general the educational program. The school is a place that reflects and reinforces in many ways the social identity of the child. The purpose of the educational program should be the intercultural education to bring out citizens who will be able to maintain their bonds with the multicultural community and simultaneously participating actively in the ordinary national culture.

All in all, we could say that a child in order to be able to withstand into a multicultural society should understand the diversity through family-school-community and learn to coexist without affecting its own cultural identity.

Every child is actually unique and special. This uniqueness is produced in an environment with intense the element of multiculturalism.

Φακίδου Αναστασία, Σχολική Σύμβουλος, afakidou@pre.uth.gr

Συνεργασία σχολείου και οικογένειας: οι αντιλήψεις των γονέων για τη γονεϊκή ανάμειξη στην εκπαιδευτική διαδικασία

Η συνεργασία οικογένειας-σχολείου εντάσσεται στη σχέση που διέπει τους δυο θεσμούς οι οποίοι αν και έχουν διαφοροποιημένη λειτουργία κατέχουν συμπληρωματικούς ρόλους στην αγωγή των παιδιών. Σύμφωνα με το οικοσυστημικό μοντέλο για τη σχέση σχολείου-οικογένειας, η αλληλεξάρτηση και η αλληλεπίδρασή τους θεωρείται αναμενόμενη και επιθυμητή. Υπάρχει διεθνώς μια αυξανόμενη τάση στην ανάπτυξη προγραμμάτων και πρακτικών για την προώθηση και την ενίσχυση της γονεϊκής ανάμειξης (involvement) στην εκπαιδευτική διαδικασία. Πολλές έρευνες αναδεικνύουν την αναγκαιότητα της συνεργασίας γονέων και εκπαιδευτικών και την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας τους στη μάθηση. Δεν έχει διερευνηθεί αρκετά ποιες είναι οι αντιλήψεις των γονέων για τους τύπους της γονεϊκής ανάμειξης.

Σκοπός της έρευνας ήταν να αναδειχθούν οι αντιλήψεις που έχουν οι γονείς για τα είδη και τις πρακτικές ανάμειξή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία που παρέχει το σχολείο. Το δείγμα περιελάμβανε δηλώσεις από 186 γονείς μαθητών/ριών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης 9 σχολικών μονάδων σε αγροτικές και ημιαστικές περιοχές. Τα δεδομένα συλλέχτηκαν με ομαδικές ημιδομημένες συνεντεύξεις.

Διαπιστώσαμε ότι το εννοιολογικό περιεχόμενο που προσδίδουν στους όρους «γονεϊκή ανάμειξη στο σχολείο» αναφέρεται στα επίπεδα ανάμειξης και στους τρόπους υλοποίησής της. Οι αντιλήψεις τους αφορούν στην ανάμειξη των γονέων στο σπίτι (έλεγχος και βοήθεια στις κατ' οίκον εργασίες) και στο σχολείο (ενημέρωση για την πρόοδο των παιδιών και συμμετοχή των γονέων στις σχολικές εκδηλώσεις). Δεν αναφέρθηκαν στην ενεργό αξιοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων των γονέων κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας εντός του σχολείου ούτε στην ανάμειξή τους στην διαπροσωπική σχέση παιδιού-εκπαιδευτικού. Παρουσιάζονται προτάσεις για την ενίσχυση της γονεϊκής ανάμειξης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Φάκου Αιμιλία, Ασκούνη Νέλλη, *Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*, aimilia78@yahoo.com

Οικογενειακές πρακτικές οργάνωσης της κοινωνικότητας των παιδιών: ταξικές διαφοροποιήσεις και κοινωνικό κεφάλαιο

Στην προτεινόμενη εισήγηση επιδιώκεται η ανάδειξη ταξικών διαφοροποιήσεων των οικογενειακών πρακτικών. Υποστηρίζεται ότι η κοινωνική καταγωγή των γονέων επιδρά και διαμορφώνει τις πρακτικές τους σε σχέση με την κοινωνικοποίηση των παιδιών τους. Στο πλαίσιο αυτό θα επιχειρηθεί η διερεύνηση καθημερινών οικογενειακών πρακτικών που σχετίζονται με τη διαχείριση και οργάνωση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών και ο συσχετισμός τους με την κοινωνική καταγωγή των γονέων. Πιο συγκεκριμένα η εισήγηση θα εστιάσει στις φιλίες των παιδιών και το ρόλο των γονέων στις σχέσεις αυτές. Τα πορίσματα τα οποία παρουσιάζονται προκύπτουν από συνεντεύξεις με γονείς από μεσαία και λαϊκά στρώματα οι οποίες πραγματοποιήθηκαν την περίοδο 2008- 2009 στο πλαίσιο εκπόνησης διδακτορικής διατριβής.

Το θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας αντλεί από το θεωρητικό έργο του Bourdieu και του Bernstein. Διαπιστώνεται ότι οι αντιλήψεις, οι πρακτικές και ο ρόλος των γονέων σε σχέση με τις φιλίες των παιδιών τους συγκροτούνται ταξικά και αποκαλύπτουν την επίδραση της κοινωνικής τάξης στην ενεργοποίηση και συσσώρευση κοινωνικού κεφαλαίου. Χωρίς να παραγνωρίζονται οι εσωτερικές ταξικές διαφοροποιήσεις υποστηρίζεται ότι οι πρακτικές ενίσχυσης και παρέμβασης των γονέων των μεσαίων στρωμάτων στις φιλίες των παιδιών τους εντάσσονται σε μια ευρύτερη στρατηγική συγκρότησης κοινωνικού δικτύου και συσσώρευσης κοινωνικού κεφαλαίου. Αντίθετα στις οικογένειες που προέρχονται από τα λαϊκά στρώματα φαίνεται ότι η ανάπτυξη της φιλίας δεν αποτελεί μια πρακτική επένδυσης. Ο ρόλος του ενήλικα είναι ιδιαίτερα περιορισμένος έτσι ώστε η δημιουργία φιλικών σχέσεων αφήνεται εξ ολοκλήρου στα ίδια τα παιδιά ενώ ακόμα και όταν παρεμβαίνουν αυτό έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό τους.

Fakou Aimilia, Askouni Nelli, *National Kapodistrian University of Athens*, aimilia78@yahoo.com

Parents' practices and children's sociability : class diversity and social capital

Focusing in children's friendships and sociability this presentation reports and analyses class differences in parental practices. We argue that social class forms the everyday family practices in relation to children's socializing. Using data from interviews with parents conducted for a PhD study which explores social class differences in family-school relationships, during 2008-2009 this paper will focus on the formation of children's friendships and the role that parents play in these particular relationships. The paper employs ideas and concepts from Bourdieu's and Bernstein's work to suggest that parents' perspectives and practices related to the formation and development of their children's friendships and their role in the above procedure, reveals the impact of social class in the possession, mobilization and accumulation of social capital. Despite internal class differentiations, it is argued that while middle-class parents practices of involvement should be analyzed and understood as part of a wider strategy developing social network and thus social capital, working class parents do not seem to invest (practically, emotionally or socially) in their children's friendships. In working class families, the role of adults is quite limited, so that the formation and maintenance of friendships are left to children who in turn are granted

more autonomy to manage their own affairs. Even when working class parents do intervene this results to the restriction rather than the development of these relationships.

Φάκου Αιμιλία, Βουβουσίρα Στεφανία, Ασκούνη Νέλλη, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, aimilia78@yahoo.com

Ταξικές διαφορές στο ελληνικό δημόσιο νηπιαγωγείο: πολιτισμικό κεφάλαιο και σχέση των παιδιών με το σχολείο

Στην προτεινόμενη εισήγηση υποστηρίζεται η υπόθεση ότι οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και ειδικότερα το πολιτισμικό κεφαλαίο της οικογένειας επιδρούν διαμορφωτικά στη σχέση που αναπτύσσουν τα παιδιά με την εκπαίδευση, ήδη από τα πρώτα τους βήματα στο σχολείο. Τα πορίσματα τα οποία παρουσιάζονται προκύπτουν από ποιοτική έρευνα - δράση η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη και πραγματοποιείται σε δυο δημόσια νηπιαγωγεία στο κέντρο της Αθήνας με διαφοροποιημένη κοινωνική σύνθεση. Η παρούσα συγκυρία της κρίσης κάνει πιο ορατές τις οικονομικές διαφορές και τις απολήξεις τους στις καθημερινές πρακτικές στο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Το θεωρητικό υπόβαθρο αντλεί από το έργο του Bourdieu και του Bernstein αλλά και από τη «νέα κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας».

Η εισήγηση έχει διπλό στόχο:

α) προτείνει έναν τρόπο ανάγνωσης των ταξικών διαφοροποιήσεων, όπως αυτές αποτυπώνονται στις καθημερινές αλληλεπιδράσεις και στην «επίδοση» των παιδιών. Η συλλογή και ανάλυση των δεδομένων στηρίζεται στους παρακάτω άξονες: i) η χρήση του λόγου ως επικοινωνιακού εργαλείου και ως εργαλείου πρόσβασης στη γνώση, ii) η σχέση με το πειθαρχικό / αξιακό πλαίσιο του σχολείου, iii) το σώμα των νηπίων σε σχέση με τα κυρίαρχα κανονιστικά πρότυπα. Η ανάλυση λαμβάνει υπόψη τα κοινωνικά και μορφωτικά χαρακτηριστικά των γονέων συσχετίζοντάς τα με τις παρατηρούμενες διαφορές στις σχολικές συμπεριφορές των παιδιών.

β) παρουσιάζει τη λογική της έρευνας-δράσης: υιοθετώντας ένα αναστοχαστικό πρίσμα επιχειρεί να αναλύσει συγκεκριμένες εκπαιδευτικές μας πρακτικές ως νηπιαγωγών στην προοπτική άμβλυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων. Προτείνεται ότι βασικό μεθοδολογικό εργαλείο της εκπαιδευτικής πράξης στην παραπάνω κατεύθυνση αποτελεί η διαμορφωτική αξιολόγηση και ο αναστοχασμός.

Χαλκιαδάκη Άβα, Πολίτης Δημήτρης, Πανεπιστήμιο Πατρών, dimpolitis@upatras.gr

Το δικαίωμα στην ανάγνωση: Ευρωπαϊκές πολιτικές για την προώθησή της στα παιδιά και στους εφήβους

Η διασφάλιση του δικαιώματος των παιδιών στην ανάγνωση αποτελεί υποχρέωση των κοινωνιών μας απέναντι στις νεότερες γενιές αλλά και όρο επιβίωσης και ανάπτυξης των ίδιων των κοινωνιών, ιδιαίτερα στην εποχή μας που χαρακτηρίζεται από την έκρηξη της γνώσης και της τεχνολογίας. Στην Ευρώπη, την τελευταία κυρίως δεκαετία, τόσο τα όργανα της Ε.Ε. όσο και οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών

επεξεργάζονται και υλοποιούν πολιτικές για την προώθηση της ανάγνωσης μέσα από τα τυπικά εκπαιδευτικά συστήματα αλλά και πέρα από αυτά, ενώ σημαντικές πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση αυτή αναπτύσσονται από βιβλιοθήκες και άλλους οργανισμούς. Ωστόσο, σύμφωνα με τις έρευνες του προγράμματος PISA, τουλάχιστον ένας στους πέντε Ευρωπαίους δεκαπεντάχρονους πολίτες έχει πολύ χαμηλές δεξιότητες ανάγνωσης και δεν είναι σε θέση να κατανοήσει σωστά ακόμη και βασικά γραπτά κείμενα. Το γεγονός αυτό δημιουργεί σοβαρές ανησυχίες για το μέλλον της Ευρώπης και, παράλληλα, αποτελεί τροχοπέδη για την προσωπική και κοινωνική ολοκλήρωση μεγάλου αριθμού νέων ανθρώπων, καθώς και για την ενεργό συμμετοχή τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Η παρούσα ανακοίνωση εστιάζει το ενδιαφέρον της στον ευρωπαϊκό χώρο και εξετάζει: α) τις ευρωπαϊκές θεσμικές παρεμβάσεις που στοχεύουν στη βελτίωση των αναγνωστικών δεξιοτήτων στο πλαίσιο της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, και β) τις πρωτοβουλίες φορέων και οργανισμών για την αναγνωστική ευαισθητοποίηση των κοινωνιών, για την ενίσχυση των κινήτρων ανάγνωσης των παιδιών και των εφήβων, για τη διευκόλυνση της πρόσβασης μειονεκτούντων τμημάτων του πληθυσμού στο βιβλίο και, τελικά, για τη διασφάλιση του δικαιώματος στην ανάγνωση.

Χριστοπούλου Σοφία, Προϊσταμένη επιστημονικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης Δ.Ε. Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Δυτικής Ελλάδας, schristo@otenet.gr

Παιδί: Σημείο τομής ή ένωσης μεταξύ οικογένειας και σχολείου;

Το σχολείο και η οικογένεια σχηματίζουν ένα δίπολο στη μέση του οποίου συνήθως βρίσκεται το παιδί. "Σχολείο" και "Οικογένεια" ή αλλιώς "Εκπαιδευτικοί" και "Γονείς" εμφανίζονται πολλές φορές ως δύο αντίπαλα στρατόπεδα, ειδικά όταν προκύπτει κάποιο πρόβλημα, εξαπολύοντας μια σειρά από αλληλοκατηγορίες.

Πώς όμως είναι ορθότερο να βλέπουμε τη σχέση Οικογένειας και Σχολείου; Μήπως η αναζήτηση μιας γραμμικής σχέσης "αιτίου- αποτελέσματος" δεν βοηθάει το παιδί; Μήπως το ερώτημα στο οποίο πρέπει να απαντήσουμε είναι "Πώς θα παρέμβουμε μαζί η οικογένεια και το σχολείο, ώστε να βοηθήσουμε το παιδί να λειτουργήσει με σωστό τρόπο;"

Μήπως η απάντηση βρίσκεται στην αλληλοκατανόηση και τη συνεργασία Οικογένειας και Σχολείου;

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ / LECTURES IN ENGLISH / COMMUNICATIONS EN ANGLAIS

Aida Urrea Monclús, Balsells Bailon M. Angels, Alsinet Mora Carles, Coiduras Rodríguez Jordi L., *Universidad de Lleida, Spain, aurrea@pip.udl.cat*

Children right's in terms of its players

The aim of the paper we present is to show the results of an investigation designed to identify the perceptions and attitudes of children in situations where other children are involved in order to verify their level of awareness of their rights. The starting point of this analysis is the Convention of the Rights of the Child (CRC), adopted in 1989 which is the first legally binding international instrument to incorporate the full range of human rights-civil, cultural, economic, political and social rights. This research was conducted at the University of Lleida and it is part of a larger investigation of

UNICEF - Spanish Committee. The study sample involved 2,263 Spanish primary and secondary school children. The instrument used was a questionnaire of moral dilemmas with 4 open questions, 17 moral dilemmas and 8 dilemmas with justification of the answer that have been analyzed qualitatively and quantitatively. This instrument is an adaptation of the moral dilemmas questionnaire developed by Casas, Saporiti et. al. in 2005. The result of this analysis has revealed that children are aware of their rights and think they are paramount. We may conclude that knowledge of the children rights by children themselves is a prevention mechanism that allows them to recognize early situations of lack of participation, abandonment, neglect or abuse and try to avoid them.

Apostolou Zoe, Stellakis Nektarios, University of Patras, Greece,
apostolo@upatras.gr

Discussing the parameters of current crisis in Greece with preschool aged children

The current crisis, which plagues both Greek and European society, has many effects in organization and function of most social structures and institutions. People as individuals as well as members of social groups feel the critical point and the possible changes and they internalize these processes with various ways. Children, even those who are in preschool age, reflect upon the current situation and they build their identities by discussing and interpreting the new social context.

The investigation and record of their conceptions held through a semi-structured interview, which took place in public kindergarten in the area of Patras. This was part of a broader research procedure, which took part in many countries in both preschool and primary school settings under the auspices of World Organization for Early Childhood Education (OMEP). The aim of the project was the investigation of children's perceptions about sustainable development. More specifically children were shown a picture in which some children were washing earth. Participants were asked to comment this picture and reply some questions concerning three aspects of sustainability: environmental, social and economic.

Even though the picture was more about the environmental aspect of sustainability in Greece children expressed in many cases opinions about the current financial crisis and its consequences.

Αποστόλου Ζωή, Στελλάκης Νεκτάριος, Πανεπιστήμιο Πατρών,
apostolo@upatras.gr

Συζητώντας τις παραμέτρους της κρίσης στην Ελλάδα με τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας

Η κρίση που μαστίζει τη σύγχρονη ελληνική και διεθνή κοινωνία αποτυπώνει τα σημάδια της με τον πλέον έκδηλο τρόπο στην οργάνωση και λειτουργία των κοινωνικών δομών και θεσμών. Οι άνθρωποι και οι μεταξύ τους σχέσεις – μοχλοί και κινητήρια δύναμη ολόκληρου του κοινωνικού οικοδομήματος – αφουγκράζονται τον

παλμό της παγκόσμιας κοινωνικής αλλαγής και τον εσωτερικεύουν ο καθένας με τον δικό του τρόπο. Τα παιδιά, ακόμη κι αυτά της προσχολικής ηλικίας, ως καθρέφτης των σαρωτικών ανακατατάξεων αποκρυσταλλώνουν αντιλήψεις και δομούν την ταυτότητά τους μέσα στο νεοσύστατο κοινωνικό πλαίσιο.

Η διερεύνηση και καταγραφή των αντιλήψεών τους επιχειρήθηκε με μια ημιδομημένη συνέντευξη η οποία πραγματοποιήθηκε σε δημόσια νηπιαγωγεία της Πάτρας. Η διαδικασία αυτή ενταγμένη σ' ένα πλαίσιο μιας ευρύτερης ερευνητικής διαδικασίας (Sustainable development) που διεξήχθη σε νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία πολλών χωρών από εκπαιδευτικούς – μέλη της OMEP (Παγκόσμιας Οργάνωσης Προσχολικής Αγωγής) και είχε ως στόχο την αποτύπωση των αντιλήψεων των παιδιών για την αειφόρο ανάπτυξη. Συγκεκριμένα με την επίδειξη ενός λογότυπου που απεικονίζει παιδιά (διαφορετικά μεταξύ τους) «να πλένουν τη γη» ζητήθηκε από τους συνεντευξιζόμενους μαθητές να εκφραστούν απαντώντας σε ερωτήσεις προσανατολισμένες στις 3 διαστάσεις που προβλεπόταν από το ερευνητικό πλαίσιο (περιβαλλοντική-κοινωνική-οικονομική διάσταση).

Εύρημα αποτελεί το γεγονός ότι παρόλο που η στοχοθεσία του προγράμματος και ο προσανατολισμός του λογότυπου (σχεδιασμένο από Σουηδούς – μέλη της OMEP) αφορά περισσότερο την περιβαλλοντική διάσταση, εντούτοις στη χώρα μας τα νήπια σε αρκετές περιπτώσεις εξέφρασαν απόψεις που αποτυπώνουν αντιλήψεις σαφώς επηρεασμένες από την οικονομική δεινότητα της και τα συνεπαγόμενά της.

Arvanitis Eugenia, University of Patras, Greece, earvanitis@aegean.gr

Developing learning synergies between schools and family in diverse contexts:

The Learning by Design approach

Family is regarded as the important milieu in which general learning and school related attitudes are nurtured. It is the context, which influences children's attitudes to their education and learning and where broader educational mobility aspirations are formed. This factor is also of particular interest in culturally diverse school environments, as family constitutes the place where ethnicity maintenance, language usage patterns/modeling (both national and mother tongue) and the ethnic identification process are reinforced or constrained.

The important role of family environment in relation to students' educational achievements as well as their bilingual and bicultural skills and identity (Marjoribanks 1980; Meade 1982; Cahill 1985; Tsolidis 1995) is well documented. Several models of parental involvement have been developed (Sakellariou, 2008), as modern schools consider family-school partnerships and communication as a viable and essential way to increase the learning opportunities for all their students. However, parental engagement is a process of deliberate design in order to improve the learning outcomes, secure the sense of belonging in the learning process and transforming school into a vibrant learning community, where all actors have an active and constructive role. This paper will present the outcomes of implementing the Learning by Design approach in the nationwide Program *Education of Repatriates and Migrants*. This approach was used by the Action7 of the Program (*Connection between Family and School*) where lesson plans were developed to secure parental involvement and highlight the fact that migrant parents and their cultural diverse experiences constitute a valuable learning resource for modern schools.